

Interview 1

Erwin Lindeijer (Energie-planner)

26 april 2013

10u – 11u

Beatrixtheater Utrecht

G: Om te beginnen, vertelt u maar eerst even iets over uzelf, over uw rol bij de gemeente

E: Ik werk er nu ruim 10 jaar. Eerst als algemeen beleidsmedewerker, in die zin had ik toen al te maken met diverse instrumenten die toegepast werden door verschillende specialisten. En inmiddels werk ik bij het team duurzaamheid. Dat gerund wordt door 4-5 mensen, die part-time dan wel full-time werken aan de verduurzaming van de stad Almere. Duurzame energie is daarbij een speerpunt. Ik ben planoloog, planologisch specialist en mijn rol is kennis verzamelen, delen, specialisten aan elkaar koppelen, mensen verbinden, afstemmen. En ik heb zelf een aantal inhoudelijke portefeuilles: windenergie en stadsverwarming.

G: En uw opleiding? Is deze van technische aard?

E: Ik ben chemicus

G: En uw planologische achtergrond? Hoe komt u daaraan?

E: Ja dat is met verscheidene opleidingen gedaan

G: Met cursussen?

E: Binnen de gemeente heb ik

G: Ah ok. Nou goed dit onderzoek voer ik uit vanwege mijn interesse naar het thema duurzaamheid. Hierbij is de gemeente Almere erg interessant aangezien zij zich presenteren als zeer duurzame gemeente en bij mijn opleiding zijn ze erg geïnteresseerd hoe je deze duurzame ontwikkeling in een voorstadium kunt evalueren. En welke planningsinstrumenten, in dit geval bij de gemeente Almere worden gebruikt. Voorafgaand aan dit onderzoek en dit gesprek was ik nog geen deskundige op dit gebied, dus ik heb me wel moeten inlezen, maar inmiddels ben ik goed op de hoogte.

E: Hoe heette je opleiding ook alweer?

G: In het nederlands is het Technische Planologie en de Engelse naam voor mijn masteropleiding is Environmental & Infrastructure Planning. Het is een masteropleiding aan de Rijksuniversiteit in Groningen. Dus zover een beetje de introductie en kennismaking. Wat betreft uw functie als 'energie planner', dus met name op planologisch vlak houdt u zich bezig met duurzame energie?

E: Ja ik zie planologie als 2 specialismen. De ene specialist is het 'olie-mannetje' voor de processen. Aan de andere kant is het ook van belang dat alle inhoudelijke kennis samengebundeld worden en in feite voorbereid wordt voor besluitvorming. Dat zijn zo'n beetje de 2 elementen denk ik. Van beide doe ik allebei wat, maar in mijn functie focus ik vooral op energie, vandaar dat ik me energie planner heb genoemd.

G: Wat zijn uw persoonlijke ervaringen met ex ante planningsinstrumenten? Welke instrumenten bent u tegengekomen met uw werk?

E: In het cascadepark hebben we de DPL-methodiek gebruikt. Die DPL-methodiek hebben we ook toegepast op de afweging van de verschillende groei-varianten van de gemeente Almere. Daar speelden andere dingen een veel grotere rol, maar we moesten daar ook een stedenbouwkundige beoordeling maken. En onder andere een afweging moeten maken tussen enerzijds een westwaartse oriëntatie, centrum oriëntatie en oostwaartse oriëntatie. En ook daar kwam eigenlijk een bevestiging voor de richting uit waar de gemeente al reeds voor gekozen had.

G: Dus in grote lijnen werd de koers met deze instrumenten reeds bevestigd.

E: Ja het kwam ermee overeen. In het Cascade park is het gebruikt in het beginstadium om de ambitie vast te stellen. Dat was zo even voor 2008. En nou ja toen kwam de crisis. En de ambitie die we hadden van het Cascadepark die was deels gestuurd op het plaatsen van een aantal ecologische pleinen en ornamenten in het park, waar door de huiseigenaren in de buurt voor betaald zou worden. Dat was het idee. En dat is zoals de geschiedenis uitwijst niet gebeurd. En daardoor zijn een deel van de ontwikkelingen zijn niet geslaagd. Laat ik eerst een paar voorbeelden daarvan noemen: DPL-methode is toegepast op het industrieterrein. En wat je ziet gebeuren in het proces is dat zo'n instrument stagneert. Er zijn een aantal vaste criteria, ik weet vanuit mijn ervaring bij TNO industrie waar ik gewerkt heb voordat ik bij de gemeente Almere in dienst trad. Daarvoor heb ik bij IVAM van de Universiteit van Amsterdam gewerkt, ook met dat soort instrumenten gewerkt. En daarbij gaat een enorme discussie aan vooraf en die discussie daar zitten altijd normatieve keuzes in verwerkt. Dus uiteindelijk komt er een set criteria daaruit, die volgens experts eigenlijk de beste mix is tussen praktisch en theoretisch meest compleet. Wat je ziet is dat die discussie binnen een gemeente weer wordt aangehaald en verandert naar de doelstellingen die voor de gemeente gelden. 'Maar bij ons is dit belangrijk en hier dienen we minder aandacht aan te besteden enz..' En daarmee wordt heel snel de instrumenten 'uitgekleed'

G: Dus er vindt een soort devaluatie van die instrumenten plaats?

E: Ja dus waar soms de hoop is, vanuit de experts en de opstellers van deze instrumentaria, dat een opgesteld instrument ergens anders universeel toepasbaar is, uniform is forget it ! Daar laat de besluitvorming zich tot op een bepaald niveau niet door leiden. Wellicht ga ik wat snel naar de conclusie, maar de instrumenten zijn goed voor de inventarisatie. Om een beeld te krijgen en degene die ze toepast binnen de gemeente of de organisatie of degene die ingehuurd wordt, die zal elke keer heel sterk moeten uitleggen waarom die criteria gebruikt zijn en dat ze alleen maar bedoeld zijn ter ondersteuning van besluitvorming en niet om te bepalen. En daar zit een soort spanningsveld met het feit dat je met die instrumenten ook wel een soort ambitie wilt neerzetten want kijk maar naar de instrumenten die Rijkswaterstaat aan het toepassen is, of projecten mee start en de GWW. Ik weet niet of je weet wat voor instrumenten dit zijn?

G: Nee niet specifiek

E: Die zijn zo'n beetje klaar voor gebruik voor komende september en gebruikt zullen worden door een aantal gemeentes waaronder Amsterdam, Rotterdam en wellicht Almere. Dit geldt dan met name voor de Grond- Weg- en Waterbouw. Hierbij zit ook een ambitie tool, daar wordt ook in een schijf van 8 criteria, met een mooi visueel plaatje wordt er duidelijke aangegeven, op die en op die

aspecten zouden we willen scoren en goed presteren. En wat is dan de ambitie? Waar het uiteindelijk om gaat is of een bestuurder zich wil laten vastleggen op die ambitie.

G: Ja precies, dus daar zit het wrijvingsvlak?

E: Ja. Ten eerste wil een bestuurder überhaupt met zoiets naar buiten? Dus van tevoren zeggen dat ie een bepaalde ambitie wil aanhouden terwijl ie weet dat heel veel van wat ie wil bereiken eigenlijk door andere mensen en partijen niet gewenst is of zelfs tegengehouden gaat worden.

G: Tegenstrijdige belangen?

E: Ja partijen met andere belangen, zelfs collega-wethouders. Dus dat zal niet meevallen. Je moet daar dus echt helemaal bevlogen van zijn en een stevige positie binnen het college hebben. En daar komt nog eens bij dat wethouders er meestal niet voor lang zitten, meestal niet langer dan 4 jaar. Dus als ambtenaar moet je maar hopen dat binnen de periode dat je de steun van die wethouder hebt dat het dan ook uitgevoerd wordt. Vaak gaan dit soort projecten over een langere periode van 4 jaar dus dat is nog niet zo makkelijk. Met Adri Duivesteijn hebben we een wethouder gehad die 8 jaar heeft gezeten en dus een vrij constante lijn heeft aangehouden.

G: De heer Duivesteijn zou toch ook tot de eerste kamer toetreden?

E: Ja die is reeds overgestapt naar de eerste kamer inderdaad. Dus we hebben hem destijds zo ver gekregen om, en dat is eigenlijk mijn voorganger op deze positie, Alex van Hoes. Die heeft het voor mekaar gekregen om met dat DPL-instrument een ambitie te stellen voor het Cascade park. Toen kwam er een evaluatie en in plaats van de beoogde 9. En dit was een evaluatie aan de voorkant. Vroeger hadden we een theoretische ambitiering, toen zijn we eens goed naar het plan gaan kijken of we dit nou echt kunnen waarmaken. Nou toen werd het een 8. En een aantal jaren daarna hebben we nog een keer gemeten, dus dat was inmiddels in de situatie die ik daarnet ook voor schetste waarbij de crisis om de hoek kwam kijken, toen was het project nog maar een 6 waard. Dankzij het schrappen van een aantal aspecten die niet financieel inmiddels niet meer haalbaar waren. En het grappige is, dat in dezelfde periode, hebben we het voor mekaar gekregen om het 'klokkenhuis' te realiseren in het Cascade park. Het klokkenhuis is een, ik weet niet of je het kent, het is een fysieke uitwerking van het televisie-programma klokhuis.

G: Oh wacht, ik ben daar inderdaad geweest, dat is in de wijk de Poort toch?

E: Ja dat is in de Poort inderdaad. Het is dat taartvormige gebouw.

G: Ja inderdaad dat in het oog springende gebouw.

E: Dat was in de tijd van het formuleren van de ambitie, en alleen al het neerzetten van die taartvorm en hele ontwerp dat door kinderen is gemaakt, dat daar ook duurzame maatregelen in verwerkt zitten zoals een slakvormige keuken, inrichting gericht op 'slow-food'

G: en het windmolentje op het dak...

E: ja idd windmolentje op het dak. Zonnepanelen op het dak. Dus daar zit van alles aan toekomstbeelden, die helemaal nog niet in onze beeldvorming zat, maar die wel een grote uitstraling op het park hebben. Het park heeft daarom alleen al een 'duurzame' uitstraling. Er komen allemaal schoolreisjes en excursies en jaarlijks tig bezoeken en educatieve rondleidingen krijgen. Waarin voorbeelden worden gegeven en een leuke ervaring vormen. Dus dat is een heel andere manier van instrumenten gebruiken.

G: Ja idd, ik zit dan vooral puur even te kijken naar wat er zoal mis kan gaan bij zo'n project...., want dan zegt u in feite inhoudelijk ligt er een plan en een ambitie die eigenlijk in principe hartstikke mooi is en voldoet aan alle eisen voor duurzaamheid, maar vervolgens in het proces wordt daar aan 'getornt' zal ik maar zeggen. Dan wel door de stakeholders, de belanghebbenden die aan een getouwtrek beginnen.

E: Voor een deel is het touwtrekken, voor een deel is het ook de economische crisis die daar invloed op uitoefent en waar sommige delen geld-genererend hadden moeten zijn, nu kostenposten zijn. Waar duurzaamheid toch ook vaak voor wordt gebruikt. Zo van: Dit geeft zo'n mooie uitstraling, daar wil iedereen zijn. En in tijden van crisis werkt dat allemaal niet zo en zijn de voorspelling vooraf te rooskleurig.

G: Idd in tijden van crisis is dat idd niet zo makkelijk. Dat is natuurlijk een fenomeen dat op veel gebieden zich voordoet.

E: Voordat die crisis toesloeg, de plannen waren er zo ongeveer vanaf 2003. In 2005 hebben we het DPL-instrument en een aantal andere instrumenten toegepast en toen bleek elke keer die discussie te ontstaan, binnen een projectteam, zo van ja, wij herkennen ons niet in criteria. Wij vinden duurzaamheid iets anders

G: Dus de definitie van duurzaamheid was ook een struikelblok

E: Ja en een definitie binnen een instrument wordt ook vaak geoperationaliseerd in termen van duurzaamheidscriteria, per score daarop. Maar ja daar konden ze zich gewoon niet in vinden. 'Wij vinden duurzaamheid meer een sociaal fenomeen en andere weer meer in milieutechnisch aspect. Sommige criteria kun je dan weer 'hard' maken etc.

G: En de criteria van de betrokkenen werden die verder meegenomen om het instrument tijdens het proces aan te passen?

E: Soms gebeurde dat wel ja. Daar zat een discussie met Ivan, die het instrument DPL toepaste. Die waren op zich wel bereid om 'mee te bewegen' en dat deden ze ook wel, maar er zit natuurlijk een grens aan wat je kunt kwantificeren, met redelijke budgetten. Dat is met name de kant van sociale duurzaamheid. Soms ook economische duurzaamheid is het al niet zo makkelijk te kwantificeren. Dus naast dat er weinig geld voor over is, om zo'n instrument helemaal toe te passen tot in de fijnste details, onderzoekspanels die je zou willen toepassen. Daarmee kom je dus met minder 'harde' criteria kom je niet zo goed uit met zo'n instrument en dat laten ze consequent dan maar weg. Dus dat is een methode om die strenge criteria te ontwijken of je vormt die criteria om tot een soort kwalitatieve normen en score van 'minnetjes en plusjes' en dat is dan weer vaak lastiger in een instrument te zetten dan een kwantitatieve score. Dus daar ontstaat vaak een spanningsveld van wat kun je wel en niet doen

G: en het is natuurlijk moeilijk hard te maken allemaal ? Sceptici vooraf aan het proces zijn dan al helemaal moeilijk te 'overtuigen' van een duurzame ambitie lijkt me.

E: Ja en wat je ook ziet gebeuren is dat mensen het instrument dan, als die ruimte er wel wordt gegeven, en men gaat spelen met de criteria, gaan gebruiken om precies datgene te bereiken dat ze vooraf wilden. En dan heeft het instrument naar mijn idee geen waarde meer. Want dan is het gewoon beschrijven wat we toch al weten.

G: Ja dan is het gewoon een middel...

E: Je zou het dan een kunnen zien als een degradatie naar een communicatiemiddel of een marketinginstrument

G: Je bagatelliseert zo'n instrument dan gewoon tot communicatie instrument idd.

E: Ja maar dan voor marketinginstrument. Vaak wordt het dan als 'marketing tool' gebruikt om vervolgens de wethouder de mogelijkheid te geven om te laten zien dat we 'goed' bezig zijn. We hebben dat in Den Haag gezien. Op een gegeven moment kwam daar een DPL-score uit die alles overtrof en meteen werd er gezegd: Kijk ons, de duurzaamste wijk van Nederland hebben enz. En als je daar precies naar gaat kijken dan valt dat wel mee... of tegen en kun je het helemaal niet zo hard maken. Tis maar net hoe je het instrument toepast...

G: Ja goed. Dat merk ik nu al erg, dat dat het geval is bij heel veel dingen gebeurt waarbij er met 'duurzaamheid' gewerkt wordt. Het heeft een heel hoog 'show'-gehalte, om het maar even zo te zeggen. Men profileert zich er graag mee. De invulling zelf is nog niet...

E: Wat je intern ziet gebeuren is dat mensen die willen lopen voor duurzaamheid, die zijn vaak geneigd om naar zo'n instrument te grijpen om te pogen toch zeg maar dergelijke ambities gerealiseerd te krijgen. En we hebben binnen duurzaamheid een hele reeks aan mogelijke instrumenten die we zouden kunnen inzetten.

G: Noem er eens een paar dan? Welke u gebruikt?

E: Nou ja, we hebben Greencalc, DPL, ... en dan nog eentje... een certificaat dat op alle vlakken scoort....

G: Breeam?

E: Ja Breeam idd. En Breeam is dan weer gefuseerd samen met een ander instrument, dit kun je indelen op een planniveau, procesniveau etc.. Dus die instrumenten heb je. Breeam passen wij overigens bijna niet toe.

G: Wat is daar de reden van? Te kostbaar of..?

E: Degene die daar met de instrumenten mee werkte, mijn voorganger, Ivan, die is vertrokken bij de gemeente, ook omdat zijn ambitieniveau niet gehaald werd. En hij zich daar niet meer prettig bij voelde. Ik zit daar zelf iets anders in, ik wil graag helpen met het ontwikkelen van dit soort instrumenten, maar ik ben ook in staat om ze weer los te laten. Ik ben nu nog niet een situatie tegengekomen dat het me heel erg had geholpen. Wij gaan het nu wel weer proberen toch toe te passen. En dat is bij de verdubbeling van de A6, en je kan merken dat Rijkswaterstaat aan de ene kant zeg maar een vrij traditionele partij is en wij willen kwaliteit bij de verdubbeling van de A6 en daaromheen realiseren. Ja daar is Rijkswaterstaat niet van. Die is daar niet voor. Die moeten bezuinigen, maar wij hebben ook een inhoudelijke ambitie met de stad, dus die verdubbeling van de A6 daar moet kwaliteit aan de pas komen, dus we gaan toch weer proberen om de instrumenten die Rijkswaterstaat zelf gebruikt of wil gaan gebruiken om duurzaamheid te incorporeren in de aanbestedingscriteria. De zogenaamde NVI-criteria. Criteria waarmee zij bij een aanbestedingsprocedure kunnen scoren als ze voldoen aan het plan. Nou die instrumenten die daarbij worden toegepast dat zijn DUOcalc en de ambitiewijzer. Ik heb het toevallig van de week voor het eerst van gehoord dus dit moet ik even uit het hoofd doen.

G: Het gaat binnen het onderzoek vooral ook om de ambities van de gemeente Almere

E: Ja goed maar het zijn dus onze ambities als gemeente die we met de instrumenten van Rijkswaterstaat willen toepassen op de gebiedsontwikkeling rondom die A6. In het proces waarin we gezamenlijk met Rijkswaterstaat die aanbestedingsprocedure op gang zetten. Dus je ziet daar ook weer, ik ga daarin mee om zo'n instrument te proberen toe te passen. Want ik zie dat anders een traditionele organisatie zoals Rijkswaterstaat niet gaat bewegen.

G: Ja dat is inderdaad lastig. Het is als idealist moeilijk om duurzame ambities ook daadwerkelijk waar te maken.

E: De praktijk is wel degelijk anders en moeilijker te vatten dan het in eerste instantie lijkt.

G: Ja idd. En het Energie Prestatie op Locatie instrument? Heeft u daar veel ervaring mee als energie planner, wat is daarover te zeggen?

E: Dat is al een tijd geleden dat we daar mee bezig zijn geweest.

G: Met name bij bedrijven of woningen?

E: Niet bij woningbouw, maar wel toegepast bij bedrijventerrein

G: Moet ik dan denken aan industrieterrein de Vaart ?

E: Ja dat was denk ik de Vaart ja. Uiteindelijk...

G: Ben je daar ook afhankelijk van de welwillendheid van de deelnemende partijen ?

E: Ja de Vaart, heeft een jaar of 5 stilgelegen. Vanwege de vogelbescherming, dus men was zo blij dat het een ander ontwikkelt kon worden. Het natura2000-gebied ernaast had kiekedieven, waarvan een zeer zeldzame soort die daar nestelde. Met name die lege zandvlaktes, die men uiteindelijk wilde ontwikkelen, die moesten dus in eerste instantie met rust gelaten worden. Dus daar mocht niet gebouwd worden. Het ging hierbij om de Vaart fase 4 tot 6. De fases 1 tot en met 3 zijn reeds bebouwd.

G: Ja idd bij het water had je idd braakliggend terrein dat heb ik zelf gezien.

E: Dat mocht dus jarenlang niet ontwikkeld worden wegens milieu. Nou en dan kom je vervolgens met een 'milieu-tool' om ambities te formuleren. Nou dat gaat dan niet echt meer werken.

G: Ik neem aan dat het met name kwaad bloed heeft gezet bij ondernemers op de Vaart?

E: Ja maar ook bij de gemeente niet. De gemeente heeft natuurlijk al die kosten, die 5 jaar lang, voor een braakliggend gebied waren moeten betalen. Dat ze eigenlijk bestemd hadden voor verkoop of anderszins gebruik. Dus de gemeente zelf had ook al zoiets van.... nog een keer het milieu voorrang laten geven ja daaaag.

G: De ambitie bij de gemeente zelf wordt daarmee dus ook beknot als het ware? Het EPL heeft u dus niet zoveel toegepast, maar als u nog even kijkt naar de rol van een dergelijk instrument... Waar moet ik dan aan denken? Ik heb enkele kernwoorden opgeschreven : sturend, oriënterend, adviserend, dicterend, reflecterend... etc. Wat zou het beste de rol van het EPL formuleren?

E: Het idee was dat het sturend zou zijn.

G: En dat is bij het DPL in principe ook of meer adviserend?

E: Ja, afhankelijk op welk proces het toegepast werd. In het verhaal van de afweging van de 3 alternatieven voor de schaalprong.

G: Maar zat daar een bindende factor aan?

E: Nou de keuze dat het een van die 3 keuzes moest worden dat was ook niet zeker. Het was meer met behulp van de toetsing om na te gaan of onze voorkeurskeuze ook de meest ecologisch verantwoorde was.

G: En de koppeling, het advies dat uit de analyse met het instrument naar voren zou komen, zou dat uiteindelijk de keuze bepalen?

E: Nee nee dus daarom bedoel ik dat het instrument louter ondersteunend was. Het ondersteunde de keuze die we reeds hadden gemaakt.

G: Het is een soort van munitie, om aan te geven van goh dit is eigenlijk het beste, kijk maar aan de hand van dit instrument.

E: In het Cascadepark waar we dus het DPL-instrument hebben toegepast. Dit was geheel sturend in het proces. Dat is later dus alleen maar een instrument gebleken waarmee aangetoond werd van: Jongens jammer, maar we hebben het niet gehaald... Laten we het er verder maar niet meer over hebben.

G: Teleurstellende conclusie dus?

E: Het instrument zelf heeft niet de potentie om dan vervolgens als het niet goed blijkt uit te pakken om het dan toch nog een slagje beter te laten gaan.

G: Oké dus dat is echt een nadeel van het instrument volgens u?

E: Nou ja dat ligt niet aan het instrument, maar het ligt aan het feit dat het instrument zelf niet die power heeft. Het zijn uiteindelijk gewoon toch de beleidsmakers of de wethouders en de politiek erachter die bepalen of zo'n instrument überhaupt van belang is of niet.

G: Macht bepaalt uiteindelijk de effectiviteit en de functionaliteit van het instrument. Dat is idd een verhaal dat zich binnen de literatuur van deze instrumenten ook bevestigd wordt. De kracht van het instrument valt en/of staat door het gebruik of misbruik van het instrument.

E: Er is verder nog een ander ex ante instrument dat wel aardig geslaagd is en dat is de 'BAEI procedure', dat is een wettelijk instrument binnen de energiewetgeving. Een gemeente moet namelijk aan de voorkant aangeven wat voor een energie-systeem er in een bepaald gebied toegepast gaat worden. Voor Almere Poort hadden wij beslist dat er geen gasleiding zou komen. Maar dat er middels stadsverwarming de huizen verwarmd zouden worden. En wij zijn de eersten en een van de weinigen geweest die de BAEI procedure hebben toegepast. Het is een heel ingewikkelde procedure. En bij ons is gelijk ook dingen misgegaan. We hebben een aanbestedingsprocedure gedaan en je moet dat zo goed 'dichttimmeren' om te voorkomen dat je niet.... Want je moet een afweging maken tussen verschillende criteria voor marktpartijen waarbij je de uitvraag heel precies moet formuleren en in dit geval was dat een minimaal 50% reductie in CO2-uitstoot voor de hele wijk, ongeveer 12000 woningen. En daar had Essent oorspronkelijk de aanbesteding van gewonnen.

G: De offertes werden niet aan aannemers maar aan grote energieleveranciers opgevraagd ?

E: Ja het ging om de aanbesteding van de energievoorziening in de wijk. Dus het gaat over de energie-infrastructuur in die wijk. Nuon heeft bij ons het stadswarmtenet. En Essent won in eerste instantie die aanbesteding in Poort. En dat kon Nuon dus niet over zijn kant laten gaan. Er waren flink wat juristen op gezet. En die hebben dus de aanbestedingsprocedure aangevochten en ook gewonnen. Met als resultaat dat Nuon die uiteindelijke aanbestedingsprocedure heeft gewonnen. Om zeker ervan te zijn dat ze nu toch echt hadden gewonnen, hebben ze de belofte gedaan: we gaan 90% van de CO2-uitstoot terugdringen. Dus

dat instrument heeft echt enorm goed gewerkt. Nuon heeft in zijn concessies zijn ambitieniveau dermate bijgesteld dat ze voor 90% reductie gingen in plaats van de vereiste 50%.

G: In die zin heeft het instrument dus de betrokken partijen in het 'trechtertje' weten te duwen en zich te conformeren aan de duurzame ambities van de woonwijk.

E: Ja en dat komt deels dat het instrument wettelijk is.

G: Dus dat is de succesfactor? Net als de MER?

E: Ja dat denk ik wel. De gemeente is gewoon wettelijk verplicht om te bepalen wat voor energievoorziening ze gaan toepassen. En met een BAEI-procedure zorg je ervoor dat op basis van criteria, waarvan jij wilt dat ze in de energievoorziening worden verwerkt, wordt gerealiseerd. En dat die maximaal tot zijn recht komen volgens de gestelde ambities.

G: Ja want die eisen voor een reductie van 50% of 90% bijvoorbeeld worden in die criteria verwerkt? De vrijheid van die marges en criteria liggen bij de opdrachtgever, in dit geval de gemeente?

E: Ja inderdaad. En in die zin is het ook niet een inhoudelijk, maar een procedureel instrument. En misschien is het ook wel van belang om hierbij aan te geven dat we dit kunnen doen, omdat in het structuurplan voor Poort ook werd gesteld dat het een duurzame woonwijk moest gaan worden.

G: Dus dan heb je al een stok achter de deur?

E: En er werd ook weer een instrument van TNO gebruikt, volgens mij was het ook een DPL. Volgens mij een van de eerste toepassingen van DPL. Om te kijken of in ieder geval een deel van die wijk, soort van proefwijk was er toen. Om te kijken van kunnen we daar DPL toepassen en zo de duurzaamste wijk van Nederland te maken.

G: Dat is met die zonnwijzer en het bootje van Columbus toch? Ik ben samen met de man van Witteveen+Bos die heeft meegewerkt aan het ontwerp er doorheen gelopen.

E: Ja je kunt wel stellen dat die wijk en het project geslaagd is. Maar goed dat is ooit begonnen met, zeg maar de voorlopers van zo'n ex ante tool van de DPL. Het heette toen nog niet eens DPL. En dat heeft allemaal meegeholpen om de sfeer te creëren van 'dit gaat een duurzame wijk worden'. Met de BAEI-procedure is dat voor energie in ieder geval dus geborgd.

G: Dus voor energievraagstukken blijkt het ex ante instrumentarium wel succesvol te zijn.

E: Ja en het is natuurlijk ook nog relatief makkelijk he.

G: Ja inderdaad 'sociale duurzaamheid' realiseren is veel moeilijker dan een rechtoerechtaan technisch vraagstuk als energievoorziening. Sociale duurzaamheid vergt vaak veel tijd en ecologische duurzaamheid vraagt vooral om veel concessies. Terwijl dat bij een vraagstuk als dit iets makkelijker is.

E: Nou even terugkomend op het DKK is ook een instrument dat voor de ecologie en voor water ook echt gebruikt is. Dus de kracht van een DKK was, was dat we een database gemaakt hadden met duurzaamheidsopties. Die hadden we gevisualiseerd dus daar waren foto's bij. Er stond een prijsopgave bij. Die informatie, die stedenbouwkundigen en planners en projectleiders nodig hebben om te kunnen beslissen van: ziet het er mooi uit, hoeveel kost het, die informatie, de belangrijkste informatie, gewoon in een mooi visueel document. En dat werd ook op die manier ingezet.

G: Ja dus door het te visualiseren, middels een DKK, het gecompliceerde verhaal in kaart te brengen....

E: Je legt daarbij niet de focus op je kiest vanuit een aantal opties, waarvan je als expert zegt, van dit is gewoon beter voor het milieu en het gaat erom dat je dat gaat verkopen. En je verkoopt het dan met mooie plaatjes, voor een niet al te hoge prijs. Of een betere terugverdientijd of gewoon dat je die extra kwaliteit aanbiedt. Dit is het beste van alle varianten. Daar zijn onze stedenbouwkundigen altijd heel goed in, om dingen die relatief duur waren, maar heel mooi waren, om die dan toch voor elkaar te krijgen.

G: En komt daar het element van de crisis om de hoek kijken, wat er dan aan afgedaan heeft of ...?

E: Ja daar heeft het wel wat aan afgedaan. Daardoor is ook zeg maar de positie van stedenbouwkundigen binnen het ontwikkelingsproces een stuk verminderd.

G: En ik neem aan dat u dat als een groot nadeel ziet ?

E: Het ligt eraan. Stedenbouwkundigen gaan voor schoonheid en soms kun je in schoonheid sterven en niet veel bereikt hebben. Ik ben niet zo van het uiterlijk. Ik vind belangrijk dat dingen gebeuren die sociaal gerechtvaardigd kunnen worden en soms is dat ook schoonheid. Wat wel erg speelt op wijkniveau is het oriëntatie vermogen. Dat is best een belangrijk element. Stedenbouwkundigen hebben dus de neiging om rechte lijnen te trekken om die oriëntatie te vergemakkelijken, nou ja dat is een manier maar ja je bepaalt ook gelijk je wegstructuur ermee en dat kan ook op een andere manier.

G: Dat is dan weer het discutabele punt...

E: Ja dat is volgens mij een element dat helemaal niet in ex ante instrumenten te vatten is.

G: Nee precies dat blijft nog altijd een speelveld

E: En dat is een heel belangrijk element in stedelijke ontwikkelingsproces. Dus in hoeverre kunnen dit soort instrumenten een doorslaggevende rol spelen, dat is nou echt maar de vraag. Eigenlijk zeg je vaak aan de voorkant bijvoorbeeld, terug naar energie weer. Een wijk moet zon georiënteerd worden gebouwd. Dat betekent dat het hele wegenpatroon daarop afgestemd moet worden. En dat de hele stedenbouwkundige structuur daarom moet aansluiten. Nou denk maar niet dat stedenbouwkundigen zich daardoor laten leiden.

G: Nee inderdaad. Dus wat u in feite wil zeggen is we willen allemaal met die instrumenten zoveel mogelijk inkaderen en eigenlijk om het even puur technisch-rationeel even te zeggen. Naar een bepaald traject van A naar B. Maar eigenlijk de weg die dan gemarkeerd zou moeten worden met instrumenten die wordt uiteindelijk toch door het loopje van de politiek...

E: Die processen zijn gewoon heel grillig en ze worden door heel veel andere dingen bepaald. Het is denk ik afhankelijk van met wat voor club mensen je in zo'n gemeente werkt of dat nou vooral geld is of het nou vooral stedenbouwkundige principes zijn... euh context zal ook altijd meespelen.

G: Zwaar context gebonden ...?

E: Ja het instrument doet vaak alsof de context er niet is. Of probeert daar iets op te plakken. Het instrument gaat zelden mee in het proces, het probeert iets te veranderen in het proces. Terwijl ik denk de indruk heb door vrij pragmatisch te werken en als milieukundig specialist binnen zo'n organisatie te zoeken naar waar kan ik op welk moment wat voor mekaar krijgen. Dus wel al die bagage bij

je hebben. Maar het niet speciaal in een doelvorm te gieten, kun je in ieder geval minstens zoveel bereiken.

G: Niet die bagage meteen bij iemand neerleggen, maar het sporadisch, integraal aankarten of in ieder geval stap voor stap, beetje bij beetje resultaat realiseren ?

E: Ja en als het zo is, dan moet je op een gegeven moment afvragen waarom dat instrument zo toepassen? Het instrument oogt in eerste instantie om heel compleet te zijn. En de belangrijkste aspecten te dekken terwijl het misschien aspecten zijn die andere mensen helemaal niet belangrijk vinden. Dan ga je iets zwaars optuigen.... Maar ik merk ook bij de gemeentelijke organisaties die hebben zoiets van doe nou normaal. Een beetje wetenschappelijk lopen doen.... Het sluit gewoon niet aan bij de cultuur en bij de gedachtewereld en de problematiek waarbinnen de gemeente wordt gewerkt. Het is TIJD en GELD en het is KWALITEIT. Dat is alles waar een gemeente mee bezig is. En wat ik wel knap vind is dat in het geval van Utrecht hebben ze bij het project rond de Veemarkt hebben ze geld en duurzaamheid gaan koppelen. Dus ze hebben DPL 3D gemaakt, of 2D gemaakt maar in ieder geval dus aan kaarten gekoppeld. En dat is toch een aardige manier om die 2 werelden met elkaar te verbinden.

G: Of in ieder geval de beperkende factor die geld vaak speelt...

E: Volgens mij is het hier ook niet gelukt. Het idee is dat daar een wijkje komt in samenwerking met particuliere opdrachtgevers en gedeeltelijk met sociale woningbouw wordt gedaan. Er was met een DPL van alles doorgerekend, er zou stadsverwarming komen er zouden maatregelen komen om het EPL en daarmee het verbruik van de wijk laag te houden. En dan zijn er heel andere aspecten die dan toch bepalen dat de stadswarmte er toch niet komt. Bijvoorbeeld omdat ze inschatten dat ze de gok niet durven wagen of al die particulieren niet willen aansluiten op het geboden net en zelf iets willen organiseren. Je wilt niet weten hoe snel die particuliere opdrachtgevers gaan bouwen....

G: Dat zijn allemaal onzekerheden waar je dus moeilijk kan anticiperen ? Waar je dus moeilijk mee om kunt gaan om een goede analyse en keuzen te maken ?

E: Nee je kunt daar in ieder geval met je instrument daar geen invloed op uitoefenen. En dan wordt die waarde van het instrument dan weer te niet gedaan. En het is een beetje frustrerend dan heeft zo'n specialist, een jaar of 2 jaar heeft hij zitten werken aan zo'n inbouwen van zo'n instrument in zo'n proces. Dat kost veel tijd of veel geld. Dat ligt eraan of je het gaat uitbesteden. Dan moet je toch er nog voor zorgen dat zo'n externe partij aanhaakt bij zo'n interne organisatie. En dan gaat ie uiteindelijk onderuit. En dan zou je dus kunnen zeggen van misschien is het beter als die enorme hoeveelheid informatie die je nodig hebt, om al die duurzaamheidsaspecten in een wijk te realiseren alleen al om die informatie zeg maar in je bagage te hebben en te kunnen inzetten op wat voor manier dan ook, dat heeft al zoveel meerwaarde. En bij ex ante instrumenten zie je dat nooit in terug.

G: Die ophoping van de bagage ?

E: Ja er wordt dus impliciet van uitgegaan dat die informatie met het instrument boven tafel gaat komen. En dat is lastig

G: Dat is niet klinkklaar

E: Nee dus de toepassing van zo'n tool, daar vraagt een externe partij 20000 euro voor om een DPL-tool in te zetten, maar de gemeente moet de gegevens aanleveren. En ja daar is helemaal niet veel tijd of geld voor. Dus er wordt wel wat informatie aangeleverd, maar met name over die zaken, die een enorme

verbetering zouden kunnen behaald worden. Maar daar weet de gemeente ook niet helemaal hoe dat zit. En die externe partij weet dat voor die specifieke case ook niet. Dus het is gewoon niet simpel. En het wordt gepresenteerd alsof het wel simpel gemaakt zou kunnen worden.

G: De werkelijkheid wordt met een ex ante instrument te 'versimpeld' weergegeven?

E: Ja vind ik wel. Dus wij passen het hooguit ad hoc toe als we denken dat we het makkelijk kunnen doen en anders doen we het gewoon niet meer.

G: Is dat ook vanuit het oogpunt van kostenbesparing als je een ex ante instrument inzet? Als in de zin dat het in eerste instantie iets kost, maar uiteindelijk heb je er meer profijt van aan het einde?

E: Nee nee. Dat zie ik ook niet zo. Het wordt hooguit anders en misschien ook wel duurder. Want het wordt alleen al duurder en dat moet je misschien maar op de koop toenemen als je verandering wil, een gemeentelijk organisatie zijn gewoon allemaal mensen, die gewend zijn om dingen op een bepaalde manier te doen. Ze hebben contacten met bepaalde leveranciers. Ze hebben contacten met bepaalde infra-mensen en als daar in die markt niet vanzelf een verandering komt dan wordt het erg moeilijk om daar verandering in teweeg te brengen. Op het gebied van verlichting hebben we als gemeente een enorme vooraanstaande positie weten te bemachtigen. We hebben jarenlang onderzoek gedaan en geïnvesteerd in het verleden. Lang voordat het 'hot' werd. En dat was iets waar we zonder instrumenten toe te passen, gewoon zoiets hadden van nou we gaan het gewoon simpelweg berekenen. Wat kost het, wat gaat het ons opleveren. En daar hebben we een vrij rationeel besluit genomen. En door die kennis zelf in huis te halen, kan niemand ons wat op de mouw spelden. We weten precies wat je er wel mee kan en wat je er niet mee kan. En dat is gewoon de manier waarop je als gemeente zou moeten werken. Idealiter.

G: Idealiter ja, maar dat is helaas niet voor iedere gemeente weggelegd om een research afdeling op te zetten.

E: Nee en het lukt ons ook niet op alle aspecten. Verlichting lukte dan wel, maar heel veel onderwerpen niet.

G: Jullie hebben veel samenwerking met Oranjewoud, Witteveen+Bos die ook bij jullie in de gemeente gevestigd zijn?

E: Nee we zijn niet specifiek aan die partijen verbonden omdat ze toevallig bij ons in de gemeente gevestigd zijn. Ja dat verbaasde mij persoonlijk ook. Nee wij hebben met ingenieursbureaus geen raamcontracten, dat is meer iets van de Provincie, die doen veel met raamcontracten met een aantal partijen. En wij als gemeente hebben dat niet op het gebied van ingenieursbureaus.

G: Op welke keuze baseert u zich dan?

E: Dat is afhankelijk van de club. Water bijvoorbeeld, ga je nog met andere mensen praten?

G: Ja ik ga nog met Peter Otten en met Ton van Eggenhuizen

E: Ja dus de water expert en de ecooloog. Die hebben zo hun eigen pool van adviesbureaus die ze inhuren. Ik ben wel benieuwd het zou zo maar kunnen zijn dat zij een hele andere kijk op de zaak geven dan ik.

G: Ja daarom probeer ik mensen van zoveel mogelijk verschillende kanten het verhaal laten toelichten.

E: Ja en vergeet niet het politieke verhaal erachter. Voordat je de politiek zover hebt dat zij iets met dat instrument willen, moet je dus de hele ambtelijke

organisatie al door zijn geweest als grote gemeente. Dus je hebt een MT, je hebt een project team die een oogje in het zeil moet houden, je hebt een management team die je moet overtuigen, je hebt een directie die je moet overtuigen. En dan pas ga je naar die wethouder.

G: En als er dan ook maar iets in mis gaat, of iets iemand niet bevalt dan loop je al vertraging op of ... ?

E: Nou ja dat kan

G: Ja... nou dan kijk ik even naar mijn blaadje om te zien of we alles een beetje besproken hebben.... Nog even ten aanzien van het verdere verloop van het onderzoek, u noemde eerder al de organisatie IVAM. Is dat wellicht ook een organisatie die ik zou moeten benaderen ten aanzien van de werking van het DPL?

E: Ja IVAM was een ingenieursbureau van de universiteit van Amsterdam. Het zit nu nog in de holding van de UvA. Het is een relatief klein milieu adviesbureau met een vrij onafhankelijke opstelling. En die hebben het DPL ontwikkelt samen met TNO Industrie. En dan moet je vragen naar Jaap Kortman.

G: oh ja dat is een goed optie om even na te gaan. Nou ik denk verder dat ik alles heb besproken dat ik aan u wilde vragen. Ik ga dit gesprek nog uitschrijven en dan mocht ik nog expliciete quotes uit dit gesprek gebruiken dan zal ik u hiervan vooraf op de hoogte stellen. Ook in verband met uw goedkeuring.

E: Ja tuurlijk en ik vind het ook leuk om je verslag te ontvangen als het klaar is.

G: Uiteraard zal ik het naar u opsturen, uw emailadres heb ik dus dan kan ik het daarnaartoe zenden. In ieder geval hartstikke bedankt voor uw bijdragen en uw tijd. Heeft u nog verder nog vragen?

E: Nee. Ik ben wel erg geïnteresseerd in de uitkomsten van je onderzoek. Ik ben namelijk altijd in een soort spanningsveld met andere instrumentbouwers en gebruikers omdat ik er over het algemeen vrij kritisch over ben. Ondanks dat ik er deels zelf aan mee heb gewerkt. Als je klaar bent met je werk en je hebt de literatuur erbij gehaald.... dat vind ik wel interessant om te hebben.

G: Daar zal ik voor zorgen. Nogmaals erg bedankt en tot ziens.

Interview 2

Marcel Stolk (Planoloog & Programmasecretaris)

15 mei 2013

10u – 11u

Dienst Stedelijke Ontwikkeling Almere

G: Nou vertelt u eerst maar eens even over uzelf en uw functie bij de gemeente Almere.

M: Ja nou ja. Je hebt me gevonden bij de stukken van 2008 als projectsecretaris, wat toen 2030 heette en inmiddels Almere 2.0 heet. Dat heeft uiteindelijk geleid, dat traject in 2009 tot de concept structuurvisie Almere 2.0. En dat was op dat moment het project waar ik op dat moment projectsecretaris was. Toen ben ik een tijd programmasecretaris geweest voor het programma Almere 2.0 en dat ging over meer dan alleen de structuurvisie, dat was het hele programma waarin de onderhandelingen met Rijk plaatsvonden en de ontwikkelingen die we hier in Almere willen realiseren. Die kunnen we niet zelf realiseren, dus daar hebben we het Rijk bij nodig. Dus dat is een heel lang traject ook van overleg met het Rijk.

G: Samenwerkingen ook met andere instanties zoals de gemeente Amsterdam en Utrecht ?

M: Samen met Amsterdam inderdaad en Utrecht, provincie Utrecht dan die daar ook stevig bij aangesloten is. De provincie Flevoland inderdaad

G: De toekomstige FLUT-provincie zoals meneer Plasterk dat wil realiseren ?

M: Ja de FLUT provincie, Noord-Holland is er nu inmiddels bij gestopt en dat wordt de afkorting weer anders idd hahaha. Nou ja in die fase is de concept structuurvisie die we dus in 2008-2009 gemaakt. Is in die fase, is dat verhaal heel erg geoptimaliseerd omdat het Rijk in 2009 heeft gezegd met de RAAM-brief van nou ja dat is een mooie visie die Almere daar heeft maar, en er waren dan ook wat berekeningen gedaan en er kwam het uit van het is te duur. Dus gaat u nog maar eens kijken of het ook tegen lagere kosten kan zeg maar. Dus of er planoptimalisaties mogelijk zijn. Toen zijn een aantal werkmaatschappijen gestart die voor delen van het Almeerse grondgebied en nog een stukje daarbuiten hebben gekeken of dus zeg maar het plan dat in dei concept structuurvisie meer gezet was of en hoe dat geoptimaliseerd kon worden. Nou die fase is inmiddels ook afgerond. Vorig jaar hebben al die werkmaatschappijen hun producten opgeleverd.

G: En die werkmaatschappijen waren van afzonderlijke facetten van het plan ?

M: Ja, zo was er een werkmaatschappij Almere Oosterwold, die ging over de Oostelijke ontwikkeling van de stad. Er was een werkmaatschappij Almere Centrum Weerwater, die eigenlijk het centrum van de stad voor zijn rekening nam. Als de stad verdubbeld, dan moet het centrum met al zijn functies en voorzieningen ook verdubbelen. Dat is in de plannen vindt dat in en om de plaats Weerwater. Werkmaatschappij Almere-Amsterdam heet die zich meer op de IJmeerverbinding en het IJmeergebied en de aansluiting met Amsterdam dus de westelijke kant van Almere heeft gericht. En dat heeft recentelijk weer zijn vertaling gekregen in de Rijkstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer. Waarvan het ontwerp, een maand terug is gepubliceerd. Ergens in dat hele

proces ben ik andere dingen gaan doen. Na afronding concept structuurvisie nog een tweetal jaren het programmasecretariaat gedaan en mijn functie dat is programma en projectmanagement, dus dan zit je daarin gedetacheerd, tijdelijk en mijn thuisbasis is al lange tijd de afdeling strategie en regie van deze dienst. De Dienst Stedelijke Ontwikkeling. En nou ja de laatste 2 jaar ben ik ook met allerlei andere klussen bezig. Die verbinden zich vaak op het kruisvlak van verschillende afdelingen of gebieden. We hebben hier namelijk gebiedsteams en specifieke vakafdelingen. En onze strategie-afdeling probeert deze aparte afdelingen samen te laten werken. De overkoepelende thema's te leiden.

G: Wat is uw achtergrond als ik vragen mag ?

M: Ik ben planoloog, gestudeerd aan de UvA. Bij mijn werk hier als projectsecretaris en programmasecretaris ben je dan ook erg generalistisch bezig. Vooral met de grote lijnen. Vandaar dat ik je vragen, die ik al eerder heb ontvangen wel heel specialistisch vond. Vandaar dat ik al hoopte dat je een goed gesprek had gehad met Erwin Lindeijer.

G: Nou ja ik ben juist ook geïnteresseerd naar uw deskundige visie als planoloog. Het is naar mijn mening ook goed om juist vanaf een afstand naar deze ex ante evaluatie te kijken. Het is uiteindelijk en dan zal ik gelijk het doel van mijn onderzoek uitleggen. Bij onze opleiding is er behoorlijk wat interesse naar de zogenoemde ex ante evaluatie en de instrumenten die daarbij horen. Dat wil dus zeggen tijdens dan wel voor het planningsproces, het in kaart brengen van de mogelijkheden en sturing geven aan het proces met de vooraf gestelde ambities in het achterhoofd. Bij deze instrumenten valt te denken aan een MER of een MKBA en in dit geval zijn er een aantal instrumenten die ik geïdentificeerd heb, die tot dienst zijn van duurzaamheid en duurzame stedelijke ontwikkeling als ambitie stellen. In ieder geval dat deze instrumenten kunnen sturen dan wel richtlijnen plaatsen om de ontwikkeling in goede banen te leiden. En mijn interesse gaat hierbij expliciet uit naar de gemeente Almere aangezien de gemeente zich enorm profileert als zijnde een duurzame gemeente of iig zich daar erg sterk voor wil maken. Mijn gedachte en vraag was vervolgens om te achterhalen hoe deze planningsinstrumenten bijdragen aan deze duurzame ambities. Nou dan komt bij de eerste vraag op en dat is: Wat zijn uw persoonlijke ervaringen met deze ex ante planningsinstrumenten en met deze evaluatie ? Met welke instrumenten heeft u te maken gehad en dat heb ik het over een Duurzaamheidskansenkompas, DPL, EPL. Ik heb hier zelfs de duurzaamheidswinkel en duurzaamalmere.nl erbij gezet als fora en platform voor ideeën verzameling en inspiratiebron. Een soort van digitale ideeënbus zeg maar.

M: Ik ga eigenlijk wat anders vertellen dan. Omdat wat volgens mij, ik ben ervan overtuigd dat hetgene dat het meest sturende heeft gewerkt in dit hele proces en wat nog steeds sturend werkt zijn de Almere Principles die we in 2008 hebben opgesteld. En dat was eigenlijk het startpunt ook van het structuurvisietraject. Dus die Almere Principles waren zeg maar een van de belangrijkste inputs waarmee we de proces gestart zijn. Ik weet niet of je ze kent ?

G: Ja ik heb ze ook verwerkt in mijn theoretisch kader.

M: Ja want we tijdens die totstandkoming van die principles een hele discussie vooraf gevoerd met elkaar van wat is voor ons nou duurzaamheid en we hebben toen ook al heel gauw de conclusie getrokken dat dat voor ons betreft over veel meer ging dan alleen de ecologische aspecten daarvan. Dus we wilden echt

duurzaamheid beschouwen in de volle breedte. Nou ja van People, Planet, Profit. Daarover door discussiërend, hebben we ons afgevraagd wat is voor ons nou de essentie van duurzame ontwikkeling. En dat heeft geleid tot de Almere Principles en ik heb sindsdien gemerkt dat we daar elke keer weer mee beginnen als we nieuwe planontwikkeling starten. Nou ja wat willen we met deze stad en dat is eigenlijk wat daar in opgeschreven staat.

G: Dus dat is altijd de basis.

M: Ja dat is altijd de basis en dat is ook altijd het meest sturende geweest, want we hebben ook echt gezegd dat betekent dus dat we met al deze dingen rekening moeten houden vanaf het allereerste begin van ons planproces tot en met de laatste gedetailleerde uitwerking zeg maar. Dus gedurende het hele traject spelen die elementen een rol en dat maakt ook dat we, toen we bezig waren met de structuurvisie tegen elkaar zeiden van: Als we nou zeggen dat dit onze ambitie is en dat we vooral op die duurzaamheid willen sturen dan vertaalt op onze manier. Dan moeten we dus ook de verschillende alternatieven die we bekijken voor de groei van de stad en we hebben toen 3 verschillende varianten gehad waarop die... We hadden een opgave van het Rijk en die stond vast, wat ons betreft, dat was deel van de randvoorwaarden en heel kort komt dat erop neer dat er 60000 woningen bijgebouwd dienden te worden. En daarbij 100000 extra arbeidsplaatsen moesten worden gerealiseerd. Dus dat hebben we als een constante beschouwd en niet variabel gemaakt. Maar dat kun je op verschillende manieren uitwerken in de stad. En daar hebben we drie varianten voor gemaakt en toen hebben we gezegd dat moeten we die drie varianten op hun bijdrage aan onze duurzaamheidsdoelstellingen beoordelen. Vandaar dat die Almere Principles eigenlijk ook weer de belangrijkste input vormden voor het afwegingskader dat we hebben opgesteld. Dus we hebben toen ons eigen afwegingskader gemaakt afgeleid van de doelstelling die we met die schaalprong wilden bereiken en de duurzaamheidsdoelstellingen de belangrijkste waren. Het staat niet dus niet in jouw lijstje instrumenten, maar dat afwegingskader is dus een belangrijk instrument geweest. We hebben dat ondersteund door... ja je hebt die DPL heb je, die was er toen ook al en die pasten we ook toe. Als het ging over het meten van kwaliteit, duurzaamheidskwaliteit van concrete wijken. Toen had ik zoiets van: kunnen we daar wel wat mee? En toen kwamen we tot de conclusie dat het lastig was omdat dat dus heel erg over concrete invulling gaat terwijl het abstractie-niveau van de structuurvisie waar we mee bezig waren daar niet meteen bij aansloot. En toen hebben we samen met die partijen die dat DPL hadden ontworpen. Ik weet even niet meer wie dat waren....

G: TNO industrie?

M: TNO was daar ongetwijfeld bij en ik Deltares ook wel. Maar in ieder geval hebben we toen een aantal sessies gehad met die partijen om te kijken of we dat instrument ook op een hoger abstractie niveau zouden kunnen toepassen. En toen hebben we dat volgens mij genoemd duurzaamheidsprestatie van een gebied. In plaats van duurzaamheidsprestatie van een locatie.

G: Ja er zit kleine accent verschillen in die termen

M: Ja maar daar hebben we het instrument dus wel op een aantal punten aangepast om op dat hogere abstractie kader maar ook op dat hogere geografische kader te komen. Duurzaamheid op locatie was dan volgens mij het

meeste toegepast op een woonwijk van 300 tot 500 woningen. En we hadden het hier over veel grotere ontwikkelingen.

G: Ja je hebt te maken met een soort trechter en je probeert het op het abstractie-niveau middels dat DPL op wijk-niveau te gieten.

M: Ja en die 2 dingen dus dat afwegingskader afgeleidt van onze doelstellingen die dus ook te maken hadden met de Almere Principles en die duurzaamheidsprestatie per gebied die hebben heel goed gewerkt in de beoordeling van de varianten die we destijds hadden en dat heeft uiteindelijk geleidt onze voorkeursvariant, die beschreven is in de concept structuurvisie en die is gekozen als beste variant. En dat is eigenlijk mijn ervaring met deze dingen.

G: Ja goed oke. Nou dan een vraag tussendoor: U zegt er is een 'gat' of in ieder geval een grote afstand vanaf het abstracte niveau, dus in dit geval de Almere Principles als hoogste en dan uiteindelijk de eerste steen die gelegd wordt bij wijze van spreken. Dat gaat daartussen... Ziet u daar belemmeringen t.a.v. het planproces of is het meer inhoudelijk geen overeenstemming met wat er in de praktijk tot stand komt. Dan wel zijn er contextuele factoren die een rol spelen? Wat zijn hierbij belemmeringen of wat zijn hierbij voor- en/of nadelen? Ik bedoel in de zin dat u als gemeente de Almere Principles hebt opgesteld en u treedt daarmee naar buiten en gaat in overleg met allerlei verschillende stakeholders zoals bewoners, woningbouwcoöperaties, projectontwikkelaars etc. Waar wordt u dan mee geconfronteerd?

M: Waar we stonden toen we dit hele proces begonnen was dat we een heel snel groeiende stad moesten realiseren. En de ambitie om die zelfs te verdubbelen. We zaten ten tijde van het opstellen van de Almere Principles midden in die dynamiek. Als ik dat vergelijk met hoe het er nu uit ziet is dat heel erg veranderd. Nu zijn we blij met elke woning die nog opgeleverd laat staan verkocht wordt. En toen was het nog een bouwmachine zeg maar. En die bouwmachine werd heel erg gedomineerd door de institutionele onderhandelaars zoals woningbouwcoöperaties en projectontwikkelaars. En wij zaten eigenlijk in de afronding van onze VINEX opgave en in de VINEX-opgave hadden wij allerlei afspraken gemaakt die het uiteindelijk toe geleid hebben dat we allemaal wijkjes met een gemiddelde dichtheid van 27 woningen, rijtjeshuizen per ha hebben gerealiseerd. De onderscheiding van elkaar vond plaats op basis van verschillende kleuren baksteen... Dus je kunt nagaan wat voor een beeld dat schepte. Overall ongeveer dezelfde soort woningen. En wij beschouwden dat op dat moment als een van de grootste risico's van de duurzame ontwikkeling van de stad. Omdat in elk systeem, als daar weinig diversiteit in zit, het systeem heel kwetsbaar wordt. Als de bewonersvoorkeuren veranderen en mensen niet langer een ideaal hebben van een eengezinswoning met een kleine tuin voor en grote tuin achter...

G: 'Koester diversiteit' een principe van de Almere Principles

M: Ja dat is gelijk de eerste en persoonlijk ook gelijk de belangrijkste van de 7. Omdat het echt de stad als systeem heel erg afhankelijk en kwetsbaar wordt als dat mono functionaliteiten die daar in zitten. Dus wij hadden zoiets van ja dat moeten we echt doorbreken. En ook daarin hebben die Principles ons zelf daarin erg geholpen om daar scherp op te blijven. En die koester diversiteit boodschap willen we in de volle breedte toepassen op de stad. Daarmee wordt de stad namelijk vitaler. Is onze overtuiging. Adaptiever zeg maar. Als een vraag naar een

bepaald segment wegvalt, dan is niet meteen gelijk 80% van je staat dat wegvalt. Datzelfde geldt voor economische diversiteit etc. Als een bepaalde economische branche heel dominant aanwezig is in een stad en het gaat slecht met die branche dan gaat het ook slecht met die stad. De industriesteden hebben dat allemaal mogen meemaken en we proberen dat in Almere voor te zijn. De laatste principle is : mensen maken de stad. En we hebben gezegd dat het systeem met die grote instituties die woningbouwcoöperaties en projectontwikkelaars die bepalen hoe onze stad er uit ziet en dat patroon willen we echt doorbreken. En we echt serieus werk maken van meer zeggenschap neerleggen bij, wat we dan even de 'eindgebruikers' hebben genoemd. Gewoon mensen die in de huizen komen wonen.

G: Net als bij Oosterwold met het zelf ontwerpen van de huizen en de wijk door de bewoners?

M: Ja bij Oosterwold hebben we dus aangegeven dat we minimaal 1/3 van de woningbouw in de stad in particulier opdrachtgeverschap worden gedaan. Dat was een stevige strijd, want die projectontwikkelaars en die woningbouwcoöperaties die hier aan het werk waren, die hadden toch een stevige machtspositie opgebouwd inmiddels. En daar moest stevig tegen gevochten worden. En dat is redelijk gelukt ook.

G: Als gemeente ben je toch eigenaar van die grond ?

M: Bij ons was dat toevallig wel zo en dat maakte het voor ons nog wel vrij makkelijk. In de meeste gemeentes is dat echter niet zo. Bijna alle grond is verkocht aan andere eigenaren. Wij hadden hier de mazzel dat dit nieuw gemaakte grond was. Dus dat het vanaf het moment van realisatie in handen van het Rijk was, wij hebben op verschillende momenten in de recente geschiedenis om tegen een gereduceerde prijs een groot deel van die grond over te nemen. En ja, maar dat was wel voor ons, was dat het kapitaal wat we nodig hadden, om zeg maar alleen die woningen te bouwen maar ook die voorzieningen te realiseren die ook nodig zijn om een wijk te maken. In andere steden is dat in de afgelopen eeuwen en decennia gerealiseerd en bij ons moet dat allemaal ontwikkeld worden. Dus wij moesten wel ook gewoon op zoek naar de hoogste bieder voor die grond om met die opbrengst ook weer zelf iets te kunnen.

G: Met in gedachten de bieder die ook aansluit bij je ambities zoals de Almere Principles?

M: Ja dan leg je daar allerlei kwaliteitscriteria aan vast. Inderdaad. Maar dat is altijd een spel van overtuigen en ons verhaal werd gewoon sterker toen we het verhaal van die Almere Principles hadden opgetuigd. Dat maakte voor ieder van onze collega's meteen helder, we werken van daaruit...

G: Oke, maar werd dat over het algemeen geaccepteerd of veroorzaakt dat weer getouwtrek ?

M: Ja het was met name voor die zittende institutionele partijen was dat niet meteen makkelijk accepteren, want dat betekent dat ze een deel van hun marktaandeel moesten afstaan zeg maar. Wat ze gewend waren te hebben. Coöperaties hier waren gewend om, en er waren er 3, om het woningbouwprogramma dat bij ons voor 30 % sociale bouw bestond, eerlijk onder elkaar te verdelen.

G: Dus ieder 10%

M: Ja en zo hadden we een soort van verdeelsystematiek van de andere 70 % over de projectontwikkelaars. Ja en als daar dan ineens zeg maar een flinke hap

vanaf gaat, dan staan die partijen niet meteen te juichen. Daar hebben we nog het meeste werk aan gehad. Plus dat het hele systeem van de ontwikkeling van de stad, helemaal ingericht was op dat mechanisme met die partijen. Dus dat moet je dan helemaal doorbreken. Dan helpt het wel heel erg als je weet waarom je dat doet.

G: Ja oke dus dan komen die Principles weer om de hoek kijken

M: Ja mensen hebben dan toch behoefte aan een spoorboekje.

G: Ja idd... Zeg maar, ik had het met Erwin ook al over, de komst van de crisis heeft veel slecht gedaan denk ik qua duurzame ambities, maar ik denk ook dat het ervoor heeft gezorgd dat die institutionele partners juist ook over de streep te trekken? Dat ze nu deels economisch ook gedwongen waren om een verdere blik te hanteren en meer van een langetermijnvisie uitgaan. Of heeft het juist er gezorgd dat men juist wat voorzichter zijn geworden?

M: Dat heeft ons ergens in die zin wel geholpen. Ze waren gewend hier dat alles wat ze bouwden, dat werd verkocht. Dus het was echt een aanbodmarkt en met die crisis is het weer een vraagmarkt geworden. Dus het is veel belangrijker geworden dat wat je aanbiedt dat het ook kwaliteit heeft. Dus dat heeft ons zeker wel geholpen. Ten opzichte van onze ambities zijn de partijen zich wat meer conformerend gaan opstellen en ten aanzien van de ecologische ambities ja dan is het ook nog gewoon zo dat minder woningen ook gewoon minder bedreiging vormen voor ecologische maatstaven. Dus dat heeft het wel makkelijker gemaakt om naar meer diversiteit in te zetten.

G: Naast dat het veel onheil heeft veroorzaakt heeft het ook voor positieve effecten gezorgd?

M: Ja die projectontwikkelaars gaan pas bouwen als ze 70% hebben verkocht. En het zijn hier altijd groten projecten. Het gaat hier niet om 10-15 woningen. Nee het is altijd groot. Dus er vielen gewoon heel veel projecten stil omdat op voorhand 70% niet verkocht raakt. Er zijn dus veel dingen herontwikkeld, er zijn dus nieuwe plannen voor gemaakt. En is in dat nieuwe plan een radicale omslag gemaakt naar particuliere opdrachtgever, dus kavelontwikkeling. En dat heeft wat ons betreft het beeld van de stad stevig aangepakt.

G: En er ook voor gezorgd dat ze dus meer....?

M: Nou dat is wel grappig om erbij te vertellen is dat die hele 70%-mechanisme bij die kavels niet werkt. Een particulier gaat gewoon een woning bouwen of niet en dan heb je dus een wijk met 1000 woningen dan worden er misschien niet meteen 1000 gebouwd maar misschien 300 wel. Terwijl even theoretisch gezien als het op een projectmatige aanpak opgenomen zou worden dan zou er niks gebeuren.

G: En ziet u daar dan ook een kwaliteits-slag? In de zin dat je in tegenstelling tot de projectmatige aanpak er kwalitatief betere woningen voor terugkomen?

M: Ja dat kun je natuurlijk op allerlei manieren interpreteren. Wat is kwaliteit?

G: Ik bedoel hiermee dan ten aanzien van de Principles.

M: Ten aanzien van de Principles zeker! Nou ja zoiezo koester diversiteit en mensen maken de stad. Dat is nogal problematisch bij projectmatige woningbouw. En het zit er automatisch ingebakken. Het is de essentie van particulier opdrachtgeverschap. En je ziet het heel duidelijk als je naar de Noorderplassen gaat. Daar lag al een wijk uit de jaren 90 die qua locatie schitterend is maar waarvan je over de stedenbouwkundige kwaliteit dingen zou kunnen afvragen zeg maar en hier waren we met ontwikkeling van de

Noorderplassen West. Dan kun je zien dat het gedeelte helemaal mooi projectmatig is ingezet. Dus je hebt allemaal hele grote mooie blokken die er allemaal hetzelfde uitzien. En hier verderop doen we alleen nog maar particulier opdrachtgeverschap. En dan zie je dat zo'n plek die qua locatie in kwaliteit hetzelfde is opeens veel diverser wordt benut. Dus dat geeft een heel ander beeld en dat is dan alleen maar de beeldkwaliteit. Maar het leidt ook tot meer variatie in woningplattegronden en als je gaat kijken, wat is nou uiteindelijk de prijs en wat krijg je daarvoor? Puur in meetbare gegevens als vierkante meters, dan zie je gewoon dat die particulier opdrachtgevers dat dat meters per euro oplevert dan die projectmatige bouw.

G: Dus als je bewoners hun eigen ontwerp laat maken of invulling daaraan laat geven, mits natuurlijk de gegeven kaders en regels in acht nemend, dat je dan een beter en diverser...

M: Ja je krijgt er een diversere stad van en ook een hogere kwaliteit als het gaat om het gehele stedenbouwkundige beeld en...

G: Energie-efficiency?

M: Nou energie-efficiency is wel een lastige. Nou het sowieso dat alle bouwbesluiten moeten voldoen aan bepaalde eisen en dat we daar in de afgelopen 15 jaren daar behoorlijk strenger in zijn geworden. We zijn denk ik daarom ook een van de meest duurzame gemeentes in Nederland alleen al omdat we zo'n jongen woningvoorraad hebben.

G: Los van de duurzame gemeente, ben je ook een nieuwe gemeente met relatief jonge woningen?

M: Ja met de nieuwste technologie enz. Die energieprestaties zijn in schril contrast tot menig jaren 30 woning in oudere steden. Dus dat is sowieso al beter en natuurlijk ook dat particulier opdrachtgeverschap moeten voldoen aan de besluiten dus dat haal je sowieso al met projectontwikkelaars kun je soms daar nog wat extra afspraken over maken.

G: Zoals bij Almere Poort?

M: Ja en in PO is dat veel lastiger, dan zou je met ieder individu aan de slag moeten en afspraken maken. Dus dat is lastig want je wil juist niet al te veel drempels opwerpen

G: Je moet constant die balans vinden ...

M: Ja idd. Maar aan de andere kant als het heel erg evident en duidelijk ook, en dat is meestal financieel in het voordeel is van de bewoners, dan zie je ook dat ze dat zelf en uit zichzelf gaan doen. Zonnecollectoren kom je veel tegen in het particuliere, het PO-deel. Er zijn ook verscheidene voorbeelden waar wij als gemeente met veel subsidie een eiland van zonnepanelen hebben aangelegd terwijl verderop de huizen met platte daken helemaal niet gebruikt worden. Dus bij duurzaamheid neemt ruimtegebruik een belangrijke rol in, maar dat heeft in dit geval dus niet zo goed uitgedrukt. Het is dus erg nobel initiatief om zo'n mooi zonne-eiland te bouwen, maar vervolgens niet laat integreren met de rest van het landschap... Dat had ook echt anders gekunt.

G: Ja en hoe had dat dan.. even praktisch gezien. Hoe had dat voorkomen kunnen worden? Dan kom ik even terug op het onderwerp van mijn onderzoek, had een planningsinstrument zoals we al eerder genoemd hebben, zou dat een andere uitwerking gehad hebben? Als er vooraf bijvoorbeeld een gebiedsscan was gemaakt en de mogelijkheden beter uitgewerkt waren?

M: Ik weet dat niet zo snel...

G: Want als je het terrein bouwrijp maakt en je maakt een analyse van het gebied van hey dit en dat is mogelijk, hoe kunnen we dat het beste ruimtelijk inpassen. Dan komt deze mogelijkheid zoals die nu is gerealiseerd er waarschijnlijk niet uit.

M: Ja... nou ja wij hebben die grond verkocht en we hadden betere afspraken kunnen maken met die ontwikkelende partijen. Dat ze die woningen alleen er neer zetten met zo'n zonnepaneel op het dak. Maar ja hoe je dat in zo'n instrument moet verwerken, dat zou ik zelf niet weten. Daar moet ikzelf nog wel even over nadenken. In mijn beleving is het ruimtebeslag is ook iets dat wat meespeelt bij duurzame overwegingen.

G: Ja redelijk integraal en verweven met de 3 P's...

M: Ik ken die instrumenten onvoldoende om te weten hoe dat er in zit, maar ik zou me kunnen voorstellen dat als je dat laat meewegen dat dit zeker niet een van de beste opties is. Als je deze optie dan in het instrument zou laten meewegen, dat ligt er natuurlijk aan wat je in zo'n instrument stopt. Dat is natuurlijk ook het leuke van het meten: input bepaalt de output. Dus dat je als je een variant bekijkt met dat zonne-eiland en de variant waarmee die panelen op de daken staan, als je die indicatoren goed gemaakt hebt dan zal het idee met de panelen op de daken er veel positiever uitkomen.

G: Nou ja even kijken naar de rest van mijn vragen... U zegt zelf dat u niet zo bekend met de planningsinstrumenten, maar dan zou ik toch wel even vragen wat uzelf ziet als rol van die instrumenten in het planningsproces ondanks dat u er zelf niet zo betrokken bij bent ?

M: De ervaring die ik heb, die leert mij wel dat die instrumenten voornamelijk zijn gericht op een bepaalde fase van het ontwikkelproces. En dat je dus ze over het algemeen heel goed zou kunnen toepassen in de fase waarin je zeg maar echt het ontwerp aan het maken bent. En ja dat je echt kan gaan meten van zonligging en dat soort dingen bepalen voor het energieverbruik. Als ik het stedenbouwkundig ontwerp zo maak, wat is dan het effect terwijl je in de fase van het maken van een structuurvisie met hele andere dingen bezig bent. Dus dat je dan waarschijnlijk een ander aangepast soort instrument nodig hebt. Mijn ervaring is dus dat die ex ante planningsinstrumenten niet altijd op alle niveaus van de planontwikkeling meteen aansluiten. Maar dat als je daar wat moeite voor doet en de vrijheid is er om daar wat aan te sleutelen dat het wel toepasbaar te maken is. En als je dan die Almere Principles, dat boekje heeft op zich geen betekenis. Ze moeten betekenis krijgen in de praktijk in de verschillende fases van de gebiedsontwikkeling. Wij proberen dus bij iedere fase van de planontwikkeling te kijken naar wat past er in deze fase van ontwikkeling. En het op die manier aan te passen dat de best mogelijke bijdrage te realiseren valt met de Principles weer in het achterhoofd en dus onze duurzaamheidsdoelstellingen. Ik weet dat de DPL-systematiek enigszins is aangepast, dat ie wel een bijdrage heeft geleverd aan het maken van de juiste keuze tussen de varianten.

G: Ja precies dus die maakt een grove selectie en kiest vandaar uit de best mogelijke optie vanuit het oogpunt van duurzaamheid en de bijbehorende indicatoren die daarvoor zijn opgesteld. Zo'n instrument zorgt er dan in principe voor dat ook de besluitvorming wordt aangepast of komen de 'slechte' varianten toch weer in aanmerking ondanks de goede waardering van de andere opties ?

M: Nou nee kijk ik denk dat het afhankelijk is van... Wij hebben de afweging gedaan op de breedte dus op ecologische, economische en sociale duurzaamheid. En over dat totaal was het vrij duidelijk dat onze voorkeursvariant over dat totaal genomen, als je op verschillende onderdelen zou gaan kijken dan zou je misschien tot een andere conclusie komen, maar we hebben dus bewust die keuze in de breedte gemaakt. En het is dan niet zo dat bijvoorbeeld een variant was het zwaartepunt van de stedelijke ontwikkeling aan de oostkant van Almere. Nou dat hebben we om allerlei redenen al heel snel van gezegd dat kan dus niet. Dat is zo slecht dat kan nooit de bedoeling zijn. Die variant is verder ook nooit meer boven tafel gekomen.

G: Heeft zo'n DPL dan in die zin veel invloed gehad ? Of was het een handig hulpmiddeltje ?

M: Nou ik zie de DPL... was het vooral een extra toevoeging die de besluitvorming in die fase ondersteunde.

G: Ja ok. Ik heb hier een aantal woorden opgeschreven: verplicht, preventief, ondersteunend, kritisch, adviserend, dictaat, sturend, reflecterend etc.

M: Ja ok, ik zou ondersteunend zeggen.

G: Het bevestigde de voorkeursvisie in principe wel

M: Ja gelukkig wel

G: En als dat niet zo geweest was ?

M: Dan denk ik dat ons afwegingskader... dat afwegingskader is zo opgebouwd dat het ook wel lijkt op een DPL. Maar ik denk dat wij voor ons doorslaggevend was geweest die brede afweging van doelstellingen.

G: Dus met respect voor de 3 P's: People, Planet en Profit ?

M: Ja onze voorkeur gaat uit naar een goede balans voor alle 3 de componenten.

G: Is er vanuit de Almere Principles, afgezien van de beleidsmedewerkers van Almere en Braungart en McDonough nog input geweest vanuit de bewoners ?

M: Die Principles zijn uiteindelijk tot stand gekomen door experts. Bij het maken van de structuurvisie hebben we wel een participatie proces georganiseerd.

G: Is daar input uit gebruikt ?

M: Kijk we hebben een proces georganiseerd met het maatschappelijk middenveld waaronder woningbouwcoöperaties, maar ook het ziekenhuis, de ondernemersverenigingen. Dus alle organisaties die een deel van bewoners of de ondernemers in de stad vertegenwoordigen. Die hebben dat hele proces meegelopen. En daar hebben we ook verschillende sessies mee gehad. En die hebben ook hun eigen manifest gemaakt van wat zij belangrijk vinden voor de groei van de stad. Een aantal bijeenkomsten is er toen georganiseerd voor de totstandkoming van het concept structuurvisie voor de bewoners. Ja en dan merk je toch, we deden dat in 2008. We hadden het over 2030 en daarna. Dan merk je toch een aantal beroepssprekers hebt, die zijn vanuit hun werk erg betrokken. Die volgen het ook en die hebben ook input, maar voor het grootste gedeelte van de bewoners is het echt heel ver weg. En die komen dan naar zo'n bijeenkomst en die laten zich dan vooral informeren. En die staan bij een abstracte kaart die je hebt getekend. En die zijn dan vooral heel bezig met : hoeveel meter loopt deze weg nou voor mijn huis langs ? En dat weet je op dat moment nog niet eens. Dus we vonden dat erg lastig om dat op die termijn waar we het hier over hadden, om op een hele goede manier de betrokkenheid van de bewoners erin te verwerken. Het is dan niet alleen vanwege die abstractheid en die gerichtheid op de eigen stoptegel zeg maar, maar ook gewoon omdat je het

maakt voor andere mensen die er nu in de stad wonen. Het is lastig, want de crisis heeft hele voorspellingen veranderd en onder andere ervoor gezorgd dat er minder verhuist wordt. Maar we hebben hier hele jaren gehad dat zo'n beetje 8 % van de bevolking per jaar verhuisde. En als je het dan hebt van een periode van het gaat over een 30 jaar een keer spelen dan is er 30 x 8 % verhuist.

G: Een gehele stadstransformatie...

M: Ja dat is dus best lastig...

G: Ja ok dat is in ieder geval goed om te weten. Binnen de planologie is er altijd veel lof over open planningsprocessen en participatieve besluitvorming. Zoveel mogelijk bottum-up... maar of dat überhaupt werkt dat is maar even de vraag en afhankelijk van de situatie lijkt me.

M: Ik denk dat je voor een structuurvisie met dat soort termijnen bottum-up processen niet werken. En we willen hier heel erg graag dat er veel meer bottum-up gebeurd, maar dat gaat echt over veel kleinere en lokale dingetjes die echt in de wijken spelen. En niet over waar nou precies die IJmeerverbinding moet plaatsvinden. Dat zijn echt onderdelen die niet van onderaf gedaan kunnen worden.

G: Nee dat is idd ook niet de meest handige manier op dat vlak.... Ik heb hier nog verder even opgeschreven wat zijn de voordelen van planningsinstrumenten t.a.v. het bereiken van duurzame ruimtelijke ambities van de gemeente Almere? Denkt u dat de Almere Principles en de 'tools' die daarbij horen.... Onderscheidt Almere zich substantieel van andere gemeentes? Aangezien veel gemeentes deze ambities heeft. Wat maakt Almere zo sterk en anders en succesvol in dat opzicht?

M: Nou ik weet niet of iedereen ons als zo succesvol zal beschouwen. Maar ik denk dat we er echt goed in geslaagd zijn, door deze aanpak echt door de hele breedte van duurzaamheidspectrum te pakken. Waar ik om mij heen zie als het om duurzaamheid gaat, relatief vaak op de 'Planet' aspecten wordt gefocust. En ik denk dat het ons goed gelukt is om die hele breedte van het duurzaamheidsverhaal te pakken en wat onderscheidt Almere.... Dat is... nou omdat het een volstrekt geplande stad is. In de jaren 70 toen de eerste plannen ten uitvoer kwamen is zeg maar gebruik gemaakt van de 'state of the art' jaren 70 duurzaamheidsgedachte. En inmiddels zijn we daarin verder. We zijn wel in staat geweest om in de stad de meest moderne inzichten te verwerken. En dat maakt dat in ieder geval Almere in een aantal aspecten heel goed scoort. Er zijn natuurlijk een aantal kanttekeningen bij te plaatsen. Het is natuurlijk geen compacte stad...

G: Almere is een typische poly centrische gemeente

M: Ja de afstanden zijn erg groot en bovendien is het werk van de bewoners over de brug.

G: Of vice versa van Amsterdam naar Almere?

M: Ja dus het autogebruik is erg hoog in de stad. Tegelijkertijd is het gebruik van het openbaar vervoer in de stad ook heel erg hoog. Dus de mobiliteit is gewoon heel erg hoog. Maar met name het openbaar vervoer. Want we hebben een goed werkend vrije busbanen systeem en een goede treinverbinding met Amsterdam. Helaas nog niet met Utrecht, dat moet zeker ook nog gerealiseerd worden..

G: Ja daar ben ik wel voorstander van...

M: Dus dat brengt een aantal nadelen met zich mee dat het geen compacte stad is, maar ik denk dat we die goed opgevangen hebben. Maar het brengt ook een

groot aantal voordelen met zich mee. De grootste kwaliteit van Almere is dat het zo'n groene stad is. Je kan het zien ook als je naar die kaart kijkt hoeveel groengebieden je binnen de gemeente hebt.

G: En je hebt nog ruimte om te groeien, in tegenstelling tot andere steden.

M: Ja inderdaad maar we proberen dat zo min mogelijk ten koste van het groen te doen. Die groene vakken die je ziet, die moeten over het algemeen ook groen blijven al proberen we ook ervoor te zorgen dat er meer gebeurt als alleen dat er bomen staan. Voor de groei hebben we ook nog mogelijkheden in de vakken die wat minder zijn gekleurd.

G: ja ok. Verder heb ik hier nog staan wat zijn belemmeringen van deze planningsinstrumenten ten aanzien van duurzame ambities? En dan hebben we het al kort gehad over het spanningsveld met de conventionele bouwpartners. Ja goed. Dan heb ik nog verder de Duurzaamheidswinkel en duurzaamalmere.nl krijgt u daar ook nog ideeën van? De indruk die ik krijg van de site en van de winkel is dat het een platform en plek is waar mensen hun ideeën kunnen uiten en opperen. Een soort van virtuele ideeënbus. Wordt daar nog veel mee gedaan of valt dat toch tegen?

M: Dat weet ik niet, dat durf ik je ook niet te zeggen. Ik ben er zelf niet zo heel erg mee bezig. De duurzaamheidswinkel daar kom ik zelf nog wel eens, maar wat er met die input gebeurt uit de winkel daar heb ik niet echt een duidelijk beeld van.

G: Nou ok dan denk ik dat we verder alles wel besproken hebben. Heeft u verder zelf nog vragen over het onderzoek?

M: Oh nee hoor nee het is me allemaal erg duidelijk.

G: Nou dan nogmaals hartstikke bedankt voor uw tijd en moeite!

M: Graag gedaan en veel succes met je onderzoek.

Interview 3

Sjoerd Spanjer (Project manager) & Joke Sondern (Planoloog)

21 mei 2013

9u-10u

Dienst Stedelijke Ontwikkeling Almere

G: Ik heb u de stukken nog gestuurd. Heeft u die nog ontvangen?

S: Ja die hebben we ontvangen

G: Nou goed ik zal even kort aangeven waar mijn onderzoek over gaat. Vanuit mijn opleiding, bij de Rijksuniversiteit Groningen is men geïnteresseerd in de werking en de functionaliteit van ex ante planningsinstrumenten ten aanzien van duurzame ruimtelijke doelstellingen. Aangezien de gemeente Almere zich profileert als zijnde DE duurzame gemeente van Almere, was ik benieuwd hoe deze instrumenten functioneren en hoe ze in het planvormingsproces stand houden en of daar terugkoppeling van is en hoe deze verwerkt wordt. Ik zou u willen vragen of u een korte introductie van uzelf zou willen doen?

J: Ja ik ben Joke Sondern en ik ben op dit moment planoloog bij het team Almere Hout en Poort. Bij Hout en Poort houden we ons bezig met de nieuwe gebieden en de planrealisering van Almere Poort en Almere Hout. En Almere Hout Nobelhorst zijn we net begonnen samen met Sjoerd, projectmanager met een stuk nieuwbouw. Als planoloog ben je in het gebied actief onder andere met ontwikkelingsplannen. We hebben met Almere, AROMA en voor de gebiedsontwikkeling hebben we het hele proces ingedeeld in een aantal fasen. Als planoloog zit ik soms voor in het planvormingsproces als dat bij de gebieden noodzakelijk is dan ben je bezig met ontwikkelingsplannen. In het vervolg ga je voor de gebieden een bestemmingsplan opstellen om voor de gebieden een bouwtitel te krijgen. Dan ben ik met de planjurist nu van de afdeling ruimte, een tijdje geleden zat ik ook bij de afdeling ruimte, maar we zijn gebiedsgericht gaan werken en nu zit ik in het gebied met bestemmingsplannen en verder houd je je bezig met de hele ruimtelijke ontwikkeling van het gebied. Dus een paar jaar geleden heb ik ook meegewerkt aan het ondernemingsplan van de gebiedsontwikkeling van Almere Hout en nu ben ik ook bezig met Almere Poort maar dus met name de ruimtelijke kant van het programma en proces.

G: Ok duidelijk dank u. En u meneer Spanjer?

S: Ja, ik ben Sjoerd Spanjer. Projectmanager sinds oktober vorig jaar. Daarvoor betrokken bij Almere Poort en dus nu op een nieuw gebied geplaatst. En nu is het kijken of we het ook in deze tijden tot ontwikkeling kunnen laten komen.

G: En u bent nu projectmanager van Nobelhorst ?

S: Ja en voorheen van Poort.

G: Nou goed dan zal ik maar beginnen met de eerste vraag. Wat zijn uw persoonlijk ervaring met ex ante planningsinstrumenten ? Ik heb hier een lijstje opgesteld in de vragenlijst zoals Energie Profiel op Locatie of een DPL en de BAEI-procedure vooral belangrijk bij Almere Poort. Wat zijn uw ervaringen daarmee?

J: Ik heb met een aantal van die instrumenten, daar ben ik bij betrokken geweest. En wat ik in de afgelopen jaren heb gemerkt. Gebiedsontwikkeling is een langdurig proces, vanaf het begin dat je het voornemen hebt om in het gebied iets te doen totdat er daadwerkelijk in het gebied iets gedaan wordt, daar gaan heel wat jaren overheen. Daar zijn dus ook heel veel mensen mee bezig en bijna niemand die er bij het begin begint, is aan het einde nog betrokken ook wat projectmanagers betreft zie je dat er een wisseling van de wacht is. En dat is ook logisch als het om dergelijk lange processen gaat.

G: Moet ik dan denken aan 10 tot 20 jaar?

S: Ja dat is wel realistisch ja

J: Ja en in de afgelopen jaren is met name na 2008 zien we overal in het land dat de gebiedsontwikkeling nog langzamer gaat. Dat is ook van belang voor de instrumenten die je kiest. Waar ik zelf mee gewerkt heb... het duurzaamheidskansenkompas ken ik niet zelf, maar ik denk dat er iets mee gedaan is in Cascadepark in Almere Poort en ook het DPL. We hebben hier in Almere een tijd gehad dat we voor ieder plangebied een DPL uitvoerden. Zelf was ik daar ook bij betrokken bij Stichtse kant en toen merkte ik, ik heb zelf ook een onderzoeksachtergrond, dat dat instrument voor een bedrijvenpark niet geschikt is. Het is meer geschikt voor woongebieden en om die reden hebben we het daar ook niet toegepast, want als je met een instrument werkt dat niet klopt bij een gebied dan is het maar zeer de vraag of het wat voor duurzaamheid kan betekenen. Dat voelt vreemd.

G: En met 'niet kloppen' bedoeld u daarmee de behoeftes van de ondernemers ?

J: Er worden iets van 25 factoren gemeten en van die 25 waren er 19 in ieder geval niet van toepassing en het was een.... Met een DPL wil je duurzaamheid breed mee opmeten de 3 P's: People Planet en Profit. En bij een DPL op bedrijventerreinen hield je alleen de Planet doelstellingen over dus dat betekent dat je hem niet helemaal in de breedte meet en dat je dus, vind ik, niet meer werkt. Dus daar hebben we voor een andere aanpak gekozen om wel een duurzaam gebied te gaan realiseren want dat is uiteindelijk de doelstelling.

G: En welk instrument was dat dan?

J: Bij Stichtse Kant, hebben we meer vanuit een abstractieniveau vanuit de Almere Principles gewerkt en daar hebben we naar het gebied gekeken. En gekeken hoe we de Almere Principles kunnen toepassen opdat er een duurzaam gebied ontstaat dus je laat dan de Almere Principles aansluiten op de kenmerken van het gebied zoals het nu heeft en wat het worden moet. En dat hebben we geborgd ook in een boekje, want ander weet niemand dat meer na 2 jaar. Want dan vervliegt het en met de projectleider hebben we dat vervolgens vertaalt in een globaal verkavelingsplan. Want we hadden al een eerder plan maar vanwege een archeologisch onderzoek moesten we dat wijzigen. En op deze manier borgen we dat ook weer in het bestemmingsplan. Vervolgens neem je het mee in de realisering van het gebied.

G: Dus in feite zijn dan de Almere Principles de pijlers waarop je plan gebaseerd is en wordt uitgevoerd ? Zonder dat daar een meetinstrument aan te pas komt, de Principles zijn gewoon de regie ?

J: Ja en wat ik zelf ook belangrijk vind, is dat het enerzijds om een meetinstrument gaat, maar het gaat ook om dat je met een groep mensen die het met het proces bezig is. Dat die dezelfde focus heeft om dit te realiseren. Dan heb ik het gevoel dat je veel meer kans hebt van slagen dat je uiteindelijk in het

verloop van die 10 jaar dat duurzame gebied te kunnen realiseren dan met een planningsinstrument.

G: Consensus building dus, overeenstemming bewerkstelligen ?

J: Ja samen met de projectmanager en de mensen die eraan werken. Dit beeld voor ogen houden, zo van dit is onze koers.

G: Oke, ik kan me voorstellen dat er daarbij concessie gedaan moeten worden om een compromis te kunnen sluiten. Zoiets als voor de Planet-variant zeker voor een gebied waar veel ondernemers zich bevinden zullen we een stapje terug moeten doen, waar we dat stapje terug vervolgens elders compenseren? Of hoe gaat dat in zijn werk?

J: Je kijkt idd van wat kan ik realiseren en door de tijd heen kan dat ook veranderen. En dan hebben we nu een hele bijzondere tijd. Daar weet Sjoerd alles van. Wanneer het minder gaat met je gronduitgiften dan komt de financiële component om de hoek en dan moet je iedere keer heel goed kijken wat je wel kan doen en wat kan je niet doen. En op welke manier kun je dat doen. En waar haal je dan qua duurzaamheid het meeste rendement uit. Overigens ga ik al wat langer mee. Ik heb inmiddels al wat wijken zien ontstaan ook voordat we het woord 'duurzaamheid' gingen gebruiken en zelf ben ik van mening dat we bijvoorbeeld hier in Almere heel duurzame wijken hebben gerealiseerd ook op basis van manier van gebiedsontwikkeling zoals we hem al jaren doen.

G: Ja dus er is verder geen meerwaarde in een duurzaam instrumentarium zoals een DPL?

J: Dat zeg ik niet

G: Oke, maar u zegt dat de manier waarop het vroeger gedaan werd, ook bevredigende resultaten opleverde... U zou ook kunnen zeggen dat die duurzame golf een 'rage' is...

S: Nou rage wil ik niet zeggen, maar de professionaliteit van de mensen tijdens de jaren '70, '80 en '90 gewerkt hebben aan Almere, al een interesse in zich heeft van alles wat er leeft in de samenleving en zich afspeelt. Dus niet als je de opleiding hebt afgerond in 1970, dat je dan vervolgens nog steeds de ontwerpen in 2010 baseert op je kennis uit de jaren 70. En ik dat dat, die professionaliteit, die eigenschap kenmerkend is voor Almere. Los van het feit dat het in heel veel wijken, de productie leidend was. Je ziet dus veel van hetzelfde staan. Terwijl variëteit nu veel meer een item is.

G: Dus de lat lag altijd hoog ?

J: Ja en het is ook veranderd. De planner doelstellingen die zijn dankzij de duurzaamheidsgedachte verbeterd. Duurzame energie is terecht vind ik zelf, waar mogelijk althans, een belangrijker item geworden van gebiedsontwikkeling.

G: En is dat mede door de eigenlijk de bewustwording van schone energie of is het echt al vanaf de jaren 80 al ingezet ?

S: Interesse is er denk ik altijd al geweest. Het is een beroepskundige interesse of je nou stedenbouwkundige, verkeerskundige of planologen, juristen.... Er is altijd een intense beroepsmatige interesse voor het vak waarin je participeert. Stedelijke ontwikkeling is altijd een ongelofelijk spanningsveld: Tijd, geld kwaliteit Standaardbegrippen die je kent. En als je dan met een aantal mensen aan de slag gaat en met dezelfde focus daaraan gaat staan. Dan ga je vanzelf openstaan voor de ontwikkelingen om je heen. Zo krijg je ook al heel snel door of iets koren of kaf is. En dan is het nog niet zo zeer een bestuur wat daar aan

leiding geeft. Het is gewoon een constante factor, alhoewel met de komst van Duijvestein in 2006... euh die turbo ging er wel op zal ik maar zeggen. Het was een bestuurder die je goed kon gebruiken.

G: Hij is nu naar de 1^e kamer toch ?

S: Dus hij zette de turbo erop

J: En wat dat betreft is dat in je proces iedere keer kijken: Welke mensen heb ik aan boord, in je projectteam maar ook zeker bestuurlijk en welke planningsinstrumenten heb ik nodig om uiteindelijk het doel, duurzame gebiedsontwikkeling te realiseren. En soms kan het dan zijn dat je dan kiest voor een van deze instrumenten, omdat dat past bij de organisatie, bij de manier van gebiedsontwikkeling, bij de partijen met wie je samenwerkt. Soms kan het zijn dat je vanuit dat hogere abstractieniveau naar maatwerk toe kunt en het op deze manier kunt doen en ook met je projectteam, want dat hebben we ook samen met de mensen die eraan werken gedaan en met de bestuurder en zoals hier bij Nobelhorst daar heeft voor het eerst een woningbouwcoöperatie een plan gemaakt. Dus daar is op een hele andere manier ingezet op gebiedsontwikkeling. Ook vanuit de gedachte overigens om een duurzaam gebied te maken. En daar ligt achter, wanneer beheerders van een gebied ook al bij de planvorming betrokken zijn dan is het ook logisch dat ze een plan maken dat duurzaam is, want daar hebben ze over 10 jaar nog profijt van bij wijze van spreken. En dat is daar gekozen als planvormingsgedachte, filosofie.

G: In een vroeg stadium reeds de belanghebbende partijen in het planvormingsproces te betrekken ?

S: Ja met een goed Nederlands woord: stakeholders

J: Ja het gaat in feite verder dan stakeholders want hier hebben we in feite aan IJmere gevraagd op basis van een aantal beleidsoogpunten van de gemeente o.a. om een duurzaam plan te maken. Om een duurzaam plan te maken in een wedstrijd voor coöperaties. 1 van de coöperaties is geselecteerd die heeft dus een heel duurzaam plan gemaakt. Dat hebben we samen met IJmere vertaalt in een realiseerbaar, althans op dat moment ontwikkelingsplan en dat is dus voor ons nu een instrument om uit te gaan voeren.

G: Dus u kiest dan uit aantal varianten die coöperaties hebben aangedragen. Het is een soort van aanbesteding ?

J: Ja, maar dat betekent ook dat op dat moment het DPL als instrument niet meer zo paste bij dit plan om dat te benutten als instrument om je plan voor een duurzaam gebied te realiseren. Maar hier in het ontwikkelingsplan zijn wel een aantal duurzame maatregelen vanuit het plan om uiteindelijk deze wijk te realiseren verankert en dat benut je nu bij het realiseren van het gebied. Stapje voor stapje.

G: Ja je draait het als het ware om. Waar je voorheen ging controleren van: is het wel duurzaam, laat je nu in principe de partners, de stakeholders het zelf ontwerpen of is dat een verkeerde conclusie ? Middels zo'n aanbesteding daag je als het ware zo'n partij uit van: laat maar 'ns zien wat jullie kunnen realiseren.

S: Ja verras ons maar en maak ons enthousiast en neem ons mee. Kijk we kunnen van alles, we hebben ook altijd alles zelf bedacht. En soms huurden we de mensen wel in maar het was voornamelijk de gemeente die het bedacht en ontwierp. En nu heb je de spelregels zodanig verandert dat je de kracht en energie van een ander inzet. En dan moet je zelf wel de wil hebben om dan ook die ander daadwerkelijk tot zijn recht te laten komen. Nou goed alle drie de

plannen van de partijen waren prima plannen. Het waren alle drie prachtige plannen en daar is dit uit gekomen. En dan komt het erop neer: ben je in staat om 10-20 jaar lang en consequent en consequent en consistent uitvoering weten te geven aan dat plan. Want eenmaal, daar begon jij mee, je begint ergens aan, en dan zie je vervolgens het is net een duiventil, maar de kunst is om die kwaliteiten te bewaken en met een zodanig enthousiasme en intensiteit te bewaken dat dat ook daadwerkelijk na 20 jaar gerealiseerd wordt. En dan volstaat het niet alleen met het vastleggen in een boekje, dat is een vereiste en dat moet je. Je moet iets hebben waar je op terug kunt vallen. En vervolgens heb je van bestuurder tot het ambtelijk apparaat, heb je de wil nodig om je daaraan te blijven conformeren. Ondanks het feit dat de tijd nu niet meezit en je er al heel snel toe brengt nou laten we het 'makkelijker' doen en laten we naar 12 in een dozijn gaan... En dat je dan uiteindelijk weer naar zo'n 'middle of the road' gebied toegaat.

G: Dat je in je ambities gaat zakken... Dat is idd een vraag die ik verderop heb gesteld en dat is dan hoe zit het, dan heb ik het over de driehoek object, context en proces binnen de planvorming en planning. Dit is denk ik duidelijk een context-proces variant. Heeft verder niet zoveel met inhoud te maken. In die zin dat ze de inhoud beïnvloeden. We hebben het zoals u zegt over een project van 10 tot 15 jaar. En dan is even mijn vraag... U zegt al het is sinds 2008 al wel moeilijker tijdens de crisis. Hoe krijgt u dan die ambitie in zoverre nog dat die door de hele laag ondersteunt blijft?

S: Nou het begint ermee dat je die keuze voor jezelf maakt. Dus dat je uitspreekt op bestuurlijk niveau en op ambtelijk niveau dat je die keuze blijft maken van: we blijven kiezen voor die kwaliteit. En die kwaliteit is gedefinieerd en daar blijven we voor gaan. Dus daar laten we zeggen daar boeten we niet op in. En als je dat doet heb je altijd te maken met wat gebeurt er op dit moment om je heen. Als voorbeeld dat van Poort, waar ik destijds met de energielevering gekozen is voor 1 bepaalde methode, die was op dat moment toen we afsloten was die state of the art.

G: Was dat de BAEI-procedure ?

S: Ja de CO2 reductie die we daar uiteindelijk wisten te realiseren met stadsverwarming. Je kiest voor een bepaalde methode en uiteindelijk de tijd die schrijdt voort en de ontwikkelingen schrijden voort. En de kunst is dat je het begrip duurzaamheid zo flexibel weet toe te passen dat je mee kunt gaan in die tijd. En niet dat je dus nog anno nu, te maken hebt met een resultaat van 10-12 jaar terug. Niet dat dat een slecht resultaat is maar het is achterhaald.

G: Dus je dient te allen tijde scherp te blijven ?

S: Ja dus de kunst is en het lastige is, als je het hebt over duurzaamheidsprincipes dan is het redelijk ambitieus en redelijk abstract. Maar stedelijke ontwikkeling is per definitie heel praktisch. Uiteindelijk moet er iets gedaan worden, iets gedaan zijn.

G: De trechter van abstractie naar realiteit ?

S: Ja dus en die flexibiliteit en de abstractheid en de praktijk en dan nog eens de context een wereld die wat minder makkelijk in mekaar steekt en natuurlijk het regime van geld. Want je hebt altijd een cashflow relatie. Je kunt wel geld blijven uitgeven, dat is verder geen probleem, maar er moet ook geld binnen komen. Dus de kosten en uitgaves met elkaar in balans houden dat maakt het nu zo'n complexe en lastige opgave. En dan is dus het risico heel groot dat je van zegt doordat het zo moeilijk is en lastig is, doen we wat water bij de wijn ten aanzien

van de ambities en dan ga je weer dus naar het gemiddelde of wellicht zelfs onder het gemiddelde toe. En de kunst is dan om de kwaliteit vast te houden en in staat te zijn om de duurzaamheidsambities meteen praktisch te vertalen terwijl je toch flexibel blijft. Dus als je volgend jaar iets anders doet m.b.t. duurzame verwarming dan dat je dat vandaag zou doen. Terwijl het toch iets is dat mensen meteen mee uit de voeten kunnen. Je moet het eigenlijk soort van systeem hebben waarbij je te pas en te onpas kunt 'inpluggen' om aan te sluiten en om er gebruik van te maken. Maar goed het is.... Het was complex en het is er niet eenvoudiger op geworden.

J: Nee en soms moet je flexibel zijn want je kunt zeggen mijn doelstelling is bij een bedrijvenpark moet een bedrijf zich volledig duurzaam realiseren en vervolgens zegt zo'n bedrijf nou dan kom ik me niet hier vestigen. Dan vestig ik mij ergens anders of helemaal niet. Een ander duurzaam aspect is dat Almere ook werkgelegenheid nodig heeft. Dus dan ga je kijken hoe kan ik creatief zijn en wel dat bedrijf binnenhalen. Dat je dus wel scoort op werkgelegenheid en anderzijds wij bieden bedrijven een duurzaamheidsscan aan en daarin wordt voor een bedrijf zichtbaar hoe ze, wanneer ze een nieuw gebouw realiseren toch voordeel kunnen hebben bij duurzame maatregelen. En dat kan onder andere financiële voordelen zijn. Op die manier probeer je dan toch van beide aspecten uit te gaan en ervoor te zorgen dat het bedrijf zich toch gaat vestigen en realiseren. Je kan ook aan de voorkant zeggen, ik leg u op dat u dit en dat moet doen. Nou dan wordt het soms helemaal niet gerealiseerd. Dan heb je niks.

G: Ja oke dus als ik het dan even mag samenvatten... Dan was de aanpak van voorheen was van: nou we gaan voor duurzaamheid met deze eisen... en daar is nu eigenlijk een variant voor teruggekomen van goh wat kunnen wij eigenlijk samen realiseren. De betrokken partijen er actief bij het planvormingsproces betrekken. En wat vloeit daar vervolgens uit. Dan heb je neem ik aan wel een paar bottom-lines... eisen waaraan voldaan moet worden.

S: Ja inderdaad

G: Dan komt eigenlijk weer die concensus-building weer om de hoek kijken ?

S: Ja het is belangrijk dat je constant voor ogen houdt dat je ambities hebt. Dus je moet gewoon wat dat betreft op het eindplaatje beter scoren dan het gemiddelde. Dat moet je ambitie en je wil daadwerkelijk zijn. Het is niet cosmetisch.

G: Het moet wel hout snijden ?

S: Zoiets werkt alleen maar wanneer er iig wat beweging is, als je dan stil komt te vallen dan houdt alles op. Dan heb je echt een probleem. Op dat niveau zitten we gelukkig nog niet. Maar het gaat, en dat heb ik het ook over de rest van Nederland, het gaat dus heel erg slecht in de stedelijke ontwikkeling van Nederland en dat mag niet te lang duren. Als iets eenmaal tot stilstand is gekomen dan krijg je dat niet zomaar weer in beweging.

G: En wat vind u dan van een kreet als: Leren van krimp? De gemeente Almere heeft nogal een flinke ambitie om in 2030/40 in omvang wil verdubbelen. Zowel werkgelegenheid als in bevolkingsaantal. Dat is een behoorlijke ambitie. In hoeverre is dat nog mogelijk denkt u? Meer inzetten op kwaliteit dan op kwantiteit ?

S: Ja ik denk wel dat dat het is. Je moet groeien naar vermogen. Daarnaast is er bevolkingsonderzoek geweest in Amsterdam dat aangeeft: van jongens dit gaat de aankomende jaren exploderen. Letterlijk en figuurlijk een enorme toename.

Daar krijgen alle randgemeentes rondom Amsterdam die krijgen daar mee te maken. Er zijn nog maar weinig plekken waar er redelijk eenvoudig uit te breiden valt. Dus ik verwacht dat het anders gaat worden. Dus het traditionele eengezinswoningen met 4/5 personen... dat zal veel meer naar kleinere huishoudens toe gaan. Kleiner, flexibeler... we worden als bevolking ook steeds ouder alleen dat al. De samenleving verandert, de samenstelling verandert, maar er is in ieder geval wat dat betreft door demografen onderzocht en ook bewezen dat laten we zeggen: er zit een groei aan te komen. We weten ook als mensen een tijdlang iets niet kunnen of ze hebben de middelen niet of ze hebben het verlies nog niet genomen wat ze eigenlijk zouden moeten nemen. Elk jaartje dat je verder bent, zul je merken dat de acceptatiegraad om toch maar het verlies te nemen dat dat toeneemt. En de behoefte om toch maar die stap te maken dat die groter wordt. Op een gegeven moment dan gaat dat lopen en dan is opeens weer iedereen mee. Dat is mijn stellige overtuiging dat dat er weer zit aan te komen. Alleen is dat dit jaar, volgend jaar of over 2 jaar dat weet ik ook niet.

J: En wat dat betreft is het natuurlijk belangrijk dat je de randvoorwaarden in de gaten houdt. Op het ogenblik hebben we te maken met een economische crisis maar ook met veranderende sociale factoren van wonen mensen met 4 of 5 persoonshuishoudens of zijn het veel gescheiden huishoudens. Ja je ziet altijd actie is reactie enz. Dus hoe zich dat ontwikkelt dat moet je goed volgen en daar heb je als planoloog ook een rol in met mensen van wonen enz. En snelle groei of langzame groei... dus de kwantiteit daar hebben we hier in Almere op dit moment op ingespeeld via wat wij noemen de organische groei. Stapsgewijze groei en daar doen we onder andere in Nobelhorst waar we bouwveld voor bouwveld realiseren. En waar werken met een heel flexibel bestemmingsplan zodat je dus kan schakelen.

G: Dus dat je adaptief bent voor dit soort grillen van de markt.

J: Ja en waar je dan ook stuurt op uitgaven en op inkomsten.

G: Even de tijd in de gaten houdend... Ik heb hier ook nog even een vraag over de voor- en nadelen van een planningsinstrumenten, ik geloof dat we daar wel redelijk aan toe zijn gekomen, in de zin dat instrumenten niet meer zo'n grote rol spelen of minder.

S: Ja nou ja je hebt ze wel nodig. Als je instrumenten hebt en je maakt er verder geen gebruik van dan heeft zo'n instrument geen waarde. Want alles heeft te maken met discipline. Maar als je discipline hebt de instrumenten niet dan zit je ook constant in het luchtledige te tasten. Dus je hebt die instrumenten zoals die net zijn besproken die heb je gewoon keihard nodig. Het is ook van belang dat je die op een volledige en volwaardige manier tot stand laat komen en laat afzeggen door college en raad. Dus dat ze ook statuur krijgen. Maar vervolgens is het heel belangrijk van de discipline om daarmee aan de slag te gaan. En discipline dat zit tussen de oren. Dat is een houding, dat is een manier van opereren.

G: Dus als ik heel even mag onderbreken. Het gedachtegoed van zo'n instrument dat is de discipline ?

S: Nou ja het gebruik maken van zo'n instrument... discipline zorgt ervoor dat je zo'n instrument ook gebruikt. Dus niet gemakzuchtig wordt. Omwille van het feit dat het even slecht gaat... Dus dat je die gemakzucht buiten de deur houdt.

J: En discipline werkt ook erg goed als je draagvlak hebt en in je team een gemeenschappelijke focus. En wanneer je probeert, en soms krijg je het op een

presenteerblaadje aangeboden, de bestuurder ook achter je plannen staat. De ene keer is er een Duijvestein die zelf de koers aangeeft en een andere keer dan heb je een andere bestuurder die je informeert en wordt hij hopelijk enthousiast. Dus dat is ook...

G: Dus dat is ook een aspect waar je adaptief mee om moet gaan.

J & S: Ja jazeker.

G: Ook al heb je een dijk van een plan en heb je de neuzen allemaal dezelfde kant op staan en dan krijg je een wisseling van de wacht en dan kan het zomaar weer anders lopen ?

S: Ja, dat benadrukt maar weer eens hoe belangrijk die consistentie is. Dat je daar... Net wat je zegt die stedelijke ontwikkeling die was altijd 10 jaar en dat merk je nu al bij Poort. Bij Poort zijn we nu op de helft en we zijn al 14 jaar bezig. Dus om maar even de mindset aan te geven.

G: Die periode was in eerste instantie niet beoogd ?

S: Nee de bedoeling was eigenlijk dat Poort nu al klaar zou zijn. In 1999 we begonnen het structuurplan en erover na te denken. Eind van de jaren 90 kwam de eerste tik van de economie, vanaf 2000 2 of 3 keer in dipjes, maar het ging nog wel redelijk senang. In 2008 was het toppunt en nu zit je vervolgens in een vrijvlucht.

G: Ja. Dan heb ik nog verder een korte vraag. Over de rol van een planningsinstrument, hoe zou u die het beste typeren? Ik heb een aantal steekwoorden opgeschreven: Verplichtend, preventief, sturend, oriënterend, dictaat, ondersteunend... Wat is volgens u typerend?

S: Ondersteunend en sturend

J: Sturend, richtinggevend, sommige dingen zijn verplicht. Maar dan heb je het vaak over wet- en regelgeving. Of beleid van een gemeente...

G: Ja ok.. Dan zal ik het zover maar even afronden. Nogmaals hartelijk dank voor uw tijd en moeite om op zo'n korte termijn te kunnen afspreken. Mocht u interesse hebben in mijn verslag dan kan ik dat per e-mail naar u opsturen. Van u heb ik iig het emailadres al.

S: Ja en van Joke krijg je nog een kaartje

G: ah ja dat is mooi. En mocht ik nog een quote gebruiken dan zal ik dat van te voren ook even melden en om toestemming vragen.

J: Alsjeblieft

S: Nou succes met je verslag!

Interview 4

**Peter Otten (Hydroloog en Water expert) &
Ton van Eggenhuizen (Ecoloog)**

21 mei 2013

10u – 11u

Dienst Stedelijke Ontwikkeling Almere

G: Ik zal het maar even kort inleiden. Mijn achtergrond is dat ik een masteropleiding technische planologie doe aan de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderzoek gaat over ex ante evaluatie t.a.v. duurzame ruimtelijke doelstellingen. En ik heb daarbij specifiek voor de gemeente Almere gekozen omdat Almere zich profileert als de duurzame gemeente van Nederland. En vanuit mijn opleiding zijn ze benieuwd, hoe dat die ex ante evaluatie op dat planningsproces worden toegepast. Met planningsinstrumenten bedoel ik dus instrumenten die voor of tijdens het proces worden ingezet. Ik heb er een paar opgeschreven om een idee te krijgen waar het precies om gaat: Duurzaamheidsprofiel op Locatie of Gebied, EnergiePrestatie op Locatie. Kortom een instrument waarmee je in een voorstadium al kan zeggen zo van de koers moet zo en zo bijgesteld worden of dit zijn onze doelen en zo gaan we ze realiseren...etc. Dhr. Lindeijer verwees mij door naar jullie beiden om dit gesprek te houden naar aanleiding van mijn gesprek met hem over het onderzoek. Dus dan zou ik even willen vragen of u een korte introductie van uzelf wilt geven? Van uw functie bij de gemeente en uw achtergrond.

P: Ja zonet op de trap zei ik het ook al even. Ik ben specialist op het gebied van water en ik weet niet wat je weet rondom water en de gemeente, wat daar de taken daaromheen zijn. Maar je moet bij alle ruimtelijk plannen ongeveer een watertoets toepassen en dat klinkt eigenlijk heel handhaverig en toetsend, maar dat is eigenlijk overleg dat je voert met andere overheden zoals de provincie en waterschappen, Rijkswaterstaat enz. Dus om te kijken of water goed en weloverwogen in een plan wordt meegenomen. Dat is grofweg mijn taak. Maar in principe elk plan waar water een rol bij speelt. Dat kunnen kleine projecten zijn, maar ook iets groots als een structuurvisie zeg maar.

G: Dus in principe in alle lagen van de planvorming bent u betrokken en ook bij MER?

P: Ja, maar dan wel specifiek het water-gedeelte.

G: En u? Kunt een introductie van uzelf geven ?

T: Ik ben adviseur en medewerker ecologie. En dat houdt in grote lijn hetzelfde in wat Peter doet. Alleen dan op het gebied van natuur en natuurwetgeving en ecologie. Daar zit nog wel een tweede kant aan. Aan de ene kant is het vooral het toetsen of plannen in overeenstemming zijn met de natuurwetgeving en aan de andere kant wordt ook gekeken naar kansen voor natuur en wordt er gekeken hoe je op een zo goed mogelijke manier natuur en stad met elkaar verbind. En dat is natuurlijk niet zo'n 'hard' instrument. En aan de andere kant zijn er gewoon wettelijke normen en regels waar je gewoon aan moet voldoen. Ik heb zelf ook nog een vraag voordat we verder gaan met het interview, want je hebt het over duurzaam en duurzaamheid. Dat is een verschrikkelijk breed begrip.

Daar gaan heel veel mensen.... vullen dat heel verschillend in. Van mijn kant zeg ik ook altijd dat het nastreven van een goede biodiversiteit een onderdeel uit maakt van duurzaamheid, maar dat is niet altijd het geval dat dat onder het begrip duurzaamheid valt.

G: Nee dat is idd een redelijk vrij interpretabel begrip.

T: En ik vroeg me dus af of je naar dat containerbegrip kijkt of naar een verder toegespitste definitie van duurzaamheid, want dat stuurt ook onze antwoorden en zeker ook jouw vragen.

G: Nou erg goed dat u dat aankaart. Wat ik in mijn theoretisch kader heb beschreven is dat ik uit ga van de 3 P's van Elkington. Grofweg omdat dat de meest gangbare is. Dus de People, Planet en Profit en in die zin heeft de leerstoel in Delft heeft daarop een visie gebaseerd op duurzame ruimtelijke ambities. Dus vanuit die drie P's vertalen ze dat naar ruimtelijke kwaliteit. Om heel cru te zeggen: als alle drie de P's in evenwicht zijn, dan is er ook sprake van ruimtelijke kwaliteit. Dus om even terug te komen op uw vraag. Hoe neem je dat begrip? Gewoon zoals het in eerste instantie is genomen, met de 3 factoren in balans. Dus idd biodiversiteit hoort daarbij. En ik ben er ook volledig van bewust dat het begrip te pas en te onpas gebruikt, maar ook misbruikt wordt.

T: Ja dat is wel even belangrijk om aan het begin te realiseren. Dat je dus... welke definitie vanuit de 3 p's kun je idd duurzaamheid goed omvatten. Als je alleen maar kijkt naar een zo goedkoop mogelijk grote oplossing te vinden. Dan is het al een hele andere definitie.

G: Ja precies maar daarom ben ik me er terdege van bewust van dat je zeker in deze tijden, waarin de cashflow voor ruimtelijke projecten, nou ja ik wil niet zeggen opgedroogd zijn, maar toch op zijn minst redelijk minder zijn geworden. En ik ben ervan overtuigd dat je in zo'n tijd concessies moet doen. En daar ben ik dan in geïnteresseerd of die ex ante instrumentaria t.b.v. duurzaamheid overeind blijven. Dan heb ik het niet over wettelijk instrumentaria, maar bijvoorbeeld over een DPL of een BAEI-procedure.

T: Ja wettelijke verplichting is idd wat anders dan ambitie. Aan wettelijke verplichting daaraan moet je gewoon voldoen. Dan zou je daar ook nog kunnen kijken als we daar wat minder mee doen waar gaat het dan mis, ook daar kan je nog wel schipperen, maar in je ambities ga je natuurlijk als eerste schipperen. Hoe mooi en belangrijk je het ook allemaal vindt als je op een gegeven moment toch wat minder geld uit te geven hebt... Dat is thuis ook zo, we eten biologisch en als het even kan biologisch dynamisch, maar als er een salaris wegvalt dan ga je toch weer naar de Dirk van de Broek. Zo simpel ligt het.

P: Het is dan ook goed dat je alvast met Sjoerd Spanjer hebt gesproken want hij is al een tijdje in Poort bezig geweest. Met milieu en duurzaamheid zoals je dat zojuist benoemd hebt. Maar dat waren torenhoge ambities, die op een gegeven moment wel wat minder werden. En die ambities werden eigenlijk afgesproken in een tijd dat het goed ging, dat het hoogtijdagen waren op een gegeven moment. Nou ja als het economisch even minder gaat dan gaat het met de ambities ook wat minder. Om maar even een voorbeeld te noemen. Bruggen die in de tijd dat Poort gerealiseerd zou worden werden al heel gauw geschrapt. En dan kwam er een dam-duiker-constructie. Nou ja dat kan een aardige zijn, maar bijvoorbeeld voor ecologie zal het helemaal niet aardig zijn dat je zoiets doet.

G: U noemt nu al een gevolg van het 'downgraden' van die ambities....?

P: Nou om maar even aan te geven dat de planvorming van Poort eind jaren 90 heeft plaatsgevonden en we zijn nog steeds bezig met realiseren van Poort omdat er gewoon heel veel tijd overheen gaat. En dat die ambities dus echt moeilijk handhaafbaar zijn.

T: Ambities zijn afgestemd op duurzaamheid, het duurt niet als je portomonnee leeg raakt. De ambities waren dan uiteindelijk niet duurzaam omdat ze niet meer duurden.

P: Ja maar zo gaat het natuurlijk altijd. Planvorming en geld

G: Je zou ook kunnen zeggen duurzaamheid heeft altijd de langste adem? Het feit dat het nu nog wel standhoudt, weliswaar met

P: Ja maar wat houdt er stand? Hoe ga je dat afwegen?

G: Nee natuurlijk. Dat is een ontzettend geschuif constant. Wat voor mij van belang is, is wat uw ervaring daarmee? Concrete voorbeelden zoals u net stelde, zo van daar had ik een mooi hartstikke mooi voorstel en mooi ontwerp, waar je van zegt dat valt nu even weg of daar moet ik een concessie doen.

T: Ik denk dat het sowieso al speelt. Omdat wij al vrij vroeg in het proces zitten en eigenlijk nog veel vroeger in het proces zouden willen zitten. Zo in het proces zitten dat je nog op een redelijk abstract niveau zit en dan is iedereen het over alles eens. Maar zodra je gaat inkleuren, inpassen en zodra er euro's aan komen te hangen dan gaat het in een normale situatie al minder. Want daar hebben we bijvoorbeeld in deze zone (wijst locatie boven Almere Poort op de kaart aan) bouwen in het bos komen. En ook al in tijden van voorspoed zag je al: Ja wonen in een bos dat is wonen in een mooie groensetting, maar dat gaat wel erg duur worden, want de aanleg van wegen en de kabels van leidingen, dat leg je niet voor 2 huizen aan. Dat worden hele dure kabels dan. Dus dat werd minder en minder. En zelfs in tijden van voorspoed werd het niet meer wonen in het bos maar een paar bomen tussen de huizen. Toen is eigenlijk dat hele plan ook weer op de lange baan geschoven. Dat was eigenlijk ook niet de bedoeling, maar zelfs in tijden van voorspoed zie je dat gebeuren. Dat ambities in eerste instantie op abstract niveau genomen zijn vind iedereen prachtig. Maar niet op mijn plek.

G: Zodra het in de 'trechter' komt, wordt de consensus minder waar je voorheen een collectief besluit had.

T: Ja uiteindelijk voor groen... het is uiteindelijk zo dat ik zo'n leuke jongen ben, dat mijn collega's wat voor groen doen bij wijze van spreken. Voor hun is groen is niet de eerste reden om iets te doen. Bovendien hebben zij ook een grondexploitatie die ze rond moeten krijgen en voor een vierkante meter waar 'rood' op komt te staan daar krijgen ze geld voor. En voor een vierkante meter waar 'groen' op komt te staan kost geld.

G: Hoe zit het dan in de zin, voor water kan ik me dat iets minder voorstellen maar voor ecologie, dat er nog redelijk wat belangengroepen zijn binnen Almere. Een Das en Boom of... ik weet niet of die in Almere actief zijn, maar hebben die daar nog verder invloed op of inspraak? Dan heb ik het over de mate van participatie..

T: De belangengroepen die moet je indelen in 2 categorieën. De intrinsieke die zich als voornaamste motivatie met groen bezig houden. Die kijken ook vooral naar het feit of de gemeente zich aan de wet houdt. En ze kijken niet naar wat zijn de kansen en ze praten niet mee aan plannen waar kansen liggen.

G: 'enge' blik gefocust op wet- en regelgeving?

T: Ja strikte focus op wet- en regelgeving en vanuit het idee de gemeente zal zich niet aan de wettelijke vereisten gaan houden dus overal waar ze onder die lijn gaan zitten.... 'we are gonna sue them!' Op zich vind ik dat ook wel jammer. Hier draaien we.... De bevolking vraagt en wij draaien. De vraag vanuit Natuur & Milieu wordt onvoldoende de vraag gesteld: wij willen veel groen in de stad. Of wij willen dat er 50 % of 25 % groen is in de stad.

G: Een beetje deconstructieve houding of instelling ? Waar ze het fout doen daar zijn we te vinden, maar niet open voor een oplossing.

T: Ja idd. Ze lijken niet open te staan om aan de tafel plaats te nemen. Vroeger hadden we de milieuraad en die is dus zelf met een groenvisie voor de stad gekomen. Die kwamen met een visie hoe Almere er als groene stad er uit zou moeten zien. Dat zie ik dus nu niet meer gebeuren. De andere kant, dus de echte natuurgroepen zijn de bewonersgroepen die datgene wat ze groen hebben. Op dit moment willen behouden. En dat is dus meer NIMBY. Want opeens worden dat soort groepen bevlogen met natuur. En dan komen ze met opmerkingen in bezwaarschriften waaruit duidelijk blijkt dat ze inhoudelijk gewoon niet weten waar ze het over hebben, dan zie je eigenlijk al, dit is alleen voor behoud van groen. Het is heel belangrijk dat mensen daarvoor opkomen, als mensen hun wijk groen willen houden.

G: Maar dat initiatief zou je dan juist kunnen gebruiken ook al is het verkeerd gestaafd dat behoud voor groen...

T: Ja idd, maar ook dat is alleen nog maar behoud. En het gaat hier nog steeds niet over een ambitie of een stap verder zetten. Dus eigenlijk zul je overal zien dat je je overal aan het wettelijk minimum houdt en soms ook nog wel daaronder blijft maar uiteindelijk geen stap voorwaarts in de uiteindelijke plannen. Wat ik ook al zeg, je kan het wel in een structuurvisie zeggen, maar dan is het nog zo abstract..

G: Dan wordt er uiteindelijk zoveel beknipt dat er uiteindelijk niks meer overblijft van die ambitie.

T: Precies

G: Nou ja goed

T: Dat is misschien ook wel het verschil met het werk van Peter. Peter kan in feite becijferen waarom dingen mislopen.

P: Nou ja waterkwaliteit is nog wat lastig. Dat is wat lastig te becijferen. Maar voor de rest is het voor water voornamelijk de taak dat er geen wateroverlast gaat ontstaan. Dat houdt wel je ambities overeind.

G: Dat zijn harde eisen ?

P: Ja dat zijn harde eisen. Niemand wil natuurlijk wateroverlast. Dus dat zijn harde eisen die je kan meenemen. Maar hoe iets er kwalitatief eruit komt te zien dat gaat soms nog wel eens niet helemaal goed.

G: U noemde net al even die watertoets. Hoe moet ik me die voorstellen? Waar bestaat die uit?

P: Het is niet zo zeer een toets, maar eerder een overleg met het waterschap of Rijkswaterstaat. Laten we even zeggen Poort, dat geeft eigenlijk continue adviezen op alle plannen die we maken. En nou we hebben nogal een aantal plannen gemaakt en gewijzigd. Dus het waterschap geeft nog steeds een advies van kan dit, kan dit niet. Wat moet je aanpassen bij wijze van spreken. Dat probeer je zoveel mogelijk te doen met allerlei nieuwe waterplannen. We hebben in eerste instantie een plan gemaakt dat 3 of 4 keer eigenlijk is her berekend en

herschreven. Ja zo houden we eigenlijk in de gaten of de plannen nog voldoende zijn en dan let ik ook nog op de kwaliteit. Of de kwaliteit aanvaardbaar is.

G: Dus u zegt dat het ook met name een zeer procesmatig opzet heeft? Waar je in jaar 1 opstelt als zijnde het ideaal dat is in jaar 5 niet meer...?

P: Nou je let daar continue op. Want kwaliteit is hier een belangrijk ding. Als er van tevoren al bekend is dat er alg groei gaat ontstaan... Nou dat wordt niet aangenaam wonen. Dus als je dat van tevoren goed aangeeft dan is men daar gevoelig voor. Dus dat zijn belangrijke punten die je meeneemt in de ontwikkeling verder van Poort. Ja dat het in de tussentijd nogal is gewijzigd, van het meest ideale tot iets anders.... Want daar zitten natuurlijk wel gradaties in. Je kunt in eerste instantie wel een prachtig waterplan maken, wat natuurlijk in eerste instantie de bedoeling was, maar dat is nu eenmaal niet zo.

G: Even kijkend naar mijn vragen.... We hebben het al even gehad over participatie en betrokken actoren in het planningsproces. Ik neem aan dat met name op uw vakgebieden er met name met experts waaronder uzelf overlegd wordt binnen het planningsproces. U noemde zojuist al het waterschap wat is de rol van het waterschap in zo'n proces? Wat is hun positie? Stel de gemeente komt met een voorstel dat ze echt niet willen, wat dan?

P: Nou dat komt sowieso bijna niet voor dat ze het helemaal niet eens zijn, maar mocht de gemeente daar van af willen wijken dan moeten we dat goed argumenteren. De argumentatie moet in orde zijn en daar komt natuurlijk ook weer onderhandeling en overleg uit voort. Er zitten belangenverschillen.

G: Ja ik weet niet precies wat de macht van een waterschap inhoudt...?

P: Ja toch die adviserende rol en uiteindelijk kom je elkaar bij de rechter tegen.

G: Dat gebeurt ook ?

P: Nee dat is hier nog niet gebeurd.

T: Het zou kunnen... Want je probeert dat natuurlijk te voorkomen dat je een besluit neemt over een bestemmingsplan waarvan het waterschap, de provincie etc. zeggen nou dat kan niet. En dan maken ze bezwaar, want vroeger was het ook zo dat de provincie ook goedkeuring moest geven voor het bestemmingsplan.

G: En dat is inmiddels meer naar de gemeentes geschoven.

T: Ja het is nu de primaire en de enige bevoegdheid van de gemeente, maar als je geen rekening houdt met de provinciale regels en plannen en ambities, dan zullen zij er bezwaar tegen maken.

G: Ja dan zullen ze alsnog invloed proberen uit te oefenen waardoor de provincie indirect nog steeds iets te zeggen heeft.

P: Ja idd. Maar op watergebied zou dat meer getoetst mogen worden. Er wordt nu voornamelijk achteraf getoetst waar ze eigenlijk meer aan de voorkant zouden moeten toetsten van de planvorming. En dat valt soms een beetje tegen.

G: Nou ja dat is een belangrijk aspect, dat is juist wat ik wil aantonen met die ex ante evaluatie, dat je dus in vroeg stadium al aangeeft, waar zitten de knelpunten en hoe kunnen we die het beste samen.... U zegt dus dat het bij de water-sector wel wat beter zou kunnen ?

P: Nou ik denk dat men het eerder overlaat aan het waterschap. Ze maken natuurlijk wel een POP, een Provinciaal Omgevings Plan. En waar ook van alles in staat. En ze maken beleid. Ze zeggen op wat voor zaken je dat watersysteem gaat aanleggen, wat voor normering. Dat doet de provincie...

G: En daar heeft de gemeente zich weer aan te houden?

P: Ja maar voordat zij komen met een normering mogen wij nog invloed uitoefenen. Dus het zijn hele cirkeltjes die je aflegt.

G: Ja dus terugkoppeling, weer veranderen.... Ja dat is goed om te weten. Het proces is dus heel belangrijk. Dat je in eerste instantie met iets anders uitkomt waar je...

P: Ja op sommige gebieden is er zoveel aan de hand, ja je deltaprogramma waarin veel kennis in wordt opgedaan, wat ook weer gaat zorgen voor beleidsverandering. Zeker buitendijks. Dat zijn natuurlijk de dingen die je continue eigenlijk moet bij moet houden. Ook dat je als gemeente niet zomaar iets verandert zonder dat je daar eerst rekenschap voor hebt afgelegd. Want we hebben hier iets van 700 hectare hebben we buitendijks te verspijkeren. Ja of het gebeurd is weer even een tweede. Het is allemaal weer op de lange baan geschoven, maar je moet het wel goed nagaan want elke normverandering kan weer heel veel geld schelen in je ontwikkeling.

G: Ja ik heb hier nog even opgeschreven wat zijn de voordelen van planningsinstrument t.a.v. het nastreven van duurzame ruimtelijk ambities. Dan heb ik opgeschreven mogelijke kostenbesparing, groter draagvlak, voordelen t.a.v. het resultaat. Kunnen jullie je daar in vinden? Of u zei het net zelf al, het zou beter en meer vooraf getoetst moeten worden.

P: Ja dat is zonder meer ook Ton's inbrenging. Ecologie maar ook water en de ondergrond van het gebied moet zo vroeg mogelijk in het proces. En dat is altijd nog behoorlijk lastig. Waar vind wat nou plaats in het begin. Daar is het waterschap bijvoorbeeld ook nog niet bij betrokken. Dus het waterschap zal daar ook altijd zijn melding over doen dat ze eerder willen aanschuiven. En vaak worden wij nog wel betrokken bij het begin, maar ja het is niet.... Water zal niet het eerst onderwerp zijn. Almere Pampus bijvoorbeeld als we daar iets gaan doen richting Amsterdam. Dan zal daar een openbaar vervoer verbinding moeten komen. Die is weer belangrijker dan waar je inschat waar je je waterpartijen neerlegt.

G: Nee oke dat is duidelijk, maar dan leg ik ook wat meer de lat wat breder. Even teruggaand naar die 3 P's....

P: Ja je hebt natuurlijk een voortdurend schuiven. Maar je moet wel weten hoe het zit. En dat is nog wel eens wat moeilijker dat je nog niet alles van een bepaald onderwerp zoals water, goed kan inbrengen in zo'n proces.

G: Geen varianten al klaar hebt staan?

P: Nou men heeft het soms nog niet in het achterhoofd zitten dus wat het meest belangrijke is, is al aanwezig. Dus die verbinding. Vroeger is Almere ook zo ontstaan. Zo van: Wij maken hier een woonwijk baf! Zomaar op de ondergrond en dat is het.

G: Zonder daarbij na te denken of het wel handig is om juist hier te bouwen ..?

P: Nou ja dan kun je je helemaal gaan afvragen of het überhaupt wel handig is geweest om te gaan bouwen in de polder, maar dan ga je toch weer iets te groots denken. In dit gebied (Almere) is het misschien wel niet zo'n handige ontwikkeling om te gaan bouwen. Want wat we nu gaan doen... wat je daar ziet in Almere Hout. Dat is een heel laag gelegen gebied en dat zakt nog heel erg. Is dat nou een slimme plek om daar te gaan bouwen...? De bovengrond is een aantal meters klei en kleiveen. Dus als je dat ontwatert dan zakt dat in. Dus daar wordt vaak niet aan gedacht. Bij Almere Buiten is daar bijvoorbeeld niet over

nagedacht. Dus het hele gebied is al een hele tijd geleden gepland en ingericht, maar daar heeft men geen rekening gehouden met water.

T: In dit stuk de bouwmeester-buurt (wijst een plek aan op de kaart) dit is in eerste instantie opgepakt en daar is later nog een zandpakket op gelegd. Hier is dus lang geleden een zandpakket aangebracht om die bodem aan te pakken. En dat laatste stukje willen we eigenlijk nog meer bijbouwen en je ziet dus eigenlijk een gedeeltelijke wegzakking van die buurt. Ze zijn nu de wijk aan het ophogen, daaraan kan je het zien. En als je dus in deze rand zit, dan zie je gewoon dat het gedeelte gewoon een halve meter lager ligt dan de rest. En ja dat is ook een van de dingen die wij proberen aan te geven. Dat zijn de randvoorwaarden. Dus als je een stad duurzaam wil 'neerzetten' dan moet je met dat soort dingen rekening houden.

G: En dat vergt dan net even een wat langere termijnblik

P: Ja tuurlijk, maar dat is altijd met planvorming houdt men niet altijd zoveel rekening met beheer. We proberen het wel, maar vaak wordt het qua geld wat vervelend dus dan wil men er niet meer naar kijken.

G: Daar schipper je dan alweer met die ambities... Wij hebben het altijd over de driehoek met de drie P's waarin het centrum het grootste ideaal vormt en waarbinnen de planvorming het getouwtrek plaatsvindt.

P: Wij zorgen dat er getouwtrekt wordt...

G: Ja oke... ja voor mijn onderzoek is het belangrijk om na te gaan dat er getouwtrek plaatsvindt en het proces ervan bevestigd te hebben. Van Sjoerd Spanjer zojuist vernam is dat je wel die ambities, hoe hoog ze ook zijn, in ieder geval de gedachtengang in stand te houden. Ik snap verder ook wel dat het niet lukt als de geldstroom stopt om de mooiste en meest geweldige plannen ten uitvoer te brengen. Maar hij zei wel dat je een bepaalde discipline nodig hebt t.a.v. waaraan je je in eerste hebt geconformeerd.

P: Voor water is dat meestal wel duidelijk te maken. Kwantiteit is heel goed te berekenen, kwaliteit wordt wel wat ingewikkelder. Maar dat betekent dat je in Poort eigenlijk de watergangen veel kleiner werden dan... Dus wel goed voor de afwatering en de grond, maar kwalitatief houdt je je hart vast hoe dat goed.

G: Want dan dien je dat ergens anders weer te compenseren?

P: Nou ja dan komen we weer bij maatregelen als water laten aanvoeren enzo. Met een pomp.. Nou ja dat soort dingen, dat is helemaal niet de meest duurzame oplossing voor dit probleem.

T: Een ander mooi voorbeeld is de ecozone Pampus. Dat is bedoeld om het Kromslootpark met de Lepelaarsplassen te verbinden. Dus die loopt hier zo doorheen en dan daar naartoe (wijst het verloop van het water op de kaart aan). Dat is een mooi plan van 5 partijen waaronder waterschap, provincie, staatsbosbeheer, Flevolandschap en de gemeente. En in dat plan, dat in 2006 is er een klap op gegeven, dus in tijden van voorspoed zou je zeggen. De passage die er in het plan ontbreekt is de financiële passage. Er is dus geen dekking van de kosten. Dus af en toe ben ik blij dat er in het watersysteem dan misgaat dan kan ik nog altijd zeggen, als jullie het niet in Poort kunnen oplossen, dan heb ik nog een goedkope plek waar je dat nog wel zou kunnen doen. En dat is een goedkope plek omdat er geen huizen komen. Hartstikke ambitieus plan en iedereen weet ook dat het moet en dat het goed is, dat het ook icoon van de stad kan zijn, maar geen financiële paragraaf. Dus dan is het houtje-touwtje en hopen dat het waterschap af en toe eens wat doet en diens domeinen zit er ook bij. Dat

dienst domeinen voor een habbekrats gronden wil weggeven, maar ja die hebben ook financiële doelstellingen en die worden ook aangeknepen door de Rijksoverheid.

G: Sprokkelen voor aalmoezen dan ...?

T: Ja idd natuur 'aflaten'. Ja mooi ik als paus en aflaatprediker.. ja ja mooi beeld.

G: Het doel heiligt de middelen.. Even nog terugkomend op mijn vragen.. Ik heb hier staan een meerwaarde voor duurzame ontwikkeling... Is er een meerwaarde van ex ante evaluatie voor duurzame ruimtelijke ontwikkeling of is het meer een machtsspel ? Stel zo'n evaluatie die is gestoeld op allerlei testen en op wetenschappelijk onderzoek en dat wijst uit: die plas die moet er komen ongeacht hoe duur die is, maar die omvat het beste alle ambities bij elkaar: icoon voor de stad, goede oplossing voor flora en fauna en natuurbeheer etc.

T: Ik denk dat het om 2 redenen heel goed zou kunnen werken als je zo'n instrument zou integreren. En dat gaat komen. Dat is je dat je gedwongen wordt om aan de voorkant heel duidelijk je lijnen te zetten en dat is de lijn waar we niet over gaan. Dat is het oppervlakte. En dat doen we... dat doe ik iig vanuit de ecologie nog te weinig. Zo van : iig zoveel hectare bosopstand in een gebied of iig zoveel natuurvriendelijke oeverlengtes met natuurvriendelijke oevers, want dat zijn ook makkelijk te toetsen zaken.

G: Dus wet-matige harde lijnen vooraf en toetsbaar maken van gewenste doelen dan wel ambities ?

T: Ja

P: Wat het grootste probleem is vaak dat wij gaan niet verder dan het bestemmingsplan. Vervolgens wordt het gebied overgedragen aan stedelijk beheer en die kunnen in een bepaald overleg dingen veranderen in een gebied. Dat betekent dat er ineens andere zaken gaan spelen. Andere zaken gerealiseerd worden. Dat is heel vervelend. Dus aan de ene kant planvorming en aan de andere kant beheer, dat is een hele lastige binnen deze gemeente.

T: Dat is het mooie beeld ook van Kafka, die beschrijft dat een ambtenaar is te vergelijken met een matroos op een schip. Er doemt een schip op uit de mist en dan zit je even als matroos op dat schip en daarna vaart het schip de mist weer in. En je zit dus niet zo veel van het voortraject en niet zoveel van het traject erna. En daar leer je dus ook niet van. Je doorloopt als matroos dat ene trajectje op dat schip...

G: Je maakt deel uit van een groter geheel en de rest zie je ook niet ?

P: Ja en we evalueren ook niet goed. Van Poort leren we bv. niet zoveel behalve dat de plankosten zijn enorm hoog geweest, ook vanwege die ambities. En dat is wel gezegd: Zo van dit kunnen we niet nog een keer gaan doen, maar er is niet duidelijk neergelegd waarom en hoe en wat is er misgegaan en hoe. Maar een goede evaluatie van die planvorming ontbreekt in Poort met de ambities die daar gesteld zijn. Dat ligt er niet... behalve ja dat het te duur is geworden ja

T: Ja die evaluatie daar zou je dus ook weer wat van moeten leren, zodat dus helemaal aan het eind van die vaarroute, wat daar uiteindelijk uitkomt ook weer terugkomt bij de initiatoren feitelijk zou moeten leiden tot regels waar ze aan de voorkant van het traject rekening mee moeten houden. Eigenlijk zou AROMA ook daar een rol in zou kunnen spelen. Je hebt AROMA ook horen langskomen ?

G: Ja zojuist in het vorige gesprek maar niet verder in verdiept nog

T: AROMA dat staat voor Almere Ruimtelijke Ontwikkeling ...

P: Nou iig wordt van de planvorming voor de raadsleden en dergelijke heel erg duidelijk gemaakt wanneer en hoe er bepaalde beslissingen worden genomen, maar is dit...

T: Daar zou je het in kunnen gieten, want in het voortraject bij initiatoren lezen toch onze... zijn toch onze gekozen vertegenwoordigers

P: Ja maar wij volgen dat AROMA niet, als je in Poort kijkt dan loopt bij sommige onderdelen de uitvoering voor op de planvorming, het loopt allemaal een beetje door elkaar heen. Dus dan heb je wel iets afgesproken van zo moet het.. met ook de momenten waarop je besluiten neemt

T: Dat wordt ook vanuit de politiek wordt dat opgelegd, op deze manier gaat de organisatie werken, maar uiteindelijk komen dan... de inkt is nog niet droog of er komen allerlei directieven hier ga je het op deze manier doen. Dus je kunt je überhaupt wel afvragen of deze organisatie wel zit te wachten op een evaluatie..

G: Oh ok... Dat is wel een flinke stelling...

P: Daarom gebeurt het waarschijnlijk ook niet.

T: En deze opmerking wil ik niet tussen aanhalingstekens terug zien haha

P: Ja want ons gesprek wordt opgenomen.

G: Oh nou als ik iets zal quoten dan zal ik het van tevoren vragen aan u. Dus u hoeft zich geen zorgen te maken over dergelijke verrassingen.

T: Ja want deze opmerking is natuurlijk wat politiek getint...

G: Nou ok dus even resumerend: Er is dus meer belang bij wat meer terugkoppeling of in ieder geval in te voeren. Ik heb het dan in mijn onderzoek over ex ante evaluatie voor of tijdens het proces. Jullie hebben het eigenlijk ook al over ex post dus als 'het schip al weggevaren is en ergens in Bangladesh is aangestrand' om er dan vervolgens een evaluatie op los te laten. Ik ben eigenlijk wel voorstander om nog voordat de container is afgeladen, om te kijken of de koers nog wel goed en zoals we in eerste instantie wilden.

P: Het is natuurlijk een kwestie van En En

G: Wat je vaak ziet is dat ex post evaluatie, dus de evaluatie erna, wordt vaak niet ondernomen. Zeker als het fout is gelopen. Niemand wil graag nog even in zijn eigen fouten lopen wroeten.

P: Ja maar je wilt er wel van leren... Nou ja WIL je er wel van leren dat is misschien een betere vraag.

T: Men is dan toch bang voor dat potje zwarte pieten wat dan gaat spelen.

P: Je hebt natuurlijk altijd partijen die schade hebben bij zo'n project of onderneming. En zeker in recessie-tijd zijn er zeker wel partijen die dan geld willen zien.

G: Ja vandaag nog las ik een stuk over de zoektocht naar die jongetjes die uiteindelijk in Cothen gevonden zijn. Daar stond nu meteen in de Volkskrant: Wat is er mis gegaan met Jeugdzorg. Dus die jongens zijn nog niet fatsoenlijk begraven of er is al een mening gevormd over wie hier steken heeft laten vallen. Terwijl men totaal nog niet weet hoe of wat... Het is idd wil je wel leren van je fouten, maar wat is de prijs ervan.

P: ja ik verkondig vaak het principe niet goed naar de ondergrond, in de water-sector, dan gaat het je geld schelen. Het is ook wel eens door TU Delft berekent, maar wanneer wordt zoiets nou echt goed meegenomen. Dat doe je toch alleen als je heel goed weet waar de kosten de pan uit rijzen omdat je het gebied niet goed hebt ingericht. Zo wordt er achteraf eigenlijk nooit naar gekeken.

G: Ik zeg zelf vanuit mijn eigen mening: duurzaamheid is ook heel cru gezegd op de lange termijn kostenbesparing. Als je als ondernemer of gemeente een dermate lange termijnblik hebt, dan weet je als ik op een fatsoenlijk manier, met fatsoenlijk met respect naar de 3 P's als je nu die boot pakt en ga op een fatsoenlijk manier produceren of beleid voeren dan heb je uiteindelijk de langere adem.

P: Kostenbesparing is een heel belangrijk ding, maar die krijg je er niet goed in.

G: Dus de korte termijnvisie die belemmert die mooie verantwoorde plannen.

P: Ja die belemmert dat.

T: Ja in principe wel

P: Dat kan al heel snel komen, bij heipalen die bijvoorbeeld veel te lang worden als je niet naar de ondergrond kijkt. Maar dat is vaak voor de bouwer. Niet voor de gemeente. Dan wil men niet verder kijken dan dat voor jezelf belangrijk is.

G: Zolang ik maar mijn gedeelte heb afgedekt dan is het goed.

P: Ja ja

T: Het verhaal over kosten en duurzaamheid en zo'n ondernemer dat is een heel akelig spanningsveld, want we zien allemaal China opkomen als DE economie van de wereld en dat is echt niet vanuit duurzaamheid gestoeld.

G: Nee oke maar zo presenteren ze zichzelf ook niet. Zij hebben zich eerst tot taak gesteld om het land een hogere welvaartsstatus te laten bereiken en vervolgens daarna willen kijken naar schone productie-methodes. Maar idd die kolencentrales in het zuiden en oosten van China zijn niet bepaald voorbeelden van duurzame vooruitgang.

T: Ja dat zijn dingen die je wel te denken geven... Maar goed ik heb nu een bilaterale bespreking dus als we het zouden kunnen afronden?

G: Ja hoor.. Maar goed in ieder geval bedankt voor uw tijd voor dit gesprek.

P: Ja mocht je nog een afsluitende vraag hebben dan kun je die via de mail sturen. Ik zal dat iig niet meteen kunnen beantwoorden omdat ik nogal omkom in mijn werk.

G: Ja daar heb ik uiteraard begrip voor. Bedankt voor uw tijd en net wat ik zojuist ook heb gezegd. Mocht ik iets gaan quoten, wat ik sowieso wel ga doen dan laat ik dat nog even weten.

Interview 5

Vera Dam (directrice Natuur & Milieu Federatie Flevoland)

21 mei 2013

13u-14.30u

Duurzaamheidswinkel Almere

G: Ja fijn dat u even tijd kon vrijmaken voor dit gesprek heeft u de stukken nog ontvangen die ik u gestuurd heb?

V: Ja ik heb alleen nog niet zoveel tijd gehad om ernaar te kijken. Ik werk niet alleen voor de gemeente. Dus ik zit niet continue in de mailbox van de gemeente Almere. Ik werk 8 uur per week voor de gemeente. Vandaar dat ik er vandaag nog niet naar heb kunnen kijken.

G: Vertelt u anders maar even iets over uw achtergrond.

V: Zeg maar 'Je' hoor

G: O sorry macht der gewoonte.

V: Ik ben directeur van de Milieu Federatie Flevoland, dat is een NGO. Het is een non-profit organisatie en federatief koppel zijn we. Bij ons zijn 28 lidorganisaties aangesloten en ons doel is duurzaamheid stevig op de kaart te zetten in Flevoland bij bedrijven, overheden en burgers... Daarvoor doen we allerlei activiteiten. Een daarvan is samen met de gemeente Almere DuurzaamAlmere.nl. Wat bestaat uit een website, een winkel en een heel activiteitenprogramma.

G: Dus die winkel die wordt vanuit de NGO...

V: Vanuit M&F wordt die mede ondersteund. En vanuit de gemeente. Het is dus echt een samenwerkingsmodel.

G: Ik dacht dat het geheel vanuit de gemeente werd geleid, maar het wordt dus door meerdere...

V: Ja het wordt door meerdere partijen gedragen. In ieder geval een groot gedeelte is de Natuur & Milieu Federatie Flevoland. Wij investeren er zelf ook gewoon in. Maar hij is wel van de gemeente en daarmee is de gemeente ook mee gecommiteerd. Wij zeggen ook niet hij is van NMFF maar hij is ook van de gemeente. En NMFF investeert daar in mee.

G: Het is gewoon om even een helder beeld te krijgen. Nou ja goed, ik volg op dit moment een masteropleiding technische planologie in Groningen en ja goed vanuit mijn opleiding zijn ze heel erg benieuwd naar de zogenaamde ex ante evaluatie binnen het planningsproces en nou vond ik het wel interessant om de gemeente Almere als case te nemen. Omdat de gemeente Almere zich enorm profileert als zijnde de duurzame gemeente in Nederland. En nou wil ik weten wat de rol van ex ante evaluatie en dan specifiek de instrumenten voor invloed hebben op de... ik wil niet meteen zeggen de daadwerkelijke realisering en totstandkoming van duurzame ruimtelijke ontwikkeling, maar toch in ieder geval de invloed ervan. Nou heb ik op de site DuurzaamAlmere een mooi plaatje gezien. Hij staat daar al mooi afgebeeld op de projector waar mensen hun duurzame initiatieven kunnen plaatsen op een kaart. Ik weet niet op het aansluit op het duurzaamheidskansenkompas maar ik geloof dat dit de kanskaart of in ieder geval de projectie van allerlei duurzame initiatieven en de reden waarom ik eigenlijk.... Ik was even aan het brainstormen en de reden waarom ik u heb

benaderd is van goh ik zie de duurzaamheidswinkel en duurzaam almere.nl als een soort van ex ante planningsinstrument. In de zin dat, althans ik hoop dat je me dat kunt vertellen, dat het een platform is voor initiatief, een soort van virtuele ideeënbus. Waarin publieksparticipatie aangemoedigd wordt en ook meegenomen wordt. Nou goed dat is eventjes mijn idee ervan.

V: Heb je deze al gezien? Dit is duurzaamheidsagenda 2012-2013 van de DSO. Dat wat nog ontwikkeld moet worden dus niet wat beheerd moet worden. Dus dit is echt de ontwikkelagenda voor de gemeente. En die valt onder het Raambesluit en daar worden verder besluiten genomen hoe Almere verder moet doorgroeien. Wordt Almere verdubbeld? Daarover zijn onlangs afspraken over gemaakt. Ja hij wordt wel verdubbeld alleen de tijd gaat wat verder doorgeschoven worden en de IJmeerlijn gaan we ook op de lange baan schuiven aangezien het wel een hele grote investering is. Er zitten allerlei afspraken in en op energievlak, op duurzame mobiliteit, op het vlak van productief landschap. En dan gaat het vooral over stadslandbouw, het eetbare landschap en eetbaar Almere. Ook nu ligt de focus heel erg op de Floriade is komen te liggen, aangezien Almere die heeft toegewezen gekregen.

G: In 2022

V: Ja in 2022. En water. Daar gaat het over water en sanitatie. Niet zozeer kwantitatief maar veel meer kwalitatief water opvang en kwalitatief beleid en dan ruimte voor initiatief. Want daar staat heel duidelijk aangegeven wat de doelstellingen zijn en duurzaam almere.nl zijn rol in vervuld. Dat de gemeente enerzijds zorgt voor een financiële bijdrage en dat Almere de rol heeft om initiatief verder te brengen en op te sporen en verder in beweging te zetten. En dan wordt er nog gesproken voor een centrum voor duurzame gebiedsontwikkeling en dat is wat meer de verre stip op de horizon. Dat heeft ook een beetje met de huidige economische tijd te maken. Dus de winkel is vooral een etalage nu maar je zou uiteindelijk moeten uitgroeien tot een ontwikkelcentrum voor algehele duurzaamheid. Alleen ja dat gaat gewoon niet zo hard, want daar moeten allerlei partijen in mee investeren. Dat is gewoon lastig op dit moment aangezien de woningproductie ook heel mondjesmaat vordert.

G: Maar goed in brede zin zou je de duurzaamheidswinkel zoals die er nu is al als een ontwikkelingscentrum kunnen zien neem ik aan?

V: Ja klopt

G: In de brede zin van het woord. Van kleine producten tot aan gebiedsontwikkeling. Er wordt iig veel op verschillende vlakken geboden. En in die zin worden... hoe uit zich dat in de zin van die participatie? Zijn er veel mensen die langskomen met een idee waarvan dan vervolgens bij B&W wordt neergelegd van goh er is vanuit de duurzaamheidswinkel een leuk idee gekomen... Ik zeg maar wat hoor ik ben gewoon benieuwd hoe de winkel als instrument die participatie kanaliseert en stuurt.

V: Hoe vervullen we die vraagbak en die adviesrol?

G: Ja en ik zie de winkel als een instrument.

V: Ja dat is het ook. We hebben 2 soorten aanloop de ene is de spontane, dat gebeurt ook via de website. Mensen kunnen zich met die link zelf aanmelden. Als je deze aanklikt (demonstreert de website) dan krijg je een aanmeldformulier. Hier kunnen ze alles zelf op invullen wat ze willen als ze een idee hebben of een initiatief.

G: Dat krijgen jullie dan aangeleverd?

V: Dat krijgen we via de mailbox, maar er wordt dus ook gevraagd of men nog hulp nodig heeft voor het verder realiseren van het duurzaam initiatief of activiteit. Dan kunnen ze ook aangeven naar wat voor hulp ze op zoek zijn.

G: En is er een bepaalde technische ondersteuning of advies aanwezig bij jullie?

V: Ja dus dit is een meneer die valt onder de spontane aanloop, dat gaat dan vervolgens naar binnen bij de info mailbox van duurzaamalmere.nl. Dat komt binnen bij Tamara. Zij is het vaste steunpunt en per thema, van de thema's die je boven ziet staan hebben wij binnen de gemeente, een ambtelijk contactpersoon. Van degene waarvan we weten dat ze trekken aan hun onderwerp en ook bezig zijn met participatie constructies. Dus daar wordt ie naar doorgeleid zodra wij niet voldoende zelf kunnen beantwoorden. Veel bedrijven die binnenkomen voor subsidie of geld aanvragen, daarvan zeg ik: wij hebben geen geld maar wel advies. Als je alleen voor geld komt dan zit je hier fout. We kunnen van alles voor je doen om je te ondersteunen. We hebben ook deze krant gemaakt en hier staat hier dus ook al heel veel handreikingen in per thema. Over duurzaam bouwen, schone energie...

G: Ah daar is Duijvestein..

V: Ja dat was Duijvestein nog, hier staat dus ook nog in dat startende ondernemers als ze hulp nodig hebben bij het verder ontwikkelen van hun duurzame ideeën dat ze zich dus kunnen melden bij de Green Metropole. En daar zijn, zij ondersteunen zoiezo 50 bedrijven die uit Almere komen. Er wordt dus hulp geboden bij het opzetten van een business plan of opschalen van hun business. Dus zo hebben we per thema 'hulpbieders'. Waarvan een deel bij de gemeente zit, maar ook een deel bij andere partijen zit. En de Green Metropole dat is een semi-overheidsorganisatie die concreet hulp kan bieden

G: En dit is allemaal advies of ook subsidie die aan die bedrijven geboden wordt?

V: Nee puur advies om te zorgen dat ze hun business plan makkelijker bij een bank goedgekeurd krijgen.

G: Ja precies zodat ze gesteund worden in hun duurzame ambities

V: Nou we bij de winkel komen ook dit soort spontane hulpvragen binnen. Vorig jaar hebben we rond de 5000 bezoekers hier gehad. De meeste vragen zitten op het vlak van schone energie. En veel voor actief groen Almere. Duurzaam bouwen en ook wel mobiliteit en duurzaam ondernemerschap. Maar de meest zijn wel voor schone energie.

G: Dat is ook wel een hot thema

V: Ja en eetbaar Almere is ook populair, want Almere heeft de Floriade toegekend gekregen dus dan krijg je ook automatisch meer vragen over allerlei soorten eetbaar groen. Dus dat is zeg maar de spontane aanloop waarbij we de mensen proberen goed ter dienst te zijn. Afhankelijk naar wat ze willen. Want soms willen ze gewoon iets in huis veranderen of doen en dan hebben we de gemeente helemaal niet nodig. Maar dan is het ook wat wij als NMFF zelf al doen. Burgers in beweging brengen en advies geven over zonne-energie. En wat het waard is om zonnepanelen aan te schaffen. In de krant kun je ook meer informatie lezen over waar ze die kunnen laten installeren en dan verwijzen we ook naar die instantie die ze verder kunnen helpen. En we hebben ook een soort lijst van ondernemers waar ze dan te rade bij kunnen gaan. Dus we hebben niet een voorkeursondernemer maar een aantal ondernemers waarvan we zeggen nou ja daar kun je gewoon verder advies ophalen.

G: De groene reus o.a.?

V: Ja dat is de lokale energie coöperatie die zit in Almere maar zo zijn er in Flevoland meer energiecoöperaties en sommige mensen willen niet via een energiecoöperatie inkopen, maar die willen gewoon advies. Heb je een lijst van aanbieders die goed zijn? En die lijst kunnen we dan aan hun verstrekken. Het is niet zo dat mensen hier binnenkomen dat ze meteen doorverwezen worden naar een specifieke aanbieder. We willen best de groene reus in onze etalage zetten, maar zeker niet als enige promoten. We willen een breed aanbod blijven bieden. Dan hebben we de niet spontane aanloop en dat doen we via een thema-maand kalender. We zetten iedere maand een thema in de spotlight. En april was de maand van de eetbare stad vandaar ook dat de dag voor de stadslandbouw werd georganiseerd. Deze maand is de maand van schoon vervoer en dan hebben we een vast aanbod. We hebben een broodje duurzaam. Dat is voor de ambtenaren, waarbij we initiatieven van buiten laten presenteren en vervolgens aan de ambtenaar vragen hoe je hiermee verder gaan of versnellen of verbeteren. Wellicht beter in het systeem inpassen?

G: Dus een ruw idee presenteren ?

V: Het is wel een uitgevoerd idee. Dus nog niet iets wat in de brainstorm-fase zit, maar het is wel iets. Afgelopen keer hebben we het over de E-freeway gehad. De E-freeway wordt nog gelanceerd, maar hij ligt er principe er al, maar de campagne moet nog plaatsvinden. En dan is de vraag nog heel erg wat kan je binnen de gemeente doen om die campagne meer slagingskracht te geven?

G: Wat moet ik me voorstellen bij een E-freeway?

V: Het is een fietssnelweg. Met als doel dat minder mensen in de auto stappen. Almere scoort slecht qua klimaatvoetafdruk door de uitgaande pendel. Ze scoort goed vanwege de woningbouw. De woningbouw in Almere is gewoon heel erg jong en goed geïsoleerd met een hoog energie-label.

G: Maar veel mensen werken in Amsterdam...

V: Mensen werken idd in Amsterdam waardoor er een immense pendel is vanuit Almere naar Amsterdam. Hierdoor scoort Almere slecht. Dus op het moment dat je daar iets aan kunt doen, dan heeft dat dus echt winst. Een van de manieren...

G: Deze maand, met dit onderwerp is dus heel belangrijk ?

V: Nou ja ze zijn allemaal belangrijk, maar Almere scoort juist op dit vlak opmerkelijk laag idd. Er is goed openbaar vervoer, maar er wordt te weinig gebruik gemaakt daarvan. Je hebt ook veel interne mobiliteit omdat de afstanden fors zijn wordt er ook heel veel intern de auto gebruikt en weinig de fiets en weinig het ov. Verhoudingsgewijs ligt het hier laag.

G: Ja omdat je een heel gespreide stad hebt.

V: Ja en mensen zijn heel erg snel geneigd om de auto te pakken. Dus daar ligt ook nog de uitdaging om die trend te keren.

G: De mentaliteit van de mensen?

V: Ja daar kan die E-freeway ook aan bijdragen doordat je daar ook met elektrische fietsen en elektrische scooters op kunt. De afstand is 25 km van Almere naar Amsterdam, maar het is vooral ook bedoeld om mensen daar te laten overstappen. We gaan er dus een hele campagne voor starten. Hij is al helemaal klaar, borden zijn geïnstalleerd, maar de officiële opening moet nog plaatsvinden. Het gaat er vooral om gaan bedrijven en burgers er nou gebruik van maken. Dat was de vraag die ook centraal stond bij ons broodje duurzaam. Hoe kun je binnen de gemeente ervoor zorgen dat het bekender wordt gemaakt

en partijen er ook... dat gaan omarmen en gebruik van gaan maken. Daar zijn allerlei goed gedachtes over uitgewisseld. En binnenkort hebben we 3 juli...hebben we een bijeenkomst met ondernemers over hetzelfde onderwerp. Wat kun je nu doen om ervoor te zorgen dat er gebruik gemaakt gaat worden van schonere mobiliteitsvormen. Dan is dit er eentje, maar dan gaat het ook over eigenlijk alles wat je op dat vlak kunt doen. Dus op die manier proberen we iig initiatief aan te jagen.

G: En is het dan ook zo dat jullie samenwerken met in dit geval met de gemeente Amsterdam?

V: Ja

G: Ja want ik bedoel vanwege de relatie van Almere met Amsterdam en de bedrijven uit Amsterdam eigenlijk ook enthousiast te maken voor dit onderwerp. En probeer die werknemer achter het stuur vandaan te halen. Nou ja iig voor een 'schoner' stuur te laten inwisselen.

V: Ja klopt. Bij de E free-way ligt het accent vooral op Amsterdam en Amsterdamse werkgevers, maar dat betekent niet dat de Almeerse werkgevers ook mee kunnen doen.

G: Even kijken... Ik ben heel even mijn vragen aan het bekijken hoor... Even ten aanzien van het overleg en van het aandragen van die initiatieven... Wat voor rol ziet u daarin voor het planningsproces? Is dat om maar even in verschillende stadia te bekijken: vanaf stadium 1 waarin het idee wordt geopperd tot aan, in het meest ideale geval realisatie van het idee. In hoeverre heeft dat proces dat daar tussenin zich afspeelt, hoeveel invloed heeft dat op de initiële opzet of de initiële gedachte.

V: Ja het hangt heel erg samen met de werkwijze van ambtenaren hier innemen. En dat hangt erg heel erg welke ambtenaar gekoppeld zijn aan welk thema. En zo is er ook een ambtenaar die er flexibel werkt en dan kun je heel snel ideeën die binnenkomen koppelen aan evt. realisatiemogelijkheden. Op het moment dat je de hele officiële route door moet bij de gemeente... dan komt er weinig creatiefs uit voort...

G: Dus het proces werkt het dan tegen om even zo te zeggen ? Het hele gangetje van bestuurslaag naar bestuurslaag...

V: Ja dat werkt niet. Want een initiatiefnemer wil graag snel aan de slag en die heeft geen behoefte om heel lang te wachten. Wat wel zo is dat er wel rek in de planning en rek in de planningsinstrumenten mogelijk moet zijn. Als je bijvoorbeeld het idee hebt, eigenlijk kunnen we heel veel braakliggende terreinen gaan omvormen tot tijdelijk productielocaties voor bio-based bouwmaterialen of voedselproductie dan moet je dat aan de voorkant van je planningsystematiek meenemen. Dat die gronden daar bruikbaar voor worden gemaakt. Dat is dus nog niet zo. En dus als mensen hier binnenkomen, dan kun je eigenlijk alleen maar zeggen dat gaat nog niet. Je kunt de ideeën wel inventariseren. Vervolgens gaat het er heel erg om, of er aan de andere kant een ambtenaar zit die daar op zoek gaat naar die rek in dat planningsproces. Als die er niet zit, wordt het ontzettend lastig.

G: Dus wat je eigenlijk zegt is zij zijn eigenlijk...het is afhankelijk van de poortwachters of van iemand bij de gemeente hoe die dat oppakt en daar vervolgens de mogelijkheden inventariseert...

V: Die het inpasbaar wil gaan maken.

G: Als je hypothetisch gezegd: Als je een heel onwillig persoon hebt bij schone energie, dan wordt het heel lastig voor jullie.

V: Ja dan wordt het heel lastig.

G: Het klinkt logisch zoals ik het nu zeg, maar daarmee valt of staat het initiatief en de duurzaamheidswinkel als planningsinstrument ?

V: Ja het gaat om de 'klik' die je kunt gaan bewerkstelligen. Dat gaat altijd langs de randen van wat kan en wat mag. En dan moet je dus partijen hebben die langs die randen willen gaan kijken en langs die randen willen gaan zoeken. En dan heb je altijd een stukje doorzettingsmacht nodig. Want je bent iets nieuws aan het doen, want anders was het allang gebeurd en gerealiseerd.

G: Je ben sowieso aan het pionieren?

V: Ja en die zorgen voor de doorbraken, dat betekent dus dat je er sowieso een ambtenaar nodig hebt die daar aan wil gaan trekken, want die heb je nodig. Je kunt het wel bovenlangs organiseren, maar dan nog komt het op het bordje terecht van die ambtenaar die wil gaan trekken en sleuren. En wij kunnen dat niet. Wij kunnen het naar binnen brengen en als kans presenteren. Maar je hebt iemand nodig die in het systeem op zoek wil gaan naar de 'rek'. En die bij de eerste 'nee' niet meteen zegt het kan dus niet. Iemand die dus echt probeert te blijven zoeken om het ergens in te passen. Het andere paadje bewandelen zeg maar.

G: Dan heb ik nog een vraag puur op het vlak van de actoren. Bij zo'n proces, is het dan louter, hoe zit die rolverdeling eruit. Wij hebben hier een aantal contactpersonen van de gemeente, ook wel deskundigen. Die gelinkt zijn aan de verschillende rubrieken van de winkel. Wat is de rol van... zijn zij beslissend qua invulling en uitvoering of wat is eigenlijk... wat hier als duurzaamheidswinkel en participatie en burgerinitiatief... wat is de rolverdeling daarvan. Wordt daar vervolgens rondom de tafel gezeten? Stel de ambtenaar in kwestie zit wat in een idee, is het dan zo dat er met de initiator en de winkel samen om de tafel wordt gezeten of wordt het als idee gepland en verder geen contact meer met de initiator?

V: Nou wij zijn vooral makelaar en schakelaar. En we zijn niet meer een procesbegeleider. Tenzij het nadrukkelijk verzocht wordt. In principe is onze kracht dat we partijen met elkaar in verbinding kunnen brengen waarvan wij denken die zouden met elkaar 'lol' kunnen beleven. En op het moment dat zij dat zelf zien dan laten wij het los. Jullie hebben elkaar gevonden en we horen wel wanneer het stagneert. En als er dan een proces interventie nodig is dan horen we het wel. Dan kan het zijn dat we procesinterventie gaan ondernemen. Vaak komen de partijen er wel uit, maar soms zijn er nog eens vragen van een beleidsmedewerker die hij/zij dan bij ons neerlegt en waarbij wij dan ondersteuning bieden. Dan kan het zijn dat we achter en voor de schermen wel eens nog dingen doen, maar we gaan er niet als procesbegeleider op zitten. We willen eigenlijk dat ze zelf verantwoordelijk zijn om het verder te brengen en anders dan je continue de bewaker van allerlei initiatieven.

G: Jullie zijn dus het smeermiddel tussen de verschillende partijen ?

V: Ja de smeerolie

G: U neemt daar verder ook geen positie in...

V: Niet als DuurzaamAlmere.nl, wij hebben geen mening. Het is vooral het uitdagen en prikkelen van mensen. Mensen zelf een stukje verantwoordelijkheid te laten nemen. En op het moment dat mensen het initiatief nemen dan laten we

ze los. Totdat zij zeggen van ja maar wacht even het loopt niet goed zo. Dan kunnen we bijspringen m.b.t. het innemen van stellingen. Niet via duurzaamAlmere.nl, want dat is van de gemeente. Dat wordt betrokken door een wethouder en een raad, maar het kan wel zo zijn dat partijen zelf een standpunt innemen. Dat is aan ieder om zelf een standpunt in te nemen.

G: Maar die zijn niet verbonden met de website ?

V: Nee dus ook NMFF is ook mede initiatiefnemer en die vinden zelf ook dingen, maar die verkondigen we via NMFF en expliciet niet via duurzaamAlmere.nl.

G: Ja goed... Wat zijn de voordelen van een zo'n winkel en de website? Dit t.a.v. het bereiken van duurzame ruimtelijke ambities ? Ik neem aan dat het een toegankelijk middel is ? Dat je redelijk wat kennis in huis hebt, alleen al als ik naar de billboards hier binnen zie. En je hebt een wat makkelijkere ingang bij de gemeente... Ik noem even wat zaken die me te binnen schieten... Groter draagvlak ?

V: Jazeker

G: Dat ook veel gelijkgestemden elkaar hier ontmoeten ?

V: Ja daarom hebben we ook het broodje duurzaam. Dat is het ambtenaren-netwerk die gekoppeld zijn aan een thema, maar de totale groep is meer dan 50 ambtenaren en het groeit steeds verder door. En dat zijn allemaal mensen die er iets mee hebben en zoeken naar hoe ze dingen verder kunnen krijgen. Het is erg belangrijk om een plek van samenkomst te hebben. En op de site en in de winkel waar je alle die goede ideeën en inspiratie met elkaar kunt bundelen. Het geeft een gevoel van 'samen' en ook kunnen mensen zien, wat er zoal gebeurd en ondernomen wordt. Iedereen die bezig is met zijn eigen domeintje ziet ineens dat zijn eigen domein veel relaties heeft met andere vlakken. Dus wat je eigenlijk biedt is een soort van staalkaart waar mensen zelf hun relaties kunnen gaan aanbieden. Want daar moeten iedereen zelf zijn verantwoordelijkheid nemen, want wij zijn eigenlijk alleen de facilitator van de 'lijntjes'. Dus die functie heeft het heel erg. Daarnaast is het heel erg een etalage en dat is gewoon heel erg hard nodig, want mensen hadden voorheen heel erg zoiets van : wat gebeurt er nou eigenlijk en ik krijg er niks van mee... Je hebt natuurlijk binnen Almere ook heel veel sceptici rondlopen. Het is een grote stad, maar qua politieke stromen is de PVV heel erg groot. Dat is de grootste partij. En je hebt dus eigenlijk 2 stromen. Mensen die het heel erg belangrijk vinden en partijen die het echt totale onzin vinden en totale geldverspilling vinden. Die het totaal onnodig en duur vinden. En vooral voor de stroming die het wel waardevol vindt en er wel aan wil werken, daar biedt dit dus ook een thuisbasis voor. Of het nou een virtuele thuisbasis is of in het echt. En dat stimuleert elkaar om verder op zoek te gaan. En dat geldt ook voor de ambtenaren. De gemeente Almere is heel groot. En mijn verbazing is iig dat heel veel mensen, elkaar niet kenden. En ook niet wisten dat ze met duurzaamheid bezig waren. Iedereen binnen zijn eigen domein en dat voeg je dus echt toe als winkel en site. En dat heeft men ook echt nodig.

G: Ja je hebt samenwerkingsverbanden nodig.

V: Ja en inspiratie en collegialiteit en samen schouders eronder. En ook wat mij ook erg verbaasde een jaar later, was met de nieuwe ontwikkeling bij een wijk zei iemand dat ie bezig was met LED-verlichting en die vroeg mij wat er allemaal mogelijk was en toen verwees ik hem door naar een specialist die naast hem stond die daar zijn werkveld van gemaakt had en mekaar helemaal niet kenden...Daarom is dit dus nodig. Om mensen met elkaar te verbinden. Puur dat

contact en mekaar vinden. Want er is heel veel kennis aanwezig. Maar er is iets nodig om het met elkaar in verbinding te brengen.

G: Ja en even kort terugkomend op het punt dat u zegt er is een grote PVV-aanhang hier. Heeft dat nog gevolgen voor het politieke getouwtrek ?

V: Ze zitten niet in het college van B&W. Dus ze hebben geen bestuurlijke zeggingskracht, maar in de oppositie.

G: Oh ok, ik ben niet op de hoogte van de politieke verhoudingen, maar als u zegt dat ze groot zijn dan kan ik me voorstellen dat...

V: Ja ze zijn de grootste oppositiepartij en dat heeft natuurlijk daardoor wel invloed.

G: Ze houden de macht scherp? Er wordt gauw als er ook maar enige twijfel is dan wordt het initiatief meteen tegengehouden en merkt u daar wat van?

V: Ja dat is met alles wat wij doen. We moeten elke keer goed nadenken hoe we de communicatie doen. Maar het is niet zo dat je daardoor zegt we communiceren niet of we sluiten de winkel maar. Er is behoorlijk wat commotie hierover geweest. Maar ja oke het betekent niet dat we dan gaan zeggen dan doen we maar niks meer.

G: Nee nee... Nou ja ik kan me voorstellen dat het wat makkelijker is als je duurzaamalmere.nl of een duurzaamheidswinkel hebt in een gemeente waar je een groenlinks of een PvdA aan het roer zijn. Ik weet niet hoe de verhoudingen zijn maar....

V: Het is VVD, PvdA, CDA en CU dus het is een behoorlijk brede coalitie. Er zijn 2 PvdA wethouders, 2 van de VVD en 1 samengesteld door CDA en CU. Dus het is echt een breed veld.

G: Niet dat iedere wethouder geheel conform zijn met hun partijen, maar wel goed om even een beeld te hebben van de verhoudingen.

V: Ja de invloed van de PVV is behoorlijk te merken t.a.v. het feit dat ze zich als taak gesteld hebben om de Almere Principles ten grave te dragen en ook zeker bij de opening en net na de opening om dit van de kaart te vegen zeg maar. En dat is ook heel persoonlijk gemaakt. Dus op mij als persoon gespeeld, maar dat is ze niet gelukt...

G: Erg jammer dat het zo op de persoon gespeeld wordt..

V: Nou ja goed ieder z'n manier maar goed..

G: Ja dat is een andere discussie waard

V: Ja maar dat betekent gewoon dat je constant goed moet nadenken over de dingen die je doet. Zijn we nog wel goed bezig..? Doen we het nog op de goede manier ? En we hebben daardoor als gevolg wel gehad dat het heel erg bekend is geworden. Dus de beste PR-campagne is betaald door de PVV. En het draagvlak is daardoor erg toegenomen omdat er heel veel partijen waren in de stad die zoiets hadden van : dit is wel goed en we gaan er wel voor.

G: En welke krachten en partijen hebben we het dan over ? Zijn dat ondernemers of belangengroepen of...

V: Ja ook en ook politieke krachten. Zelfs politieke partijen die in eerste instantie wat sceptisch waren die hebben zich erachter geschaard. Daardoor is de PVV op dat vlak geïsoleerd geraakt.

G: Een beetje zoals een cordon sanitaire?

V: Ja omdat het op een gegeven moment heel erg op de persoon wordt gespeeld waardoor een heleboel partijen het onsmakelijk vonden.. Hierdoor is het

draagvlak voor de winkel en de site wel onbedoeld toegenomen. Het heeft de zichtbaarheid vergroot.

G: ja oke.. dan even terugkomend op mijn vragen, wat vind u een nadeel van de winkel en de site als planningsinstrument? Of een belemmering van het instrument? Wat zijn nou dingen waarvan u zegt dat kan beter...? Wat voor problemen komt u tegen? We hebben zojuist over het politieke klimaat gehad, maar wat zijn andere obstakels?

V: Nou ja precies dat politieke klimaat speelt een grote rol. Nou ja wat je merkt, maar dat is op het moment aan het veranderen. Waar het een beetje lastig is geweest is dat duurzaam Almere en duurzame gebiedsontwikkeling bij een wethouder hebben gezeten.

G: Adri Duijvestein ?

V: Ja bij Duijvestein en die heeft zich dat toegeëigend. Terwijl ik van mening ben dat duurzame gebiedsontwikkeling voor ALLE wethouders belangrijk is. Of je nou bezig bent met duurzame economische groei werkt of dat je aan verantwoordelijk bent voor het beleid van de gemeente zelf, dus duurzaam inkopen, dat zit weer bij een andere wethouder. Of dat je nou verantwoordelijk bent voor het beheer van de stad. En dan zit het weer bij stadsbeheer, al die wethouders zijn verantwoordelijk voor duurzaamheid en het zo goed mogelijk meenemen in hun taken.

G: U ziet het als een integraal concept ?

V: jazeker een integraal concept. En niet alleen maar een concept in een domein, alleen maar stadsontwikkeling. En dat is het de afgelopen jaren wel geweest. Dat heeft het lastig gemaakt en dat is nu aan het veranderen. Na het vertrek van Adri Duijvestein is ook de ruimte voor andere wethouders ontstaan om hier meer op te gaan positioneren. En dat is eigenlijk wat je hier nodig hebt. Eigenlijk zou je bijna een wedstrijd moeten organiseren waarin wethouders moeten strijden om de titel van meest duurzame wethouder. Dan krijg je een gezonde competitie.

G: En dat domein werd voorheen gedomineerd door Duijvestein ?

V: Ja en dat is jammer geweest anders hadden we verder kunnen zijn.

G: Oh ok ik dacht dat hij een redelijk positieve invloed had op het gemeentelijk beleid van Almere ?

V: Ja maar dat was wel... Het was lastig voor andere wethouders om zich te positioneren... en dat is eigenlijk alleen maar goed als ze dat wel kunnen. Voorheen hadden initiatieven maar via 1 kanaal echt kans van slagen terwijl je bij een initiatief ongeacht welke wethouder een kans wil maken...

G: Oh ok dus u ziet het als een ernstige belemmering dat het werkveld en onderwerp duurzame ontwikkeling maar bij een aanspreekpunt en een wethouder was gestoeld ?

V: Ja het zou goed zijn als zo'n duurzaam beleid vertaald wordt naar de portefeuille van alle wethouders. En dat alle wethouders hun taak en hun ambitie aan formuleren en conformeren.

G: En dat is nog niet zo?

V: Onvoldoende, maar dat begint er nu langzaamaan te komen.

G: Ik kan me voorstellen dat een juridische afdeling wat minder begaan is ermee maar...

V: Ja het geld ook voornamelijk voor de wethouders. Dus en dat nou ja daar ligt nog een verbeter slag. En dat hebben ambtenaren ook nodig om een stukje ruimte te nemen. Want die moeten ook weten dat ze door de wethouder boven

hun gesteund en gedragen worden. Dus als je langs die randen gaat zoeken. Moet je ook weten dat je niet als je het vervolgens hogerop brengt het gewoon af geserveerd wordt, maar dat je daarin ook gesteund wordt.

G: Ja oke dan heb ik nog een vraag...

V: Ja nog een andere belemmering. Want daar vroeg je naar he? Nou ja de recessie. Dat is een enorme belemmering, want het gaat dus heel erg vaak over innovatie. En over risicodragende investeringen of ondernemen. En dat maakt...een aantal projecten stagneren daardoor. Initiatieven stagneren daardoor, de overheid is voorzichtig.. Bedrijven zijn ook voorzichtig. Ja en dat kun je voorlopig... Dat is gewoon nog even zoals het is. Als dit een paar jaar eerder was geweest, in de tijden van de hoogtij, dan hadden we een aantal ontwikkelingen veel meer kunnen versnellen. En nu zie je gewoon er is voorzichtigheid. Budgetten zijn schaars, het zijn kleine stapjes, dingen worden in de ijskast gezet. Dat helpt niet duurzaamheid snel te implementeren.

G: Is een crisis niet ook juist een kans om juist anders tegen dingen aan te kijken?

V: Klopt maar dan nog... het biedt een kans om even goed na te denken over hoe we dat dubbeltje gaan investeren en hoe gaan we dat dubbeltje investeren. Want kunnen we niet beter recyclen en hergebruiken. In die zin is het enigszins een kans omdat er beter nagedacht wordt. Bijvoorbeeld zonne-energie, omdat die ook bewezen is dat die uiteindelijk terug betaald wordt. Maar dat is ook een risico om de budgetten ook gewoon heel schaars zijn. Dat dubbeltje wordt maar 1 keer uitgegeven. Daarvoor waren er 5 dubbeltjes om ergens in te investeren. Er stranden dus daardoor ook hele goede initiatieven aan de poort op dit moment, omdat ook innovaties is ook gewoon.... Het zijn pioniers, het zijn ideeën. Het is dus niet het laaghangende fruit wat je snel kunt incasseren. Het is het fruit dat op den duur gaat renderen, maar daar zit in eerste instantie meer investeringen in.

G: Dus in eerste instantie zegt de evaluatie, waar ik het dan nu over heb, nee niet rendabel

V: Ja en daar sneuvelt het dan

G: Dus toch korte termijn gedachte die heerst ?

V: Ja en dat zie je ook bij al die instrumenten. Je kunt het wel gaan renderen, maar dan moet je het over een langere tijdshorizon gaan kijken. Dan moet je ook naar een andere manier van beheerskosten gaan kijken. Nou de energieke, welwillende, duurzame ambtenaar die gaan er allemaal wel mee stoeien. Maar uiteindelijk is daar ook een wethouder die daar maar 4 jaar is aangesteld en die daarin ook mee moet willen gaan. En dan zie je toch wel voorzichtigheid.

G: Want u hebt ook gewerkt met het DPL ?

V: Nee niet zelf, maar ik weet wel wat af van het instrument.

G: Wat is uw ervaring met het instrument of wat weet u er dan vanaf?

V: Daar zit volgens mij heel erg die tijdshorizon in en ook welke indicatoren je laat meewegen. Daar zit ook de 'rek' die je met het instrument wil gaan opzoeken. En de authentieke klassieke manier van kijken. De echte rekenmeesters, en er wordt ontzettend op de euro's gelet, die zijn meer geneigd om klassiek te kijken.

G: Ja dus in termen wat is de investering en wat levert het concreet op...

V: Ja zo van jongens maak het niet te gek.

G: De meerwaarde van een 'te gek' ontwerp wordt dan niet gezien zolang het niet gestaafd is aan tastbare kwantitatieve gegevens.

V: Nee idd en ik krijg dus ook de neiging weer dat de overheid vanwege de geringe financiën terug gaat naar de 'wettelijke' taken. En niet de bovenwettelijke taken zoals ambities.

G: Terugtrekking van de overheidstaken ?

V: Ja

G: Ja ik heb hier ook het instrument EPL opgeschreven zegt u dat ook wat ? Heeft u daar ook nog ervaring mee ? Bijvoorbeeld over bewoners die willen weten wat het energielabel van hun woning is...

V: Die zijn vrij hoog en goed. Er zijn er ook een paar die minder zijn, maar dat zijn ook vaak de woningen die in woningcorporatie-bezit zijn. Die zitten financieel op dit moment ook lastig. Die kijken dan in eerste instantie, waar kan die euro het beste worden geïnvesteerd. En dat is niet in de eerste plaats in Almeerse woningvoorraad omdat die gewoon jonger is. En dan investeren ze liever in woning die wat ouder zijn en doen ze daar een labelverhoging realiseren. Dus ook daar zie je dat al die investeringen stagneren en aangehouden worden. En dat waar ze nog in investeren het naar die woningvoorraad gaat die gewoon veel ouder is.

G: Ja die heb je in Almere praktisch niet

V: Nee nee. En in stedenwijk Noord daar had je wel een investering maar dat project is nu afgerond. Voor de rest hebben zij niks nieuws op de plank liggen. En sterker nog, de persoon die daar werkte voor duurzaamheid, ja die doet daar ook niks meer, omdat daar geen financiële mogelijkheden voor zijn. Iedereen heeft gewoon last van die recessie.

G: De crisis hakt erin.... Ja Ik heb hier nog even gezet.. Wat is de rol van het planningsinstrument in het planningsproces. En dan heb ik alvast wat steekwoorden opgeschreven die de rol mogelijk zouden kunnen omschrijven. Even waar u zich het meest verwant voelt als zijnde duurzaamalmere.nl of de duurzaamheidswinkel... Is de rol verplichtend, preventief, sturend, oriënterend, dictaat, ondersteunend, reflecterend, kritisch, participatief....Even een aantal kenmerken die van toepassing zouden kunnen zijn op de rol van het planningsinstrument.

V: Ik weet dat bij een aantal projecten... Volgens mij was dat een DPL zelfs, die is uitgevoerd, maar die is niet participatief gedeeld met de buitenwereld. Daar had men wel voor kunnen kiezen, maar dat is niet gedaan. En in die zin werkt het dan niet sturend. En dan wordt het op dit moment alleen benut als reflecterend. Je zou het wel meer sturend kunnen gaan doen, maar dan heb je dus ook een college en wethouders nodig, die zegt...

G: die zich daaraan conformeert..?

V: die zegt we gaan voor een 9 voor een ontwikkelingsopgave, op deze delen minimaal een 9 scoren. Nou die uitspraak ligt er niet. Het is allemaal kwalitatief wat er aan eisen ligt. De Almere Principles zijn ook kwalitatief. Op het moment dat je dat wel gaat doen. Dan kun je dit soort planningsinstrumenten als monitoringsinstrumenten gaan inzetten. Van oke we gaan voor die 9, maar zitten we ook daadwerkelijk op die 9 tijdens het planningsproces. Die uitspraak ligt er niet. Ook niet in het coalitieakkoord en dus is het ook op dit moment meer reflecterend, oriënterend, maar niet meer dan dat.... Het kan wel maar dan heb je een college nodig die dus ook kwantitatieve uitspraken wil doen.

G: Dat is eigenlijk aan het politieke speelveld te wijten dus...?

V: Ja dat is niet het college dat er op dit moment zit.

G: Welk project was dat als ik vragen mag, waar dat DPL was toegepast ?

V: Almere Duin.

G: Het is relatief nieuw, of nieuw... nou iig nog een jong instrument.

V: Het is van het IVAM he ?

G: Ja ik heb er reeds met Erwin Lindeijer over gesproken en hij heeft er ook aan meegewerkt. Het is best een mooi instrument, maar dat zei Erwin. Ik weet niet of u het daar mee eens bent, maar de effectiviteit van het DPL als instrument valt en staat bij de politieke vertaling.

V: Ja tuurlijk daar sluit ik me volledig bij aan, want dat zei ik al. Maar hij zegt hetzelfde blijkbaar. Dus als je op een gegeven moment een college hebt die niet stuurt zo van ik wil een kwantificatie ambitie. Dan kun je er dus heel weinig mee. Of je dan een 7, 6, of een 8 scoort dat maakt verder niet uit. Het helpt jezelf om te weten waar je zit. Maar je kunt hem niet sturend inzetten, omdat er geen kwantitatieve uitspraken op dat vlak liggen of besluiten.

G: Ja goed het lijkt allemaal vrij duidelijk, maar het is voor mij fijn om het door u bevestigd te hebben.

V: En dan heeft het dus ook geen zin om het participatief in te steken. Want dan ga je alleen maar ruis creëren. Dan komen mensen van buiten.. en die zeggen dan hey het is een 7 en we gaan voor 8... Dan maak je het een wethouder alleen maar lastig.

G: Wordt het daarom ook niet participatief aangepakt ? Omdat het de besluitvorming lastiger maakt.

V: Ja ik heb zelf ook zoiets van je kunt het wel gaan delen met elkaar en wat dan...? Dan lok je een debat uit, waarvan je bij voorbaat al weet daar gaat een uitkomst uitkomen waar iedereen teleurgesteld van gaat worden. Dat is vaker bij participatie. Je moet niet participatie gaan beginnen als je zeker weet dat er vervolgens geen gevolg aan gegeven kan worden.

G: Ja oke, maar wat is uw algehele ervaring binnen uw werk t.a.v..... dan heb ik het over een open planningsproces waarbij alle stakeholders om de tafel zitten. Dat er idealiter wordt gezegd wat willen we hiermee doen? En hoe? Consensus zoeken als het ware. Er is behoorlijk wat kritiek op die methode, van dat is te idealistisch. Beter is het om een selecte groep betrokkenen en experts erbij halen. Sluit u zich daarbij aan?

V: Ik ben uiteindelijk kijkend naar de participatie-ladder zelf heel erg voor de hoogste trede de creatie. Want anders zou ik niet bij een vereniging als NMFF werken. Alleen je moet altijd kijken binnen welke tijdsgeest en politieke veld waar je op dat moment bevindt wat het beste daarbij aansluit en haalbaar is. Deze die duurzaamheidsagenda, ik had daarvan graag gewild dat die niet alleen door de overheidspartijen was getekend. Kijk er staan hier alleen maar handtekeningen van overheidspartijen: de gemeente, de provincie het waterschap, het rijk. Ik had het heel erg waardevol gevonden en daar heb ik ook mijn best voor gedaan, want we hadden een groep het stadmanifest Almere, waar 40 maatschappelijke organisaties in zaten om die ook die duurzaamheidsagenda hadden getekend. Zodat je dus echt iets samen 'draagt' met de stad.

G: Het maatschappelijk middenveld erbij betrekken?

V: Ja en dat is dus niet gelukt...En dat was omdat de overheidspartijen al ontzettend lastig op 1 lijn te krijgen waren. Nou dan hoop je... eigenlijk ben je al blij dat er überhaupt iets komt waar overheidspartijen voor willen tekenen.

Want als er niks ligt, dan heb je helemaal niks, maar die betrokkenheid van die partijen was gewoon een brug te ver.

G: En euh... Hoe kwam het dan zo ver...? Om maar even weer een metafoor erbij te halen deze agenda is zeg maar de 'trechter' waarmee alle overheidspartijen akkoord gingen, maar dat resultaat en die 'trechter' werd dus niet gedragen door het Almeerse manifest, die 40 organisaties ?

V: Nee dat zeg ik niet. Nee, deze agenda is opgezet door overheidspartijen, maar je had ook een agenda voor de hele stad kunnen opstellen. Zo had het ook gekund. In eerste instantie is er toen een stuurgroep waar ik ook in zat, maar namens NMFF. Alleen gaandeweg het proces bleek het zo lastig om die duurzaamheidsagenda gesteund te krijgen door de overheidspartijen die aan tafel zaten. Dat ik wel een aantal keer heb aangegeven dat als er concept-agenda ligt, laten we dan een bijeenkomst houden voor alle maatschappelijke organisaties om te kijken wat zij er nog aan toe willen voegen... En dat is gewoon niet gelukt. Toen had ik zoiets dat is ook niet haalbaar op dit moment. Binnen de tijdsgeest waarin we zitten. Dat we al blij mogen zijn dat er een duurzaamheidsagenda komt.

G: Dat is zonde eigenlijk... je geeft het natuurlijk meer 'body' als...

V: Het wordt meer 'gedragen'

G: Dus nu is het eigenlijk alleen bij de officiële regeringsinstanties?

V: Ja bij de overheidspartijen. Die overigens heel belangrijk zij hoor. Zonder overheidspartijen kom je sowieso niet verder. Zij moeten dingen regelen. Zij moeten de budgetten beschikbaar stellen en de planning. Ze moeten 'rek' in de planning bieden. En ze moet dingen ondersteunen. Maar de steun van de maatschappelijke partijen is niet gelukt, maar wat er wel aan is toegevoegd is de inhoudelijke thema's. Dit zat er oorspronkelijk niet in. In die hele duurzaamheidsagenda niet. Het was gewoon een inhoudelijke duurzaamheidsagenda, het ging over energie, water, productief landschap en mobiliteit. Dus daar zat helemaal geen participatief onderdeel in. Het is er aan toegevoegd en daar was ik heel blij mee. Want die participatie is ontzettend belangrijk. Ook duurzaamalmere.nl is hierin gepositioneerd. Want het is een vehikel, een instrument. Dus die betrokkenheid wordt wel erkend, maar het is niet verzilverd met een handtekening eronder. Maar het heeft wel nadrukkelijk een plek gekregen. Dus dat is wel winst. En wel een doorbraak omdat het er in eerste helemaal niet in zat.

G: en los hiervan... ik weet het nu toevallig van Almere, maar er zijn er ook dit soort initiatieven in de rest van Nederland? Is Almere daar uniek in of in ieder geval koploper?

V: Dit concept is met de totale integraliteit die we bieden, wel een van de eerste in Nederland is geweest. In Utrecht heb je het Utrecht Sustainability Institute van Jaqueline Cramer. Maar dat is landelijk.

G: Dat is ook verbonden aan de universiteit?

V: Ja dat is volgens mij ook verbonden aan de universiteit. En de vereniging van milieukundigen is ook gehuisvest in Utrecht. En die werken dus samen. Maar dat is echt een kennis instituut. En dat is wat mij betreft wat minder die participatie kant. Den Haag is bezig met een winkel op te zetten of een loket. Maar die hebben ook veel meer financiële middelen beschikbaar dan in Almere. Er waren bij Almere maar heel weinig financiële middelen beschikbaar. Dat is wel het grote mankement hier geweest. We zitten hier op anti-kraak basis.

G: Oh ja wat grappig, ik heb zelf ook zo gewoond.

V: Maar je kan het ook wel zien dat er hier en daar wat kleine oneffenheden zijn. Het is dus ook een tijdelijke inrichting. Alles is op rolletjes geplaatst en niks is vastgebouwd. Het kan zijn dat we er heel snel uit moeten, maar er staat op dit moment heel veel leeg. Als gevolg van de recessie en ik heb toendertijd ook gezegd nou dat is prima. Dan verplaatsen wij wel. Dat vind ik ook wel leuk van het concept. We kunnen overal neerstrijken.

G: Je stelt je adaptief op, ook als winkel en daarmee ook de vestiging...

V: Ja en je blijft sowieso online, dus je kunt altijd aangeven waar je zit. Het geeft dus ook een nuttige invulling aan de ruimte die anders gewoon leeg zou staan. En dat is ook weer duurzaam en je verrijkt daarmee ook weer het stadshart door leegte op te vullen. Lege winkels hebben is namelijk ook niks.

G: Oh ja er zijn heel veel steden in Nederland die dat probleem hebben.

V: Dus in die zin, dat is vrij uniek dat we dat zo opgezet hebben. Dat maakt ook dat we het kostenplaatje laag hebben gehouden. Want dit is wel een top a locatie. We zitten niet zomaar in een winkelcentrum maar op een Top A locatie. En qua bezetting werken er veel mensen van het NMFF hier, maar die doen gewoon hun NMFF werk hier, waardoor je niet de volledige arbeidsinzet betaalt. Behalve Tamara dan, die werkt alleen maar in dienst van de winkel dan. Maar de anderen werken gewoon flex hier. En doordat je gewoon flex werkt hier, hoef je dus ook niet de kosten van die uren te betalen. Want de kosten zijn de huur van het pand en arbeidsuren.

G: en materiaal ?

V: Ja oke maar dat is peanuts, dat zijn niet de grootste kosten. De grote kosten zijn arbeidskosten en huur van een locatie. Die hebben we dus hier heel erg naar beneden kunnen brengen. Daardoor is het gewoon ook financieel een interessant concept geworden.

G: De eigenaar...

V: Dat is Redemko

G: Oh dus niet de gemeente?

V: Nee dat is niet de gemeente en we betalen een gereduceerd tarief en licht en water, want gas hebben we hier ook niet. We worden verwarmd door de burenen.

G: Oh dus die stoken zo hard?

V: Ja het is een heel nieuw pand en hieronder zit dus een kelder, dus daardoor hoeven we maar heel weinig bij te stoken met elektrische kacheltjes. We hebben natuurlijk wel een koude winter gehad, maar de warmte die je nu voelt is allemaal van de burenen. Nou voor de rest hebben we voor Lelystad ook een soortgelijk site in gedachten en voor de Noordoostpolder hebben we net gelanceerd. Exact dezelfde opzet en die is afgelopen zaterdag gelanceerd. En voor Lelystad en de Noordoostpolder zijn we ook naar de mogelijkheden aan het kijken om een uitklapvariant te maken in de vorm van een loket. Of in ieder geval een inlooplek. Met het Goed, een tweedehandskledingwinkel, ook een kringloopwinkel waar veel mensen komen. Dus daar hebben we het dan over gehad van goh, misschien moeten we daar ook maar even een inlooppunt maken. Want het is de virtuele en de fysieke ontmoetingsplek en vooral een maandkalender met activiteiten eraan koppelen. Hierdoor worden activiteiten en thema's aangejaagd. Want je hebt enerzijds een passieve aanloop of je spontane aanloop en anderzijds probeer je dingen aan te jagen. En aanjagen doe je via zo'n kalender en daarmee bewust gaat positioneren en verder in beweging

probeert te krijgen. Maar daar zijn we dan wel uniek in. Bij duurzaam Noordoostpolder hebben ook minder thema's, want we hebben samen met de gemeente gekeken wat er bij hun leeft en vooral bij hun van toepassing zijn. En welke punten zij onder de aandacht willen brengen. En Almere is gewoon veel groter. Almere is de grootste gemeente van Flevoland en daar gebeuren gewoon de meeste dingen. En dingen zoals gebiedsontwikkeling in Noordoostpolder dat speelt gewoon niet zo, want dat is een krimpgemeente.

G: Even iets anders, want er was nogal wat ophef over het windpark dat er zou komen...Hebben jullie daar ook nog mee te maken?

V: Ja het is vastgesteld. Het zelfs deze stip (wijzend naar de kaart op de site met alle duurzame initiatieven)

G: Naast de gebruikelijke Environmental Impact Assessment worden er ook steeds meer Social Impact Assessments getoetst en een hoogleraar bij onze faculteit was nogal kritisch over dat windmolenpark.

V: Nou ja kijk als NMFF hebben wij gezegd, het is een project dat in de pipeline zit. En hij stond al heel lang op de planning. Het is belangrijk dat er 6000 MegaWatt op land wordt opgewekt en dat moet inpasbaar worden gemaakt. We hebben zelf als groene organisaties een visie neergelegd. Daarbij hebben wij aangegeven dat wat ons betreft het IJsselmeer niet een zoeklocatie is, maar aangezien dit project al langer in de pipeline zat hebben we aangegeven van: het zou niet onze voorkeurslocatie zijn, maar het is ook niet de locatie waar we dwars voor gaan liggen op dit moment. Wat we wel heel belangrijk vinden is de monitoring en wij willen actief meegenomen worden in die monitoring. Er zijn een aantal vogelsoorten die daar voorkomen die kwetsbaar zijn. Maar nader onderzoek heeft uitgewezen dat ze toch iets minder kwetsbaar daarvoor zijn. Dus we hebben iig gezegd we willen heel actief in dat monitoringsproces betrokken zijn. Ook om te kijken wat dit als impact heeft voor andere projecten die mogelijk tot ontwikkeling worden gebracht. Hier zitten we dus vrij genuanceerd in.

G: Nou ik zal eens even kijken naar mijn vragen... Ik geloof dat ik alles wel zo'n beetje heb gesteld. Dan is altijd mijn vraag aan het einde of er nog van uw kant vragen zijn?

V: Nou ik heb wel behoefte aan jouw...

G: Ik schrijf hier mijn scriptie over en ik zal dit interview ook uitwerken of uitschrijven. Mocht ik een quote gebruiken dan zal ik dat vooraf eerst even vragen.

V: Ja ik ben wel benieuwd naar je verslag. Dus als je het mij zou willen sturen dat zou ik erg waarderen. Wat voor jou nog van belang kan zijn is dat ik een learning history oplever voor eind juli van het duurzaamheidsknooppunt duurzaamalmere.nl, want wij zien het als knooppunt, het jargon dat ook circuleert bij Agentschap NL en bij het subsidieprogramma Duurzaam door. Dus dit is ook een duurzaamheidsknooppunt en daar zijn ze heel erg zoekend. Wat is een knooppunt kunnen zijn. Dus ik ga hier een learning history plus lessons learned van opschrijven. En die heb ik voor eind juli nog klaar, dus dat kan ook voor jou nog interessant zijn.

G: En hoe moet ik me dat voorstellen?

V: Het ontwikkelingsproces van de winkel en de site zeg maar. Toen ik destijds werd gevraagd door de gemeente om dit op te zetten, wist ik ook nog niet van dit moet het worden. Ik had een stappenplan waarbij ik met allerlei partijen ben gaan praten. Ik ben ook bij het Groene Hert geweest in Nijmegen, maar die

verkopen ook heel erg veel producten. En toen dacht ik ja het is voor mij meer het idee van een makelaar-schakelaar zijn. Proberen daarin een netwerk te zijn en te bieden. En niet zozeer verkoper te zijn. Vindt ik zelf ook niet passen bij het concept, je wil in eerste instantie consumptie ook niet verder aanjagen, maar je wil wel goede dingen voor het voetlicht brengen, maar dat kan ook met de webshop. Dus we hoeven hier alleen maar de producten te tonen en vervolgens kunnen we ze verwijzen naar het bedrijf dat die producten verkoopt. Zeg maar als je zo'n fiets wil dan kun je het bij hun op de website bestellen. Dus daarvoor hebben we geen 10 fietsen op voorraad nodig.

G: Ja dus u wilt dan ook de neutrale positie behouden.

V: Ja, dus we tonen allemaal producten, maar ik hoef ze niet allemaal op het schap te hebben. Niet om te verkopen, want als ik ze ga verkopen dan ben ik meteen een B.V. En dan krijg ik die hele traject er achteraan, moet ik BTW gaan afdragen en nee... het is niet het doel dat ik iets commercieel wil zijn.

G: Het is natuurlijk mooi als duurzame initiatieven commercieel aantrekkelijk zijn voor de bedrijven waarmee jullie werken

V: Ja maar die moeten dat vooral zelf regelen

G: Je wilt zelf niet op die stoel gaan zitten..?

V: Nee, wij etaleren de producten en maken ze bekend en we tonen hun producten, dus die zijn hier ook allemaal te voelen en te gebruiken. En ook wel wat je eerder ook vroeg wat is er uniek aan deze winkel, nou we proberen van de producten die hier liggen wel voornamelijk dingen te etaleren die in Almere gemaakt worden. Zoals die tassen van oude banken en die kleding van airbags, dat komt allemaal uit Almere. Anders wordt je ook zo'n algemene winkel.

G: Nou in ieder geval bedankt voor je tijd

V: Ja mocht je nog meer initiatieven horen dan hoor ik die graag van je, want in die zin ben ik altijd aan het nadenken wat kunnen we toevoegen en wat kan er beter... wetende dat dit model ook nog in ontwikkeling is. Het ziet er nu zo uit, maar wellicht is het volgend jaar wel iets heel anders.

Interview 6

Jaap Kortman

**Stedenbouwkundige
Senior onderzoeker IVAM UvA b.v.**

Datum: dinsdag 4 juni 2013 11u
Locatie: Plantage Muidergracht 24,1018 TV Amsterdam

G: Om te beginnen zal ik eerst even wat vertellen over het onderzoek. Ik doe dit onderzoek in het kader van mijn afstuderen van de masteropleiding Environmental & Infrastructure Planning aan de Rijkuniversiteit Groningen. Binnen mijn onderzoek ben ik op zoek naar ex ante evaluatie ten aanzien van duurzame ruimtelijk ontwikkeling. De nadruk ligt hierbij op de planningsinstrumenten die in de gemeente Almere gebruikt worden. Hier valt o.a. het DPL. In gesprek met de Lindeijer voor dit onderzoek raadde hij mij aan om u te benaderen aangezien u een van de ontwikkelaars bent van deze DPL methodiek. En dat u de juiste persoon bent als ik het onderwerp wat verder wil uitdiepen.

J: Wie is je begeleider als ik vragen mag?

G: Femke Niekerk

J: ... Nee die naam zegt me niets.

G: Zelf woon ik in Utrecht, maar ik heb me toegespitst op de gemeente Almere aangezien zij zich erg hard maken voor een duurzamere stedelijke ontwikkeling. Ik was dus ook erg benieuwd hoe dat uit de verf komt

J: En wat is jouw kernvraag daarbij? Want dan weet ik een beetje welke kant jij op zoekt

G: Mijn kernvraag is 'In hoeverre ex ante planningsinstrumenten bijdragen aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling'. Bijdraagt, moet ik natuurlijk even goed specificeren. Vaak worden de uitkomsten en of het gebruik van planningsinstrumenten in consideratie genomen, maar heeft verder niet veel invloed op de besluitvorming. En dat vind ik erg jammer. Dus in die zin vrees ik dat mijn conclusie iets naar het negatieve nigt, maar ik hoop vandaag van u nog wat hoopgevende woorden te mogen horen. Dus ik ga niet verder op de zaken vooruit lopen, maar het is wel bij meerdere projecten in Almere iig meegenomen.

J: Ja je moet het positief en negatief benaderen. Om een gebalanceerde analyse te kunnen doen. En ik zal eerst eens even kijken naar je vragenlijst zal ik maar even beginnen met...

G: Oh ja wellicht is het mooi als uzelf ook nog even iets over uzelf verteld?

J: Ik ben Jaap Kortman. Ik leidt hier de groep duurzame gebiedsontwikkeling die hier natuurlijk een beetje inkrimpt, want de gebiedsontwikkeling krimpt natuurlijk behoorlijk in de praktijk. En dat is sowieso al een ontwikkeling nu. Dat is ook leuk om daar straks even op terug te komen. Ik ben stedenbouwkundige en milieukundige dus ik heb een hele leuke combinatie gedaan.

Stedenbouwkunde in Delft als ontwerpen en daarna milieukunde. Eigenlijk ben sinds mijn afstuderen met gebiedsontwikkeling bezig (wijzend naar een aantal plaatjes aan de muur) Daar hangt nog een plaatje van Almere

G: Van het klokhuis toch?

J: Ja dus dat is mijn achtergrond. Bij IVAM werken we met 18 mensen en 3 daarvan aan duurzame gebiedsontwikkeling. We doen daarbij 2 dingen. We maken dus die instrumenten, tools. En we helpen bij de advisering. Dus die combi is heel leuk, want als je adviseert dan kijk je ook weer naar die tools en kun je zien of dat goed gaat. Nou je hebt hier een paar dingen genoemd. Even voor jouw stuk wat betreft DPL. We doen sinds kort ook speciaal DPL voor bedrijventerreinen. Dat is sinds begin van dit jaar op de markt. Dus dit is voor meestal gemeentes en deze hebben we voor bedrijventerreinen. En we hebben ook iets gemaakt voor structuurvisies voor de gemeente. DSO noemen we dat en dat is ook recentelijk. En onze instrumenten gaan er idd over om in een vroeg stadium duurzaamheid operationeel te maken. Er zijn 2 dingen die we doen en die zijn essentieel. Het zijn een soort communicatie-instrumenten dus we proberen eerst ervoor te zorgen dat iedereen weet waar je het over hebt als je het over duurzaamheid hebt. Dus dat noem ik de 'taal'. Dat je het begrip dus verbreedt, dat je met de mensen om de tafel, want het zijn vaak projectteams, wij zitten in alle fasen van het proces. En die moeten gezamenlijk een idee hebben wat die duurzaamheid is. Want anders werkt het niet. De grootste bottleneck voor duurzaamheid is dat het zo breed is, dat iedereen er wat anders onder verstaat en dan gebeurt er niks omdat iedereen op elkaar gaat staan wachten. Wij leveren dan een 'taal' met de onderwerpen daarbinnen. En dat is al heel belangrijk.

G: Een definitie van duurzaamheid? U definieert het...

J: Ja en dan mogen ze best kritiek op hebben. Dat verandert ook wel eens. Grote gemeentes die willen daar vaak een aspect erbij. Dat is ook leuk, dus dat willen we ook graag. Dus dat is al heel belangrijk. Om een voorbeeld te geven uit de praktijk. We hebben de Veemarkt in Utrecht, kijk maar even op de website, dat is een leuk initiatief. Daar wilde de raad en dat is natuurlijk heel mooi. Die wilde daar een duurzame wijk. Dat die daar kwam. Dat is leuk, want dat gebeurt meer een beetje van onderop. Dat komt straks ook terug in mijn verhaal. Dus alvast een voorproefje. Je hebt een beetje de oude gebiedsontwikkeling, waarbij al die mensen van bovenaf prachtige plannen zaten te maken. Wij proberen met deze instrumenten ook de, in dit geval de bedrijven, maar bij andere projecten ook de bewoners. En het liefst dat ze het zelf allemaal doen. Dat ze zelf de duurzaamheid gaan realiseren. Daar gaat het om. Maar even terug bij de Veemarkt. Daar had je dus een vraag. En het is heel belangrijk bij het inzetten van zo'n instrument dat iemand het wil. Als niemand het wil, kun je het inzetten, maar dan verdwijnt zo'n rapport weer in de la. Of dat ze het niet echt willen. Vaak is het beleid, dat is niet voldoende. Je moet een belangengroep of gelijkgestemden hebben die het willen. Ik heb hier ook een rapport over. Energie-neutrale wijken. Dat mag je meenemen en dat gaat over een procesmatige aanpak. Hoe krijg je het nou voor elkaar, als je energie-neutraal wil bereiken. Want dat lukt bijna nooit. Wat zijn de factoren die daarbij van belang zijn. Dus je kunt wel een instrument inzetten. Maar de omgeving, dat mensen dat willen dat is de slagingsfactor. En zo'n instrument is dan als het goed is, een heel handig hulpmiddel om het zeg maar duidelijk te maken waar je het over hebt. Dus nog even die 'taal', dat is de definitie en dan heb je ook nog dat we prestaties meten. Met alle gevaren van dien. Want je kunt niet alles meten. Maar dan doen we idd om de sterke en zwakke punten van een gebied boven tafel te krijgen en ook die discussie van klopt het wel wat wij meten. Eigenlijk toets je de gevoelens in de groep.

G: Er is dus een duidelijke terugkoppeling daarna: Van goh wat vinden jullie er nou van wat we gemeten hebben ?

J: Ja. Ik ben bijvoorbeeld nu op vliegveld Twente bezig. Dus niet met het vliegveld zelf, maar met een omliggend industrieterrein en een woongebied. En daarbij willen ze een 0 – meting. Van de zuidkamp is dit. Dit is beetje onduidelijk, maar je ziet hier de sterke en zwakke punten. En dan zit je er met een projectgroep eromheen. En dan vraag je eerst, van kloppen deze gegevens een beetje met jullie gevoel. Want wij rekenen, maar daar valt altijd iets van te zeggen. En is het wellicht anders, maar zeg dan hoe anders en hoe we dat vast kunnen houden. En het leuke van die tools nu is dat als, dat heb ik ook bij bedrijventerreinen laat ik je zo zien. Als je nou maatregelen neemt om bepaalde dingen te verbeteren dat je gewoon een nieuw profiel maakt. Het zijn vaak kleine stappen, want we meten over de hele wijk. Dat je aan kan geven hoe die verbeteringen optreden. En dat vind ik belangrijk van zo'n instrument. Ik ben niet zo zeer voor een label, maar meer voor een groei. In de Veemarkt heb je iets van 20 keer, want ze hadden alles in GIS vastgelegd, hebben ze die berekeningen opnieuw gemaakt. Want dan kwam er weer iets uit waardoor het te duur was, ging die maatregel er weer uit, dus schrapte ze weer die maatregel. Toen zochten ze weer naar iets nieuws. En dat is het mooiste als je dat voor mekaar krijgt.

G: Dat je het voor de betrokken partijen tastbaar maakt?

J: Ja dat je laat zien met welke maatregelen gaat het goed. En dan is het ook belangrijk om te verkennen of die maatregelen haalbaar zijn. We hebben dus ook een financiële tool erbij. Want je kunt wel prachtige maatregelen bedenken maar als ze dus niet onderbouwd zijn... En dat zie je ook vaak dan is er een nulmeting en wordt er een workshop gehouden. En dan worden de meest prachtige dingen verzonnen. Maar het gaat erom dat je daaruit de haalbare maatregelen die snel genomen kunnen worden, dat er gewoon wat gebeurt.

G: Ja en worden bij de inzet van die instrumenten zoals het DPL ook gekeken naar het toekomstpad? Een langetermijnvisie waarbij hoge investeringen zich in een later stadium terugverdienen?

J: Ja dat doen we ook. Dat zal ik je zo meteen laten zien met onze FPL. Dat is een financieel profiel van een locatie. Bijvoorbeeld van LED-verlichting. Daarvan laten we zien wat is de voorinvestering daarvan en wat verdien je op dat terrein dan terug. Dat is afhankelijk natuurlijk per situatie, wat is de terugverdientijd al dat soort dingen. Maar dan nog is vaak die investering, is niet beschikbaar. Dus je kunt het wel allemaal mooi uitrekenen. Maar je moet ook iemand die dat wil doen. Een heel concreet voorbeeld op mijn tennisbaan. Die proberen we ook zo duurzaam mogelijk te maken. De tennisclub heeft geen geld om zonnepanelen op hun dak te leggen. Ook al is dat gunstig over 10 jaar. Dus zorg ik ervoor dat 24 leden, ieder een paneel kopen. En die leden worden dan in 10 jaar terugbetaald. Samen met mij zijn er nog meer, zeker bij een tennisclub, die dat leuk vinden om in te investeren. Dus die brengen dan dat geld in en de club betaald hun dan met een lage rente, die lagere energierekening terug.

G: In plaats van dat de club naar de bank gaat, zoeken ze het dichterbij bij hun leden? En eigenlijk ook degenen die ervan gebruik maken.

J: Ja want de bank die geeft hun die lening niet. Want waarom zou een tennisclub dat.. Het kan wel in een korte tijd terugverdiend worden, maar meestal is het geld er gewoon niet. Dat is belangrijk.

G: Ja ok dus even het voorbeeld nemend van de tennisbaan. Wat je dan eigenlijk zou willen doen, stel je hebt een woonwijk die wil je verduurzamen. Zoals ik heb begrepen geldt het DPL zowel voor bestaande als nieuwe wijken. Dus dan zou je per een stel jaren 30 woningen die absoluut een laag energie-label hebben, i.p.v. dat de gemeente zegt wij gaan dat voor jullie isoleren, dat je in overleg met de bewoners energiebesparende maatregelen gaat overleggen.

J: Ja, want die gemeentes hebben allemaal geen geld meer. Dus je moet ook kijken...

G: dus creatief met je middelen zijn ?

J: Ja je moet middelen vinden en partners. Veel partners. Kijken welke partners er behoefte en voordeel eraan hebben. Dus die instrumenten beïnvloeden elkaar.

G: Dus het is ook een onderhandelingsinstrument ?

J: Ja en dat vind ik belangrijk bij de inzet van deze instrumenten, je hebt dus een nulmeting, een workshop waarin je je ideeën in hanteert. Maar dan heb je een haalbaarheidsanalyse en zorg nou liefst dat je binnen 1 jaar, kleine dingetjes vooruitgaan. Dat er maatregelen genomen worden. Want dan heeft zo'n instrument zin.

G: Ja want dat zorgt ook voor 'goodwill' bij de mensen en organisaties die er gebruik van maken.

J: Ja idd, want als er niks gebeurt, dat zie je vaak bij bedrijventerreinen, ja dan loopt het proces stil en zijn er tienduizenden euro's voor onderzoek gespendeerd om duurzaamheid te bevorderen, maar dan gebeurt er niks. En dan verliest zo'n instrument ook waarde, want dan hebben de deelnemers weer zoiets van.. moet ik weer opnieuw beginnen?

G: Terwijl het instrument zelf prima is...

J: Ja maar het moet goed ingezet worden. Ja en als je dan vraagt wat is de rol van het planningsinstrument dan zitten we eigenlijk vooral met het onderste puntje, ondersteunend, sturend, reflecterend, kritisch, participatief.

G: Dus het is een proces-instrument ?

J: Ja maar zonder de verplichting.

G: Ja goed, maar dus de ondersteuning.... Het instrument is een soort raadsman die advies geeft.

J: Ja je probeert dus, ik gebruik af en toe wat populaire taal, maar je probeert van een vlammetje een vuur te maken met dit instrument. Dat er wat gebeurt in zo'n gebied.

G: als een soort van aanjager ?

J: Maar het wordt ook wel eens, bijvoorbeeld bij de gemeente Rijswijk, die zegt je moet in het bestemmingsplan een ontwerp van Rijswijk zuid dat moet een 7 voor een DPL scoren. En dan is het meer sturend.

G: Ja ok ik heb bij de vragenlijst ook een aantal woorden opgeschreven op de rol te typeren.

J: Ja we zitten met name aan de 'stimulerende' kant.

G: Je blijft neutraal in die zin. Men hoeft het advies niet toe te passen, maar laat je iig zien wat er allemaal mogelijk is met de gemeten data.

J: Maar bijvoorbeeld in Twente, daar heb je een heel mooi gebied de Zuidkamp. Dat is een oud stukje kazerne prachtig in het bos gelegen. Daar gaan ze een woonwijk maken. En dat willen ze ook duurzaam doen. Maar ze willen die grote kavels verkopen aan mensen. Wij hebben maatregelen daarvoor verzonnen, maar dan zegt die stedenbouwkundige ik moet gewoon mijn kavels verkopen

dus daar ligt de kern van het verhaal. En ik wil niet te veel eisen aan de kopers stellen. Dat is eigenlijk waar je mee bezig bent. En dan moet je eigenlijk die eisen, dat moeten meer suggesties zijn, maar die moet je zo goed uitwerken, ook financieel, dat die mensen zien dat het voor hun voordeel heeft. Ja je kunt het ook gaan afdwingen, maar dat... als je extra eisen op het bouwbesluit wilt doorvoeren, dan moet je die mensen er ook van overtuigen en laten zien waar dat goed voor is.

G: Ja dus het is deels een sterk punt en deels een zwak punt. Je kunt het niet afdwingen dus resultaat is niet gegarandeerd, maar juist als je het niet dwingt raken mensen er veel sneller zelf van overtuigd.

J: Ja inderdaad. Soms wordt het wel verplicht, maar in deze huidige markt is dat lastig. Ja dus je zit daarmee echt op het spanningsveld. Wat wil je ermee en wat is je ideale wijk. Je kunt aangeven hoe je bij de 9 komt en wat heb je daar allemaal voor nodig. In de Zuidkamp zegt men we willen het liefst energie-neutraal, maar dat durven ze niet echt.

G: Is het ook niet een kwestie van realistisch zijn? Net als wat Rotmans zegt over transitie-denken. Dit sluit denk ik ook aan bij zijn gedachtegang, je kunt niet alles meteen realiseren. Dat vergt meer tijd om te implementeren. Doe het vooral stapsgewijs, maar doe het.

J: Ja dus ook mijn antwoord is dan ook dat het DPL alleen dat doet het niet. Het heeft een paar voordelen, maar die financiën die zijn heel belangrijk om uit te werken. En ook de overtuiging, wat we daarvoor gebruiken is het... ik ben met die tennisclub met allerlei partijen zoals natuurmonumenten en andere belangenverenigingen doen we gewoon van onderop met de mensen. We hebben nu een website gestart en daar hebben we nu een kaart ook opgezet. Ieder klein dingetje dat vanuit allerlei initiatieven bijdraagt tot duurzaamheid komt op de website.

G: Een soort van kanskaart?

J: Ja maar wel dingen die echt uitgevoerd zijn. Dus iemand heeft zijn regenwater afgekoppeld. Iemand heeft zijn zonnepanelen op het dak. We hebben sinds kort ook LED-verlichting op de tennisbaan. En zo laat je zien wat er allemaal in het gebied gebeurt. Dus die overtuiging. Dus die financiële haalbaarheid met die overtuiging. En als je die toevoegt aan dit soort ex ante planningsinstrumenten, dus dat hele spectrum bij elkaar dan heb je een toolkit waar je een heel eind mee kan komen.

G: Ja oke... We hebben het net dus met name over de financiële haalbaarheid gehad. We zijn sinds 2008 verkeren we in een economische crisis... en in hoeverre heeft dat invloed op de vraag naar dit soort instrumenten. Je dient je beste beentje voor te zetten neem ik aan? Ziet u daar ook kansen voor duurzaamheid?

J: De gemeentes zelf die hebben geen geld meer om het te doen. Vroeger konden we nog wel samen met de provincie wat mee financieren. Dus je ziet ook in plaats van subsidies zie je die revolverende fondsen opkomen, want dan krijgen ze nog een beetje hun geld terug. Dus je moet naar andere financieringsbronnen kijken. En dat geldt om dat te financieren dat is vreselijk vermindert.

G: Ja maar in principe zou je ook kunnen zeggen, dat maakt het dat het ook sterker wordt. Als er eenmaal een plan ligt dan wordt het ook sterker gedragen.

J: Ja idd, wat je nu ziet met zonnepanelen, dat nu die pariteit, als je het woord kent, bereikt is.

G: Nee...

J: Nou dat betekent dat je het net zoveel opbrengt als dat het kost.

G: Oh ok het break-even point.

J: Ja de terugverdientijd wordt nu aantrekkelijker en het leukste is natuurlijk dat mensen daar zelf mee aan de slag gaan en dat zelf gaan doen. Zonder subsidies, dat het dan aantrekkelijk wordt. Voor energie is dat vrij duidelijk, maar je moet je ook realiseren dat het ook om je vastgoed gaat. Dat vastgoed heeft ook voordeel erbij dat je een prachtige groene setting hebt. Dat moet je ook met z'n allen, dat merk ik nu bij mij in de buurt, is dat je het 'groen' beschermt middels kapvergunningen. Dat je daar voorzichtig mee bent met kappen en al dat soort dingen. Dat je niet alleen je directe waarde, waarvoor je het koopt, maar ook als je het weer verkoopt dat het een meerwaarde heeft van een duurzame wijk.

G: Maar dat is bijna onmogelijk om 'hard' te maken en te meten.

J: Ja maar dat doen we ook al. Dat is dus het nieuwe veld. Dat moet je steeds meer doen.

G: Dat vertaal je dan in waarde verhoging van je huis?

J: Ja en je hebt zelfs nu al van die studies. Dat gaat ook wel ver. Maar daar komt uit dat als je meer groen in je wijk hebt, dat je dan je zorgkosten met zeg maar zoveel kunt verlagen. Dat is wat lastiger, maar dat proberen we nu aan te kaarten. Maar dan wordt het vervolgens moeilijk van wie gaat dan betalen voor dat groen. Dat vinden we nou leuk om dat soort problemen aan te kaarten en op te lossen. Dus dat we een zorgverzekeraar vinden die....

G: Ja dat bijvoorbeeld AGIS of VGZ het park financiert...?

J: Ja daar zijn we mee bezig, dus het zoeken van nieuwe financierders. Dat zei je net ook al met de levensduur kosten baten benadering. Dat je dat in kaart brengt.

G: Kijkend vanuit een breed perspectief kijk je dan naar een soort van 'belevingsvisie' naar de verschillende functies en belemmeringen in een gebied...?

J: Uit DPL hebben we hier 25 aspecten, daar hangen zo 1000 maatregelen aan vast. Stel dat je er 40 per aspect hebt daar kun je bij duurzame energie al veel bedenken, want je hebt LED-verlichting op straat en je hebt groene LED-verlichting door 'groene' stukken. Wat we proberen zijn factsheets te maken met de die kosten baten analyse. Waar zit wat in en wie zou dat kunnen financieren en dat wordt ook allemaal voorbereid. Met onze kennis die we klaar hebben liggen. En dan nog heb je dat de ene keer zo'n project slaagt en de andere keer toch in de la verdwijnt. Dat hangt ook van de omgeving af.

G: Ja en om dan even terug te komen op het moment dat het in de la verdwijnt. Dan denk ik aan de meest logische verklaring: er is geen financiering voor dit mooie plan. Maar dan denk ik ook aan bestuurlijke welwillendheid.

J: Ja dat zijn belangrijke redenen idd. Maar het gaat met name om mensen. Ook op bedrijventerreinen daar zijn we met duurzaamheid bezig. Daar is het nogal lastig, want dat is net als met een arme woonwijk. Veel bedrijven proberen zich nu staande te houden.

G: En dan kom je aanzetten met een prachtig plan, maar dat een lange termijn visie vergt...

J: Ja dat is dus ook weer zo.. En dan moet je dus ook een goed verhaal hebben. Want anders lachen ze je dus ook uit.

G: Dat was idd ook de ervaring die ik had toen ik vroeg naar hoe het nou zat met bedrijventerreinen dat dat ook vaak strand. Waar het met energie besparing en

kosten besparing nog wel wil vlotten, gaat het voor het brede plaatje niet op. Merkt u dat ook zo?

J: Ja zeker, maar er zijn ook bedrijven die daar nog wel positief tegenover staan. Bij de wat progressieve en welwillende bedrijven moet je beginnen. En als het niet te kostbaar is krijg je anderen ook wel mee. Maar dat is gewoon het gevecht en je toolbox is daarvoor dit (wijzend naar de folders over DPL). Want als je niet kunt laten zien wat duurzaamheid is en hoe ze er mee vooruit komen, wat het financieel betekent ook. Dan heb je nog minder kans dat het lukt. Dus het verhoogt de kans. De actoren die we tegenkomen, dat varieert enorm en dat kan van alles zijn. Kijk dit is structuur, plannen voor gemeentes, dus dan kom je met plannen voor gemeentes en belangengroepen, daar komen de bewoners nog niet echt in voor. Participatie van bewoners voor een groter gebied kom je nog steeds niet veel tegen.

G: Dus alleen de formele partijen?

J: Ja maar bij deze 2 (wijzend naar de folder voor bedrijventerreinen en DPL 3.0 folder) zie je steeds meer dat bestaande of toekomstige bewoners er steeds meer bij betreft. En dat is eigenlijk het belangrijkste werk. Lukt dat niet, dan wordt het ook heel lastig om te realiseren.

G: Maar heeft het ook niet, om deze 2 als zwart-wit te zien...Wat is uw ervaring met deze bedrijventerreinen? Dus er is een conglomeraat van bedrijven die een ambitie hebben om te verduurzamen en dat ook willen vermelden in hun MVO-rapport. Hebben dit soort initiatieven ook meer vatbaarheid en kans van slagen dan deze (wijzend naar de folder DSO ondersteuning voor gemeentes) ?

J: Ja dit zit veel verder van de uitvoering af. Dus dit is veel meer beleid. De effecten daarvan zijn pas over 10 jaar. Het is als een soort voorbereiding van die initiatieven op een lager niveau.

G: Is het dan niet prettig, ik ben zelf wat meer resultaatgericht denk ik dan. Het lijkt me prettig om met deze te werken aan deze projecten waarin al snel resultaat zichtbaar is.

J: Ja dat geldt voor ons idd. Maar bij die andere ben je toch ook afhankelijk wat de beleidsmakers bij een gemeente of een provincie ervan denken. Dan is het best wel leuk om dat te doen. Alleen moet je bij een gemeente proberen die ambities die je stelt, bijvoorbeeld voor energie, dan zeggen ze vaak je moet energie neutrale gemeente worden. Nou dat is een beetje makkelijk. Als je dat in zo'n structuurvisie zegt dan zorgen wij vanuit deze ervaring en deze instrumenten er wel voor hoe en wie, welke partners moeten dan aanschuiven en meedoen. Dat het minder abstract wordt. Hoeveel zouden die partijen kunnen doen en maakt dat je ambities wel realistisch. We proberen wel een realistische uitvoeringsparagraaf. En daarbij gebruiken wij weer deze ervaring. Dus dat is dan wel weer leuk om dat te doen. En dan zeg je: wellicht moeten we in 2030 niet energieneutraal zijn maar komen we maar tot 60 procent besparing.

G: Dat is ook al een flinke stap lijkt me.

J: Dat proberen we ze wel te leren, dat dit ook wel realistisch is. Je moet een visie maken, maar probeer wel een beetje de haalbaarheid daarvan al in de gaten te houden. Want dat komt door dit werk.

G: Dat is iets wat ik merk, als ik het over de case van Almere heb, is dat ze met de Almere Principles een enorme ambitie hebben neergelegd, verdubbeling van inwoners en van werkgelegenheid in de stad. Maar met duurzame ontwikkeling hand in hand. Maar wat mij opvalt is dat wanneer je die Almere Principles leest.

Die zijn hartstikke mooi en op dat niveau is iedereen het ermee eens. Zodra het naar de realisatie gaat en de tekentafel dan wordt er beknibbelt op dat... en dat... En zeker in deze tijden, met de huidige economische situatie blijven deze ambities wel in stand gehouden, maar grotendeels omdat ze ook zo vaag en breed te interpreteren zijn.

J: Ja maar die halen ze ook niet. Daar moeten ze reëel in zijn. Daar komen ze bijna niet mee vooruit in deze tijd. En dat moeten ze ook gewoon aangeven. En dat geeft ook niet. Maar dat realisme van met welke gaan we dan aan de gang als we nog een beetje aan die ambities willen voldoen... en ze zijn mij ook vrij abstract. Op zich goed om je gedachten te beginnen, maar als je een structuurvisie maakt dan moet je ze wel wat concretiseren. En DPL is een heel mooi instrument om dan voor zo'n park eens te kijken: En wat gebeurt er nu werkelijk. Het is een soort reflectie erop.

G: Het liefst dan tijdens het planvormingsproces zodat je het kan bijsturen..?

J: Ja maar dat gebeurt ook natuurlijk, dus die participatie dat proberen we erbij te krijgen. Nou ik heb andere projecten, maar die doe ik meer privé. Ik zal je even wat laten zien (laat ondertussen de website zien van duurzaam beekhuizen). Dit is het andere uiterste. Vanuit de gebruikers van het gebied, 5 partners, bewoners, en een wijk erbij. En het leuke hiervan is dat deze mensen zelf dingen realiseren waarbij de gemeente ook helpt. De hockeyclub en de tennisclub hebben LED-verlichting geïnstalleerd. Tijdens avonden die er georganiseerd worden, schrijven bewoners zich in voor een gemeenschappelijke inkoopactie. Wij meten geregeld de voortgang in zo'n wijk ook door. En dat gaat erg goed. Maar ook daar heb je een paar mensen 'trekkers' die er echt mee doorgaan en die ook zakelijk zijn en dat regelen.

G: Je staat dus heel erg dicht bij het uiteindelijke doel en of ambitie ?

J: Ja precies en geregeld meten we dat ook. Van goh hoe doen we dat nu en hoe ver zijn we nu. Welk deel van de energie 'vangen' we nu op. Crowdfunding met die zonnepanelen. Ja dat is binnen een week in een wijk verkocht. Dus dat is helemaal de andere kant. Dat de gebruikers van het gebied geheel zelf doen. En dat zou ik... dat zie je ook steeds meer gemeentes doen. Dus ze faciliteren dan vooral. De gemeente kan dus meedoen, dus die zat er dan bij en af en toe hebben ze een potje voor een initiatief.

G: De gemeente weet dan als geen ander wat de beperkingen zijn t.a.v. wet- en regelgeving, maar dat gebruiken ze als vehikel om uiteindelijk resultaat te boeken.

J: Ja exact.

G: Maar dan heb ik daar wel een vraag over... dit is de meest ideale situatie lijkt me, met ook redelijk wat kapitaalcrachtige 'trekkers'.

J: Ja het kan ook niet overal op deze manier.

G: Want kijk naar een Rotterdam Charlois, met heel veel sociale woningbouw of een Utrecht Overvecht, daar zou dit niet werken.

J: Nee daar moet je idd op een andere manier naar kijken, maar daar zijn ook coöperaties actief.

G: Die nu ook worden gekort door het Rijk en het met minder financiële middelen moeten stellen.

J: Ja je zou denken... Maar zelfs hier, dan heb je toch een paar mensen nodig, die gewoon in een wijk iets beginnen. Ik heb in een andere wijk een project waarbij ze zaad strooien in de berm in het midden. En de gemeente bereidt het allemaal

voor. Tijdens de Koninginnedag worden die zaden verkocht en met die winst kopen de mensen de zaadjes voor de middenberm en de gemeente woelt het even om. En die mensen, zeg maar 5 mensen die dat leuk vinden in de omgeving, die steken daar geen geld in, die zaaien dat en er worden bijenkorven neergezet door een imker. Kijk dat zijn de leukste dingen. Het hoeft niet allemaal grootschalig en technisch geavanceerd. Ook in Maastricht daar willen ze energieneutraal worden. Ze zijn dan met een mooie centrale bezig, maar die is dan ineens te duur. Ik zeg probeer van je 120.000 mensen dat er 5000 daarvan iets met hun dak doen en dan kom je langzaamaan op hetzelfde effect. Maar het mag allebei. Grote dingen, maar ook kleine dingen.

G: Negeer vooral ook de kleine dingen...?

J: Nee, want die creëren vaak het enthousiasme ook en die leiden beide ook weer tot grotere dingen.

G: Die zorgen dat het eigenlijk succesvoller wordt als dat je in eerste instantie had beoogd.

J: Ja dat is ook wat jij aangaf. Dan vind ik 'participatie' nog altijd wat lief. Gewoon het doen. Die bottum-up is heel lastig, dat heeft ook allemaal met die crisis te maken. Die banken zijn er nu even niet.

G: Maar dat maakt wel dat je er creatiever mee omgaat en creatiever wordt in het vinden van oplossingen. Ik ben ervan overtuigd dat er bij crisis en teloorgang een revolutie ontstaat om vervolgens weer een nieuw systeem of een gevestigde orde te bewerkstelligen. Dat geldt voor allerlei gebieden zoals de wetenschap, de maatschappij nou noem het maar op. Destructie gaat vooraf aan creatie. En dat maakt het juist interessant als je kijkt naar deze crisis, waarbij het fundament van het kapitalistische systeem 'brokkelt' af. En ik hoop dat we middels deze crisis naar een beter systeem zullen neigen.

J: Ja nou dan trek ik het even breed. Zo'n zonnepanelen actie, dat is dus het grappige. Dat is zonder een bank gelopen. En dan kun je zeggen, dat is een klein voorbeeld, maar dat zijn wel de goede initiatieven die je moet koesteren. En dit wordt heel veel gedaan al.

G: Ja het is ook wel bijna te gek voor woorden als je ziet wat er technologisch mogelijk is en wat er uiteindelijk gerealiseerd wordt... Daar zit een gat..

J: Ja maar dat gat, met het voorbeeld van de zonnepanelen, dat wordt nu opgevuld en terugverdient door kleinere partijen... Ja ik kijk even verder naar de andere vragen...

G: Ja even t.a.v. de voordelen van de planningsinstrumenten. Op kleine schaal enthousiasmeert het en faciliteert het.

J: Maar ook op grote schaal! Deze planningsinstrumenten verschaffen duidelijkheid wat duurzaamheid is en je kunt stapje voor stapje ook zien dat er iets verbetert, want je geeft ze een soort nulmeting mee. Waarin sterke en zwakke punten worden aangehaald. Dus dat zijn allemaal mogelijke dingen.

G: En merkt u dan ook wanneer u zo'n traject doorloopt met zo'n gemeente of provincie dat er bestaande kennis over het onderwerp heerst of dat er al een ander adviesbureau is geweest...? Bent u de kaars in de duisternis of...?

J: Ja tuurlijk is er al veel kennis bij die instanties en zijn er veel andere adviesbureaus die ook aan die kennis bijdragen. En wat er gebeurt tijdens die adviestrajecten... want er zijn er veel meer, is dat er weinig tijd en geld beschikbaar is voor die trajecten.

G: Dus het moet kwalitatiever ?

J: Nou het moet vooral sneller en goedkoper. Er moet namelijk ook snel wat gebeuren zodra je aan de slag gaat met deze instrumenten. Tegenwoordig kunnen we niet meer wachten op tonnen van een provincie. Dus je moet ook meer die kleine stap voor stap aanpak van verbeter het maar. Het hoeven geen fantastische grote plannen te zijn, maar dat kunnen ook de bloemetjes in de berm zijn. Dus doe het stap voor stap. Want je hebt hier mogelijk kostenbesparing noem je hier ook. Nou dat heb je maar heel soms. Wat ook bespaart is dat je het stap voor stap doet. Dus dat die investering wat kleiner zijn, maar dat je ergens begint, en mekaar eigenlijk stimuleert en het uiteindelijk met goedkope dingen begint en snel tot resultaat leiden. Je moet gewoon zorgen dat er iets gebeurd. Ik was gisteren op een bedrijventerrein in Helmond. Even rond gereden en daarna bij de gemeente van alles besproken, want we gaan daar ook een DPL BT (bedrijventerreinen) doen. Maar daar zit tegenwoordig ook de mensen naast de ontwikkelingsmaatschappij, de gemeente, de parkmanager. Die zeggen we gaan dit project doen maar financiën is veel belangrijker. We moeten heel snel weten wat zij willen en wat ze echt kunnen. Dus niet fantastisch uitgemeten plannen zijn en die nulmeting moet ook zo gauw mogelijk worden gedaan en het mag ook vooral geen 50000 euro kosten. We moeten het met een paar duizend euro gedaan worden. Dus dat is nu. Als adviesbureau moet je daar ook in gaan spelen. Je kunt niet meer de prachtige provinciale analyses gaan doen zonder dat daar wat uitkomt. Nee het moet allemaal concreet. En dat is de nieuwe tijd.

G: Het moet hout snijden. Dat is op zich ook wel goed toch denk ik, want het houdt iedereen meteen wat scherper.

J: Ja alleen bedrijven zoals wij moeten zich daarop aanpassen, want we zijn betere tijden gewend. Je moet ook je financiële plaatje goed houden. Nou even kijken wat je verder nog had. Ja groter draagvlak dat is dus van de ene kant hebben mensen minder geld gemiddeld, want je hebt altijd nog wel mensen die nog wat hebben. Dus dat verkleint het draagvlak voor duurzaamheid zou je kunnen zeggen. Maar van de andere kant door het van onderop aan te zwengelen kun je dat draagvlak best groter maken. Alleen wat rustiger. Je moet wat minder grote stappen nemen en meer geleidelijk. Uiteindelijk is het leuk dat je het resultaat in foto's kan vatten wat er door zo'n project verandert is.

G: Tastbare verbetering vastleggen ?

J: Ja dus ik zeg niet dat het door ons is gekomen (wijzend naar een foto van het klokkenhuis in Almere Cascadepark) maar dat heeft wel zo'n proces dat er een duurzaam park moest komen. Dat komt er anders niet. Dat is dus nog in de economische goede tijden geweest. Dus dat is een wat groter gebaar. Er gaat ook heel veel mis en veel dingen lukken ook niet. Ik moet nog een keer terug naar het park om te kijken, want ze zijn het nu aan het aanleggen. Dus wat ik wil zeggen, wij komen in zo'n planningstraject, er ligt een plan voor dat park. En hier ga je dat planningsinstrument inzetten. Zo simpel is het en daarna wil je een nieuw plan en daarna de uitvoering waarin duurzame maatregelen staan. Dat is het doel. En met foto's moet je dan laten zien dat de inzet hiervan heeft geleid tot deze resultaten. Het leukste zit er ook in dat bij een herstructurering van een bedrijventerrein als dat 5 jaar duurt, dat je dan heel licht dat profiel langzaam ziet veranderen en verbeteren. Het zijn eigenlijk simpele woorden.

G: Dus het is dan voornamelijk een sturingsmechanisme ?

J: Ja en als dat niet lukt, dan doet je het instrument het niet goed. En dat hoeft niet aan jezelf of aan het instrument te liggen, maar dan was de voedingsbodem, of het instrument is niet goed. Want je moet het wel aantrekkelijk maken.

G: Nou ja ik denk dat het vaak, en dat klinkt dan weer zo cliché, dat het instrument prachtig is, maar dat de interpretatie en de mensen die het gebruiken dat daar de essentie ligt van slagen en falen....

J: Ja maar zo'n instrument moet ook nog steeds beter. Je hebt het zelf nog niet gebruikt, maar als je het gebruikt dan zie je ook de nadelen. We moeten dat ook steeds toegankelijker maken.

G: Ja oke want wat is er dan een nadeel van?

J: Wij maken bijvoorbeeld ook profielen, dat we dus alles schoolcijfers maken. Dat is voor een bewoner of een wethouder, die niks met zo'n analyse inhoudelijk van doen heeft, is dat veel leuker. Want de 6 is bij ons ook de 6 op school. Dan moeten we dan van alles gaan uitleggen hoe dat gebeurt, maar van CO2 tonnen, werkend met referentiemodellen, moet je dan ook weten, als deskundigen en meten en moeten we dat ook helder weten wanneer dat dan een 6 is. Voor een leek moet het dan vervolgens vertaald worden om ervoor te zorgen dat hij het ook begrijpt.

G: En die referentiekaders, ik neem aan dat die anders is voor een bedrijventerrein dan voor een woonwijk, die richtlijnen of referenties, zijn die gebaseerd op een fictief model of voorbeeld?

J: Nee dat is een theoretische wijk, maar die bouwen we op uit alle doormetingen. We hebben iets van 150 wijken doorberekend. En dan krijg je steeds meer gevoel van waar die 6 en die 8 zitten. En voor energie kun je zeggen dat, dan even simpel, de 6 is dan de EPC 0,6 geloof ik nu. En het doel is dat je energieneutraal bent. Dat is dan 0. Maar het punt is dat je weet wat energieneutraal is en wat het verschil is. En wat een tiende puntje omhoog betekent. Voor die hele wijk wat voor besparing dat betekent. Als men dan zonnepanelen op een huisje legt, dan zie je dat bijna niet, want wij rekenen het door voor de wijk. Want het geeft je ook een gevoel van welke maatregelen heb je nodig om dan met zo'n hele wijk 'omhoog te gaan'. Maar dan doen we bijvoorbeeld ook voor de bereikbaarheid. Het is heel grappig van OV en fiets. Wat is dan de 6? Dan heb je veel ervaring nodig, met hoe ver zit je van het station, wat zijn je buslijnen, hoe frequent rijden ze. Welk deel van de wijk bedienen die. En dat is wat wij dan leren en wat we moeten onderzoeken. Van waar ligt de 6

G: En het acceptatieniveau ?

J: Ja en wat vind je nou een 10.. Dat is nou ons vak en dat doen we ook. Het kan ook steeds beter.

G: En houdt u dan ook polls onder bewoners van een wijk ?

J: Ja die zijn er ook.

G: En daar maakt u gebruik van, van dat soort onderzoeksbureaus die dat meten?

J: Ja en daarmee toetsen wij dan ook. Want voor verkeersveiligheid kun je het aantal ongelukken invullen, maar ook de uitkomsten van een bestaande wijk, wat bewoners daarvan vinden. Want die geven ook een cijfer, in de mate of ze zich veilig in het verkeer voelen. Dat is ook het leuke, want we hebben hier ook gedragsmensen zitten, het klopt ook niet altijd. Maar dat is ons vak om onze

kennis en inzichten die we hier hebben of de uitdaging zeg maar te gebruiken om zo'n instrument vorm te geven.

G: Je hebt geen 'blauwdruk' DPL, maar wel een vast soort kader, maar je past het aan op de situatie.

J: Ja op de nieuwe wetgeving.

G: Ja precies dus zo'n DPL voor de woonwijk dichtbij het vliegveld van Twente zou niet toepasbaar zijn voor bijvoorbeeld Purmerend.

J: Ja idd. Het woonwijkje in Twente is een woonwijkje in het groen. Met een lage dichtheid en de Veemarkt is een plek met een hoge dichtheid. Dus een andere referentiewijk. Dat is ons vak en dat moet je er dus ook goed erin krijgen. Er zit dus allemaal wetenschap en kennis achter, maar het leuke is dat je dat dus simpel en begrijpelijk maakt. En dan zie dat als mensen erachter gaan zitten, dan een verbetering invoeren. Dan krijgen zo ook een gevoel voor verhoudingen. En dan zeggen ze ook weleens: Meneer Kortman dit klopt niet en dan moeten wij weer eens verbeteringen doorvoeren. Gemeenteambtenaren weten ook veel hoor. Dat is dus onze inbreng en onze kennis die we erin moeten stoppen en dat geldt voor al die instrumenten. Dat is ... Nou ja daar zijn we in Nederland erg ver mee. Er zijn andere tools de BREAM bijvoorbeeld enneuh.. maar voor gebiedsontwikkeling heb je er nog niet zoveel van. Dus dat is wel erg leuk om daar iets mee te doen.

G: Ja het is moeilijk te vatten denk ik op gebiedsniveau. Waar je je altijd een beetje op blind staart is een beetje.... het omvat zoveel meer, als je een laantje bloemen zaait wat voor effect heeft dat uiteindelijk?

J: Kun je dat wel meten? idd

G: Als je een Agis of een VGZ zou betrekken in de aanleg van zo'n groenvoorziening in de stad dat het wel degelijk rendabel voor hen zou zijn als ze in samenwerking met de gemeente de opzet en het onderhoud van die parken zou financieren.

J: Ja zeker maar dat is natuurlijk weer moeilijk om aan te tonen. Want zij hebben hun klanten verspreid over Nederland. Maar daar moeten we oplossingen voor bedenken.

G: Ja idd. Even kijken hoor.

J: Ja ik zit even t.a.v. de tijd...

G: Even kijken of ik nog iets mis... belemmeringen en nadelen... Nou ja grote overtuigingskracht is belangrijk...

J: Ja en die financiën zijn natuurlijk belangrijk.

G: Ja tijd, geld en kwaliteit

J: Kijk de belemmering, het heeft ook een beperkte, die planningsinstrumenten zoals een DPL, hebben een beperkte rol. Die moet je ook weer niet onderschatten. En alleen maar zo'n DPL inzetten dat betekent helemaal nog geen succes. Dus al die andere dingen die ik zojuist al vertelde die zijn daarin belangrijk in.

G: Ja het 'om de ronde tafel gaan zitten' en het met elkaar bespreken is eigenlijk het allerbelangrijkste.

J: Ja en het ook willen en de financiën kennen.

G: Ja leuk om te horen. Ik heb er iig wel een ander beeld van DPL. Ik wist niet dat het procesmatige gedeelte ook zo groot zou zijn. Ik dacht dat het vooral een 'tickbox-instrument' om maar even zo te zeggen. Zo van dit zijn de varianten en doe er maar mee wat je wil.

J: Nee je roept dat op met zo'n nulmeting. Het is heel specifiek per situatie en per gebied. De kansen variëren per gebied. Vaak doen we een nulmeting en daarna een workshop. En in workshop proberen van de betrokken partijen te horen wat we eraan kunnen doen. En dat kan ook met een positief aspect. Bijvoorbeeld groen in de Zuidkamp. Als dat al een 8 scoort, kijk daar is het gevaar dat al die mensen kavels kopen en het groen weggappen en dat die factor dan omlaag gaat. Dus je moet dat proberen te beschermen en wellicht een hogere score overwegen. Er zitten ook dieren in dat gebied, dus ik moet iets maken waardoor die hagen nog steeds toegankelijk zijn wanneer die kavels afzonderlijk verkocht worden. Ook hoge waardes in eerste instantie moet je proberen te beschermen. En dan moet je denken, van wat voor maatregelen moet je nemen en kan dat. Hebben we daar wel invloed op, wat kost dat en wie moet dat doen.

G: Ja idd. Ik vind het wel opmerkelijk om te horen dat het proces-gedeelte van zo'n DPL, misschien niet het belangrijkste, maar toch een heel essentieel gedeelte vormt en dat had in eerste instantie niet gedacht.

J: En in dit boekje kijkt heel erg naar de proceskant. Want dat is altijd een moeilijk onderwerp, want hoe moet je een proces verbeteren. Hey dan kun je zeggen dat je een goede projectleider in de hand moet nemen, maar dat geldt eigenlijk voor ieder soort project, dus daar hebben we ook verder naar gekeken. En eigenlijk, dit is dan voor een energie-neutraal gebied, maar veel dingen overlappen daarmee voor een duurzaam gebied. We hebben dus de 20 belangrijkste belemmeringen proberen te verwerken in dit boekje. En hier achter staan die 20 dan ook nog even kort genoemd. Dit heb ik ook geschreven met anderen. Dit geeft zo'n procesbenadering aan. En dat hebben we dan bouwstenen genoemd.

G: Oh ja dit is Maastricht met de aanpak van de A2...

J: Ja daar hebben we ook een DPL gedaan met een consortium dat bij de aanbesteding verloor. In Maastricht waren er 3 consortia en wij zaten bij de verliezers.

G: Ja oh nog even een allerlaatste vraag dan. Wat dhr. Lindeijer vooral zei. Hij was van mening dat bijvoorbeeld zo'n BAEI-procedure. Dus waar die energie infrastructuur in werd geleid. Dat het succes daarvan was, dat het wetmatig was vastgelegd dat instrument. Denkt u dat daar ook een kans voor ligt voor DPL? Dat je dat als een soort MER weet in te bouwen? Dat het zeg maar heel normaal wordt om het te gaan gebruiken. Het is zozegd nu amper 10 jaar oud, maar dat we over 10 jaar over het gebruik niet eens meer opkijken. Wellicht trap ik daarmee een open deur in maar...?

J: Nee nee dat is idd wel een leuke vraag. MER is altijd een beetje achteraf.

G: Dat het DPL een soort pre-MER zou kunnen worden?

J: Ja precies. Ik ben met iemand voor aan het bereiden of je die MER en het DPL aan elkaar kunt koppelen. Want eigenlijk is het ongeveer hetzelfde alleen is de MER dan alleen voor milieu. Dus we zijn ook een artikel aan het schrijven dat je beide instrumenten met elkaar verbindt. De MER proberen ze naar voren te halen. En wij zeggen van DPL ook helemaal tot het einde. Maar maak er dan 1 instrument van.

G: Dat er een soort van 'welzijn' tool wordt gecreëerd?

J: Ja daar ben ik het helemaal mee eens.

G: Ja ja.. Nou mijn vraag aan het einde is altijd, heeft u nog vragen voor mij?

J: Ja idd euh ja ik zou graag je afstudeerwerk willen zien. Daar leer ik ook weer van. Stuur het gewoon op als het klaar is.

G: Ja dat is goed.

J: Als dat mag van de Universiteit.

G: Ja tuurlijk

J: Ja want dan zie ik ook gelijk wat anderen ervan vinden.

G: Ja dat merk ik nu vooral is... ik ga van het 3 p's model uit van Elkington. Die definiëring in de beginfase is erg belangrijk en ik geloof dat dat nog te vaak fout gaat. Het is meer dan alleen natuurbescherming, maar ook meer banen creëren in een gebied.

J: Dat zit hier ook in bij de bedrijventerreinen.

G: Ja het is een integraal aspect..

J: Ja

G: Daar kun je ook nog een hele slag slaan ondanks dat het zo'n vaag begrip nog is.

J: Ja wat je doet je verbreedt het dus ook met respect tot die 3 p's, maar tegelijkertijd maak je het concreet door de onderwerpen die er toe doen te benoemen. Dat is ook... dat maakt die definitie. Want als je dat nou niet doet, want daar kunnen ze best anders over denken en dat maakt het alleen maar leuker. Maar je moet wel wat hebben liggen.

G: Ja in plaats van te stellen nou jullie conformeren jullie niet eraan, we schuiven het maar helemaal van de baan

J: Nee, missen natuurlijk ook wel eens wat en dan moet je in overleg tot iets concreets komen.

G: Ja ja. In ieder geval bedankt voor uw tijd...

J: Ja deze folders kun je meenemen en dit boekje kun je meenemen.

G: Dan zorg ik dat ik het zodra het rapport af is het naar uw e-mailadres zal sturen.